

Hur skall Högskolan på Åland bolagiseras?

Utredning gällande förutsättningar för en bolagisering av Högskolan på Åland

Oktober 2018

Göran Djupsund, professor emeritus Åbo Akademi
Henrik Wolff, professor Arcada
Emmy Karlsson, sjöfartskoordinator, sekreterare

Innehållsförteckning

| | |
|--|----|
| 1. Introduktion | 2 |
| 2. Högskolan igår och idag | 6 |
| 3. Bolagiseringens grundläggande målsättningar och konsekvenser för högskolan, dess verksamhetsförutsättningar | 15 |
| 4. Relationerna mellan landskapsregeringen och den bolagiserade Högskolan | 18 |
| 5. Omfattningen av den bolagiserade högskolan | 27 |
| 6. Personalens ställning | 29 |
| 7. Motiveringar till ny högskolelagstiftning | 31 |
| 7.1. Annex: Högskolelag för Åland | 35 |
| 7.2. Annex: Lag om ombildande av Högskolan på Åland till aktiebolag | 48 |
| 7.3. Annex: Bolagsordning för Högskolan på Åland Ab (vid grundandet) | 49 |
| 7.4. Annex: Bolagsordning för Högskolan på Åland Ab (fr.o.m. 1.1.2020) | 51 |
| 7.5. Annex: Landskapsförordning om högskolor på Åland | 54 |
| 8. Processen | 57 |
| 9. Avslutande analys av högskolans verksamhet och vissa rekommendationer | 58 |

Tabellförteckning

| | |
|--|----|
| <i>Tabell 1.</i> Söktryck till Högskolan på Åland och dess utbildningslinjer 2005-2017 | 7 |
| <i>Tabell 2.</i> Antal avlagda examina åren 2005-2017 (n) samt dessas andel (%) av antalet ledigförklarade studieplatser respektive år | 8 |
| <i>Tabell 3.</i> Forskningsverksamhet 2007-2017 | 10 |
| <i>Tabell 4.</i> En jämförelse av resultatparametrar/nyckeltal för yrkeshögskolor i riket och Högskolan på Åland | 21 |
| <i>Tabell 5.</i> Resultatparametrar, nyckeltal i en framtida finansieringsmodell | 23 |
| <i>Tabell 6.</i> Elementens relativa vikt (%) i en finansieringsmodell för åren 2020-2023 | 25 |

Bilageförteckning

| | |
|--|--|
| Bilaga 1. Söktryck | |
| Bilaga 2. Utbildningsavtal 2018-2020 | |
| Bilaga 3. Om samordning av utbildning inom Ålands sjöfartsakademi, 4.1.2016 | |
| Bilaga 4. Kollektivavtals- och anställningsmässiga frågor för personal inför eventuell bolagisering av Högskolan på Åland, 26.1.2018 | |
| Bilaga 5 Förordning åländska YH-examina (548/2005) | |
| Bilaga 6 Landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland | |
| Bilaga 7 Landskapsförordning (2002:87) om Högskolan på Åland med ändringar | |
| Bilaga 8 Yrkeshögskolan Arcada avtal 2017-2020 | |
| Bilaga 9 Styrelsemöte protokoll 27 november 2015 | |

1. Introduktion

Uppdraget

I sitt regeringsprogram uttrycker Ålands landskapsregering ambitionen att utveckla verksamheten vid och finansieringen av Högskolan på Åland. I beslutet att tillsätta denna utredning (Beslut nr 75U2, Dnr 2018/3227 av den 23.3.2018) konstateras att

"För att utreda och komma med förslag till hur en bolagisering av Högskolan på Åland kan genomföras och vilka ytterligare beslut och lagstiftningsåtgärder detta förutsätter beslöt Ålands landskapsregering att tillsätta en utredning."

Utgångspunkten för utredningsarbetet är alltså faktumet att vi fått i uppdrag att utreda "hur", inte "huruvida" en bolagisering av Högskolan på Åland (härefter HÅ eller högskolan) kan genomföras. Till följd av detta har vi i utredningen inte överhuvudtaget tagit till diskussion andra möjliga organisations- och ägandeformer för högskolan. I tillsättningsbrevet understryker landskapsregeringen behovet av att granska följande aspekter på bolagiseringen:

- A. En beskrivning av målsättningen med en bolagisering
- B. En avgränsning av föremålet för bolagiseringen, Högskolan på Åland
- C. Ekonomiska aspekter och konsekvensanalys
- D. Relationen mellan den bolagiserade Högskolan på Åland och landskapsregeringen
- E. Personalpolitiska aspekter
- F. Behov av ny lagstiftning

Vi bedömer alla dessa aspekter som viktiga vid bolagiseringen och har i vår utredning strävat efter att belysa dem och visa på framkomliga vägar för var och en. Flera av problemställningarna står dock i en mer eller mindre tydlig samverkan med varandra varför denna rapport inte dispositionsmässigt följer ovanstående förteckning. Vår ambition har varit att kunna visa på vägar framåt inte enbart för alla dessa aspekter utan även att finna lösningar på problemställningar som vi identifierat, dels på basen av våra tidigare erfarenheter av organisering av och verksamhet inom högre utbildning, dels via vår analys av högskolesituationen på Åland.

Högskolans betydelse

Enligt vår mening har högskolan haft och har alltjämt en stor betydelse för det åländska samhället. Lika klart är att denna betydelse i framtiden kunde och borde vara väsentligt större än vad den är idag. Dagens samhälle och utvecklingen kännetecknas av två övergripande trender. Dels, av en, på de flesta samhällsområden accelererande förändringstakt, dels av att merparten av dessa förändringsprocesser innefattar ett mycket kraftigt kunskapselement. En följd av detta är att den högre utbildningen och därtill kopplad forskning och utvecklingsarbete får en allt större betydelse för såväl näringslivets, den offentliga sektorns och den tredje sektorns välmående och framgång.

Högskolans betydelse kan yttra sig på flera olika sätt. För det första kan den via en högkvalitativ utbildning förse det omgivande samhället med kompetens

arbetskraft. För det andra kan den via tillämpad forskning och utvecklingsprojekt, själv och i samarbete med aktörer i det omgivande samhället starkt bidra till en positiv utveckling av näringslivet, verksamheten inom såväl den offentliga som den tredje sektorn samt samhället i stort, bland annat dess bärkraft. Då vi ser högskolans samarbete med det omgivande samhället som synnerligen centralt så skulle vi metaforiskt karakterisera högskolan som en katalysator som genom sin aktivitet högst väsentligt kan bidra till samhällets utveckling.

Vår grundläggande uppfattning är att en bolagisering av Högskolan på Åland kan utgöra den nystart, på nya premisser som medför att den allt bättre kan få en allt viktigare katalysatoreffekt för det åländska samhällets utveckling.

Arbetsprocessen

Denna utrednings arbetsprocess sönderfaller i fyra faser:

I *den första fasen* har vi ägnat oss åt en noggrann inläsning av rådande Åländsk lagstiftning rörande högskolan; den motsvarande lagstiftningen om yrkeshögskolor i riket är vi väl bekanta med. Vi har även bekantat oss med alla tidigare utredningar rörande högskolan och dess verksamhet, däribland även utredningarna kring sjöfartens utbildningar. Slutligen har vi läst oss in på skrivelser från samt styrelseprotokoll för högskolans styrelse samt utlåtanden och promemorior upprättade vid landskapets finansavdelning samt dess utbildnings- och kulturavdelning.

I syfte att fördjupa och bredda vår bild av högskolan – vad allt kännetecknar den enhet som skall bolagiseras? - har vi i *utredningens andra fas* använt oss av två, sinsemellan varandra stödande, arbetsmetoder. För det första har vi försökt skapa oss en bild av högskolans verksamhet under en längre period genom att ta fram, sammanställa och analysera statistik rörande utbildningen samt forskningen och utvecklingsverksamheten under åren 2005/2007-2017. Data har vi hämtat från både högskolans egen statistik och Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB).

Eftersom en analys av statistiska data sällan ger en tillfredsställande bred och djup bild av en högskolas verksamhet så genomförde vi en större mängd (18 stycken) *höranden*. Avsikten med dessa var att de hörda åt oss skulle förmedla sin bild, uppfattning om såväl högskolans tidigare, nuvarande som framtida verksamhet. Vi hörde dels parter från högskolesamfundet, dels externa parter vilka representerade branscher med nära kontaktytor till högskolans utbildningar, beslutsfattare, landskapets tjänstemän och beslutsfattare samt parter med ett mer allmänt intresse av den högre utbildningen på Åland.

Bägge dessa arbetsmetoder har sammantaget givit oss en nog så heltäckande uppfattning om högskolans verksamhet, dess styrkor och utmaningar samt nuläget i högskolans relationer utåt gentemot såväl landskapets beslutsfattare och förvaltning som det omgivande samhället.

Huvudorsaken till att vi velat skapa oss denna ingående uppfattning om högskolan samt dess relationer utåt är att utan denna bild så är det hart när omöjligt att bedöma på vilka alla olika sätt en bolagisering kan påverka högskolans framtida verksamhet men även dess relationer till landskapsregeringen och andra externa parter. Hur kan alltså en bolagisering genomföras så att den på bästa tänkbara sätt främjar högskolan, ägaren landskapet men även det åländska samhället i stort?

I *utredningens tredje fas* arbetade vi med att söka svar på de frågor landskapsregeringen förtecknade vid tillsättandet av utredningen. Som resultat av detta arbete kan vi i denna rapport bland annat presentera förslag till hur relationerna mellan landskapsregeringen och den bolagiserade högskolan kunde arrangeras, däribland en finansieringsmodell för framtiden, förslag till vilka alla verksamheter som HÅ Ab skall inbegripa och skäligen utförliga underlag till nya lagar och stadganden vilka är nödvändiga för bolagiseringen.

Utredningens fjärde fas har egentligen pågått parallellt med de tidigare faserna. Här handlar det om frågor, iakttagelser och reflektioner kring högskolan och dess verksamhet som vi kommit att göra under arbetets gång. Dessa kunde på sätt och vis sägas falla utanför det strikt avgränsade utredningsuppdraget sålunda att lösningar på dessa problemställningar inte är nödvändiga förutsättningar för en bolagisering av högskolan men nog ytterst viktiga för att den bolagiserade högskolan skall kunna verka framgångsrikt. Vad vi kommer med i detta sammanhang är förslag, riktade till såväl landskapet som högskolan, på processer, perspektiv och beslut som vi betraktar som centrala för att en framtida framgångsrik högskoleverksamhet.

Rapportens uppläggning

Denna rapport är uppdelad i nio kapitel. I kapitel 2 ger vi som bas för bolagiseringsanalyser vår syn på nuläget vid högskolan. Denna nulägesanalys bedömer vi som nödvändig för att vi senare skall kunna granska på vilka punkter och hur kunde en bolagisering kan betjäna en positiv utveckling av högskolan. Kapitel 3 ägnar vi åt en granskning av en bolagiserings möjliga konsekvenser. Grundfrågan är här om och hur en bolagisering kan underlätta uppnåendet av de mål som landskapet har med högskolan. Härefter, i kapitel 4, problematiserar vi relationerna mellan landskapsregeringen och högskolan och kommer med förslag till hur denna relation kunde gestaltas i framtiden. Detta inbegriper synpunkter på kommande utbildningsavtal samt underlag för en finansieringsmodell. Kapitel 5 ägnar vi åt frågan vilka alla verksamheter som skall inbegripas i högskolan varefter vi, kapitel 6, ventilerar den problematik som berör personalens ställning i samband med bolagiseringen. I det följande, sjunde kapitlet behandlas ny lagstiftning, nya stadganden och andra nya beslut som bolagiseringen förutsätter. Vi inleder med att presentera grunderna, motiveringarna till och logiken i våra förslag. Kapitlet innehåller även ett, på paragrafnivå utarbetat förslag till en ny högskolelag och en lag om ombildandet av Högskolan på Åland till ett aktiebolag, två bolagsordningar för detta bolag samt ett utkast till en ny landskapsförordning för Högskolan på Åland Ab. Kapitel 8 består i en något vi kunde kalla en vägkarta, en redogörelse för den process som skulle möjliggöra att den nya bolagiserade högskolan kunde starta sin verksamhet från och med år 2020.

Rapportens avslutande, nionde kapitel ägnar vi åt frågor som vi ser som centrala för att den bolagiserade högskolan i framtiden skall kunna vara framgångsrik. Dessa analyser, resonemang och analyser faller lite utanför vårt egentliga uppdrag men vi har av två anledningar valt att inkludera dem i denna rapport. För det första är det vår bestämda uppfattning att blott och bart en bolagisering inte i sig garanterar en positiv utveckling av högskolan. Bolagiseringen kan på många sätt ses som en nödvändig förutsättning för högskolans fortsatta utveckling men

sätten på vilka man lägger upp och bedriver sina verksamheter och kontakterna till det omgivande samhället bygger de tillräckliga förutsättningarna för framgång. För det andra så har vi under utredningsprocessens gång fått en nog så bra bild av högskolans verksamhet och dess utmaningar. Då vi speglar detta mot vår egen långvariga erfarenhet av att utveckla högre utbildning så skulle det kännas snålt och missunnsamt att inte i rapporten inkludera vår syn på vissa centrala punkter i högskolans framtida utveckling. Här dryftar vi sålunda bland annat styrelsens sammansättning, synen på samarbete med andra utbildningsenheter inom både utbildning och forskning, forskningens position inom högskolesamfundet, rekryteringsproblematiken samt högskolans relationer till det omgivande samhället, dess företag och organisationer.

2. Högskolan igår och idag

För att man skall kunna se vari behovet av en bolagisering består och för att kunna skissera dess målsättningar så måste man först skapa sig en uppfattning om vilka problem och utmaningar som kännetecknat högskolan såväl idag som under de senaste åren. Detta uttryckligen ur flera, inte enbart högskolans eget perspektiv.

För att kunna skapa denna översiktliga bild av de utmaningar, men även de styrkor som kännetecknat HÅ har vi arbetat på två olika sätt.

För det första har vi i ljuset av statistik ¹ försökt skapa oss en uppfattning om hur högskolans utbildning fungerat. Här har vi för perioden 2005-2017 för högskolan som helhet samt för de olika utbildningslinjerna granskat antal erbjudna studieplatser, antal sökande, söktryck, samt utgivna examina. Därtill har vi i ljuset av högskolans egen statistik granskat publikationsverksamheten.

För att kunna skapa oss en mer mångsidig bild av synen på HÅ:s verksamhet så har vi, för det andra, arrangerat höranden med parter, aktörer såväl innanför som utanför högskolan. Aktörerna inom HÅ har vi valt så att vi med deras hjälp får en möjligast mångsidig uppfattning om hur man ser på HÅ; dess styrkor och utmaningar igår - idag - imorgon. De externa aktörerna har ställts samma frågor och de har representerat såväl beslutsfattare som förvaltare inom landskapets organisation samt representanter för det omgivande samhället och speciellt sådana branscher i arbetslivet som har en uppenbar koppling till de utbildningar som högskolan tillhandahåller.²

Översikt av utbildningsaspekter 2005-2017

Då vi frågar oss hur högskolan mått och fungerat under tiden efter år 2005 så gör vi detta i ljuset av några av de aspekter rörande utbildning som innefattas i högskolans utbildningsavtal med Landskapsregeringen. Dessa omständigheter tangerar även den mer allmänna diskussionen om relationerna mellan HÅ och LR och hur denna relation kan byggas upp ur ett styrningsperspektiv. Denna tematik återkommer vi till senare i denna rapport.

Den första aspekt vi här sett på handlar om *högskolans attraktivitet som studieplats*. Då vi här talar om *söktryck* avser detta relationen mellan det antal studieplatser högskolan erbjuder och antalet sökande. Alltså, hur stor andel av de som söker kan beredas en studieplats vid HÅ? Måttet är självfallet inte entydigt lätt att tolka men generellt kan man säga att utbildningsinrättningar gärna har ett högt söktryck vilken medför att man har möjlighet att bland ett större antal sökande kan välja de som man menar att har de bästa förutsättningarna att

¹ Här har vi använt oss dels av HÅ:s egna statistiska uppgifter, dels av statistik som tillhandahålls av ÅSUB.

² De sammanlagt 17 parter vi hört representanter för är de följande: - personalen vid HÅ, - studentkåren, - finansavdelningen, - utbildningsavdelningen, - styrelsen för HÅ, - ledningsgruppen för HÅ, - Nätverket Bärkraft, - Sjösäkerhetscentret, - Sjöfartsgymnasiet, - Liberalerna, - Moderaterna, - Centern, - Socialdemokraterna, - ÅHS, - Sjöfartsklustret, - Turismklustret, - Fackföreningarna

framgångsrikt bedriva studier vid den aktuella studieinrättningen. I den nedanstående tabellen redovisas, för perioden 2005-2017, söktrycket för högskolan som helhet samt för dess olika utbildningslinjer. Vi noterar här det genomsnittliga söktrycket för hela perioden samt anger även botten och toppvärdena för söktrycket.

Tabell 1. Söktryck till Högskolan på Åland och dess utbildningslinjer 2005-2017

| Enhet | Söktryck (andel av sökande som bereds studieplats; medelvärde) | Lägsta söktryck - år | Högsta söktryck - år |
|------------------------|--|----------------------|-------------------------|
| HÅ totalt | 54% | 86% - 2008 | 39% - 2009 |
| Företagsekonomi | 60% | 133% - 2008 | 29% - 2015 |
| Hospitality management | 58% | 104% - 2008 | 38% - 2014 |
| Elektroteknik | 130% | 343% - 2011 | 62% - 2016 |
| Informationsteknik | 80% | 126% - 2012 | 57% - 2017 |
| Maskinteknik | 64% | 104% - 2008 | 21% - 2009 ³ |
| Sjöbefäl | 43% | 80% - 2017 | 21% - 2010 |
| Vård | 40% | 67% - 2008 | 29% - 2016 |

Siffrorna ovan ger vid handen att söktrycket vid HÅ generellt sett legat på en någorlunda acceptabel, om än inte en speciellt hög nivå. Man har sammantaget antagit dryga hälften av de som ansökt om en studieplats. Dock är det tydligt att söktrycket något varierat över åren, ett fenomen som även kännetecknar merparten av utbildningsanordnare. Vidare märker man här en skäligen stor variation i söktrycket för de olika utbildningslinjerna; elektrotekniken och informationstekniken har haft uppenbara svårigheter att attrahera ett större antal sökande. Inte heller det är unikt för Åland.

Allmänt taget har konkurrensen om högskolestuderande ökat starkt under de senaste åren och detta berör inte enbart de nordiska länderna utan även det stora flertalet av europeiska lärosäten. Då detta är en av de utmaningar som HÅ står inför reser sig frågan huruvida en bolagisering av högskolan kan ha en bäring på

³ För både maskinteknik- och sjöbefälsutbildningen har söktrycket varierat ganska mycket under den granskade perioden. Kurvan som beskriver utvecklingen är ingalunda linjär men vi menar att en rimlig tolkning är att söktrycket något försvagats över tiden; detta så pass mycket att högskolans ledning har skäl att se närmare på denna problematik. För årsvisa siffror gällande söktryck för de olika utbildningarna se Bilaga 1

denna tematik? Vår bedömning är att en bolagiserad HÅ kunde ha bättre förutsättningar än i nuvarande organisationsform att tackla denna utmaning. Vad en framgångsrik rekrytering kräver - förutom en bra produkt; kvalitativt högtstående utbildningar - är bland annat stor sakkunskap gällande utbildningssektorn och ett autonomt beslutsfattande som möjliggör smidighet och snabbhet i beslut och arrangemang rörande såväl det egna utbudet av studieplatser inom olika utbildningar som kring rekryteringsåtgärder av olika slag. En bolagiserad högskola har, vilket vi återkommer till, enligt vår bedömning bättre förutsättningar än en myndighet inom landskapet att fungera på detta sätt.

En högskolas utbildningsuppgift är självfallet inte enbart att erbjuda studieplatser och attrahera sökande till dessa. Detta är nödvändiga, inte tillräckliga förutsättningar för att man skall kunna fullfölja sitt egentliga uppdrag; *att utbilda och utexaminera studenter*, dessa, arbetslivet och det omgivande samhällets utveckling till gagn. Detta betonas tydligt i det nuvarande utbildningsavtalet mellan högskolan och landskapet.

För att skapa oss en bild av hur väl HÅ lyckats i denna del av sin utbildningsuppgift så har vi för perioden 2005-2017 sammanställt siffror på examinationen, dels för högskolan som helhet, dels för de olika utbildningslinjerna. För att få en något fördjupad bild av dessa resultat har vi även relaterat antalet utexaminerade till antalet studieplatser man erbjuder. För att detta skulle kunna göra på ett riktigt vederhäftigt sätt borde mängden examina år T4 sättas i relation till mängden studieplatser T1 dvs fyra år (den beräknade studietiden) innan det år vi noterar examina. Då detta visat sig svårt att göra med hjälp av tillgänglig statistik så har vi tillåtit oss att arbeta med ett approximativt mått. Vi har för de enskilda åren relaterat antalet examina till antalet lediganslagna studieplatser samma år. Vi är väl medvetna om svårigheterna med detta approximativa mått; antalet lediganslagna studieplatser kan variera över åren och därmed lite förvränga bilden av resultaten för de enskilda åren. Vi är dock övertygade om att vi med dessa kalkyler kan skapa en nog så trovärdig helhetsbild av hur väl och effektivt HÅ och dess utbildningslinjer fungerar. I tabellen nedan anges för varje år antalet examina och dessas procentuella andel av de lediganslagna studieplatserna respektive år.

Tabell 2. Antal avlagda examina åren 2005-2017 (n) samt dessas andel (%) av antalet ledigförklarade studieplatser respektive år

| År/Utb | HÅ tot | Fek | Hosp | Elektr | IT | Maski n | Sjöbef | Vård |
|--------|-------------|-------------|-------------|------------|------------|------------|-------------|-------------|
| 2005 | 40 - 39% | 14 - 88% | 12 - 75% | - | 3 - 19% | 6 - 38% | 2 - 9% | - |
| 2006 | 55 - 51% | 7 - 29% | 13 - 65% | 2 - 10% | 1 | 9 - 45% | 5 - 21% | 18 |
| 2007 | 42 - 33% | 6 - 25% | 6 - 30% | 1 | 4 - 20% | 5 - 25% | 9 - 38% | 11 - 55% |
| 2008 | 37 - 23% | 7 - 29% | 9 - 38% | 2 - 10% | 3 - 15% | 5 - 21% | 10 - 42% | 1 - 5% |

| | | | | | | | | |
|------|--------------------|--------------------|--------------------|-------------------|-------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| 2009 | 44 - 37% | 6 - 25% | 11 - 46% | 1 | 2 - 8% | 8 - 33% | 8 - 33% | 8 - 40% |
| 2010 | 56 - 33% | 7 - 29% | 10 - 42% | 6 - 25% | 1 - 4% | 7 - 29% | 10 - 42% | 15 - 63% |
| 2011 | 46 - 27% | 6 - 25% | 12 - 50% | 1 - 4% | 6 - 25% | 4 - 17% | 17 - 71% | |
| 2012 | 62 - 43% | 8 - 33% | 14 - 58% | 8 - 33% | - | 9 - 38% | 6 - 25% | 17 - 71% |
| 2013 | 71 - 49% | 11 - 46% | 8 - 33% | 3 | 8 - 33% | 8 - 33% | 15 - 63% | 18 - 75% |
| 2014 | 74 - 44% | 17 - 71% | 7 - 29% | 4 - 17% | 8 - 33% | 19 - 79% | 15 - 63% | 4 - 17% |
| 2015 | 63 - 53% | 5 - 21% | 3 - 13% | 2 | 4 - 17% | 20 - 83% | 13 - 54% | 16 - 67% |
| 2016 | 77 - 46% | 11 - 46% | 13 - 54% | 3 - 13% | 6 - 25% | 11 - 46% | 15 - 63% | 18 - 75% |
| 2017 | 60 - 42% | 14 - 58% | 6 - 30% | 3 - 13% | 2 - 8% | 9 - 38% | 10 - 42% | 16 - 67% |
| | tot x=40 % | tot x=40 % | tot x=43 % | tot x=16 % | tot x=20 % | tot x=40% % | tot x=44 % | tot x=54 % |

Tabellen ger vid handen att HÅ i genomsnitt utexaminerar fyra studerande per tio lediganslagna studieplatser (antagna studenter); detta med en ganska stor variation mellan olika år men speciellt mellan utbildningslinjerna. Med kännedom om motsvarande utbildningar, framför allt informationsteknik, i riket skulle vi kanske inte karakterisera läget som direkt katastrofalt. Det är dock tydligt att utbildningslinjerna vid HÅ har ett uppenbart behov – och utrymme – av att förbättra sig då det handlar om att arbeta så att en klart större andel av de studerande slutför sina studier med en examen. Till en bolagiserings möjliga effekter i detta sammanhang återkommer vi senare i denna rapport.

Översikt av forskning och utvecklingsprojekt 2007-2017

Enligt den gällande Högskolagen skall högskolans utbildning vila på en vetenskaplig grund och högskolan kan enligt lagen även bedriva forskning och utvecklingsarbete. Såsom vi senare kommer att visa så innefattar Yrkehögskolelagen i riket ett motsvarande stadgande om högskolornas uppgifter. Den gängse tolkningen av dessa stadganden är att lärarna, överlärarna och lektorerna, ska vara välorienterade i den aktuella forskning som berör det område de undervisar inom. Den nationella lagen stipulerar vidare att lärarna ska bedriva tillämpad forskning som stöder utbildningen och till utbildningen relaterad verksamhet i regionen där högskolan verkar. Den gällande åländska

högskolelagen innehåller alltså en motsvarande skrivning med skillnaden att man här talar om att högskolan *kan, inte som i den nationella lagen ska*, bedriva forskning och utvecklingsverksamhet av detta slag.

Vi menar dock att man inte skall övertolka denna skillnad i skrivningen utan att högskolan och dess upprätthållare välkomnar tillämpad forskning och utvecklingsarbete. Resultaten av sådan verksamhet granskas vanligen, så även i fördelningsnyckeln för resurser till yrkeshögskolorna i riket, genom att man noterar antalet publikationer i vetenskapliga journaler/tidskrifter samt extern resursering av pågående utvecklingsprojekt. I brist på uppgifter på den senare punkten för HÅ:s verksamhet åren 2007-2017 har vi granskat publikationsverksamheten och rapporter framlagda vid internationella konferenser.⁴ I samma kategori som konferensbidrag noterar vi även forskningsrapporter som publicerats utan förgranskning av referees.

Tabell 3 Forskningsverksamhet 2007-2017

| År/typ av vetenskaplig produkt (antal) | Vetenskaplig publikation | Konferensbidrag/inte referee-granskad publikation |
|--|--------------------------|---|
| 2007 | 3 | 2 |
| 2008 | 2 | 1 |
| 2009 | 1 | - |
| 2010 | 2 | - |
| 2011 | 5 | - |
| 2012 | 7 | 1 |
| 2013 | 2 | - |
| 2014 | 2 | 2 |
| 2015 | 2 | 4 |
| 2016 | 2 | 2 |
| 2017 | 1 | 1 |
| Totalt (medeltal per år) | 29 (2,6) | 13 (1,2) |

Den bild som tabellen målar upp av forsknings- och utvecklingsverksamheten kan inte som helhet, ens med bästa vilja, karakteriseras som positiv. Situationen blir än mer problematisk då man granskar verksamheten per utbildningslinje. Vi har nämligen då noterat att samtliga vetenskapliga publikationer emanerar från

⁴ Som vetenskapliga publikationer räknas här bidrag som publicerats i tidskrifter eller internationella monografier som tillämpar ett refereesystem.

personal vid utbildningslinjen för vård medan samtliga konferensbidrag i sin tur lagts fram av personal inom utbildningslinjen för elektroteknik. Personalen vid de övriga fem utbildningslinjerna har inte i högskolans egen statistik noterats för några vetenskapliga publikationer.⁵ De möjligheter en bolagisering kan ha för att stärka forskningen återkommer vi till senare i denna rapport.

Vår översiktliga granskning av högskolans utbildning samt dess verksamhet inom tillämpad forskning och utvecklingsprojekt har givit en skäligen entydig bild av att det inte saknas utmaningar i dessa avseenden. Söktrycket till högskolan, speciellt vissa av dess utbildningslinjer, borde kunna höjas och samtidigt borde högskolan bli bättre, effektivare i att säkerställa att de som antagits som studerande slutför sina studier med en examen. Då vi ställer oss frågan huruvida en bolagisering kunde medföra bättre förutsättningar att uppnå dessa målsättningar är vårt svar generellt sett jakande. Sätten och mekanismerna varigenom dessa positiva effekter kan nås återkommer vi till i de följande kapitlen.

Vi sade inledningsvis att vi försökt skapa oss en bild av högskolan och dess verksamhet och utmaningar dels i ljuset av statistik som beskriver denna verksamhet, dels med hjälp av höranden av ett större antal aktörer såväl inom som utanför högskolan. Vi övergår nu till att beskriva den bild av högskolan som växt fram under dessa höranden.

Utmaningar för och styrkor hos Högskolan på Åland i ljuset av höranden

Inledningsvis vill vi med kraft framhålla att de höranden vi haft med parter inom och utanför högskolan har varit ytterst viktiga och givande.⁶ De framstår som helt nödvändiga kompletteringar och fördjupningar av den bild av högskolan som man kan få i ljuset av statistik, verksamhetsberättelser samt olika tidigare gjorda utredningar. Vi är därmed rikta ett stort tack till alla de parter och personer vilka deltagit i dessa höranden.

Som underlag för dessa höranden hade vi skriftligt ombett de hörda reflektera kring dels sin syn på högskolan, dess utmaningar och styrkor under åren som gått, dels kring sin syn på högskolans framtida utveckling. Vi inledde varje hörande med att presentera det uppdrag vi fått av landskapsregeringen samt med att betona att vi inte ser en bolagisering av högskolan som ett självändamål eller som en åtgärd som i sig garanterar en positiv utveckling. I stället framhöll vi att vi ser en bolagisering som en typ av nystart, en katalysator för en vidare utveckling av högskolan.

Något som kom fram som en minsta gemensamma nämnare i hörandena var en allmänt taget positiv inställning till en bolagisering av högskolan. Denna grundinställning tog sig lite olika form i olika höranden. Vissa aktörer betonade vikten av just bolagsformen medan andra aktörer främst betonade behovet av

⁵ Det förtjänar även nämnas att en enskild lärare inom vården själv publicerat eller medverkat i 20 av de 29 vetenskapliga publikationerna medan en enskild lärare inom elektroteknik i sin tur medverkat i samtliga 13 konferensbidrag. Dessa fakta understryker smalheten och sårbarheten i den forskningsverksamhet som bedrivits vid högskolan.

⁶ För en redovisning av vilka alla parter som deltagit i dessa höranden se fotnot 2, s. 3

någon typ av nystart för högskolan och dess verksamhet och menade att en bolagisering mycket väl kan vara den form som denna nystart kan ha. En åsikt som egentligen endast två aktörer anförde var att högskolan förvisso tarvar en nystart och en ny organisationsform av något slag men att denna form företrädesvis inte borde vara ett aktiebolag. Samtidigt som vi konstaterar denna, generellt sätt positiva inställning till en bolagisering av högskolan så skall det noteras att kännedomen om vad allt en bolagisering innebär inte alltid var kristallklar. Här föreligger därmed tveklöst en pedagogisk uppgift för ledningen för den bolagiserade högskolan.

Då grundperspektiven samt förutsättningarna att bedöma högskolans verksamhet varierar mellan parter inom och utanför högskolan så väljer vi att grovt sammanfatta dessa parter synpunkter var för sig. Vi har här inte ambitionen att presentera alla synpunkter som framkom under hörandena utan vi vill främst lyfta fram synpunkter som delades av många parter. Därtill lyfter vi fram någon synpunkt som med stort eftertryck framfördes av någon part.

Synpunkter som sålunda framhölls av flera av de *utomstående parter* vi hörde var bland annat,

- att HÅ överlag är ganska osynlig i det åländska samhällslivet
- att det råder en uppenbar och stor okunskap om vad allt HÅ sysslar med
- att man måhända känner till någon, några av HÅ:s utbildningar men inte alla och framför allt
- att man inte känner till annan verksamhet än utbildningen vid HÅ
- att man har bilden av att, och är orolig för att, HÅ tappat i attraktivitet som utbildningsinrättning, speciellt betonades i detta sammanhang sjöfartsutbildningarna
- att man ser brister i kontakterna och kommunikationen mellan HÅ och det omgivande samhället; speciellt betonades här de branscher inom arbetslivet som står i nära relation till utbildningarna inom HÅ
- att det är ytterst viktigt – om inte nu så aldrig – att HÅ får en nystart och att detta mycket gärna får ske med utgångspunkt i en bolagisering
- att man hade beredskap att i olika former medverka till en nystart av högskolan.

En synpunkt som inte lyftes fram av speciellt många utomstående parter men desto tydligare var

- att man menar att HÅ framtidsvisioner är något snäva och kortsiktiga; man efterlyste att HÅ måtte våga höja blicken och ambitionerna

Här tar vi självfallet inte ställning till om de utomstående parterna har, så att säga en rättvis eller en snedvriden bild av högskolan och dess verksamhet utan vi betonar betydelsen av att såväl högskolan som dess upprätthållare, landskapet beaktar och tar till sig dessa synpunkter. Det som vi ser som det mest centrala i de utomstående parternas syn på HÅ är de bristande kunskaperna om och insikterna i HÅ och dess verksamhet, den starka efterlysningen om en nystart samt beredskapen att i kommunikation med HÅ vara med och forma denna nystart.

Hörandena av *personal och andra aktörer inom högskolan* var även de synnerligen givande men de är något svårare att sammanfatta på motsvarande sätt som gällde de externa aktörerna. Detta faller sig helt naturligt då de interna aktörerna representerar olika nivåer, verksamheter med olika uppgifter och ansvar inom högskolan. Därigenom fanns det en variation i vad man fäste uppmärksamhet vid; interna processer, relationer och utmaningar men även relationerna utåt, främst då till högskolans huvudman, landskapet. Här försöker vi dock inte att desto mer systematisera de synpunkter vi noterat utan nöjer oss med att lyfta fram synpunkter som tydlig lyftes fram av flera aktörer eller med stor styrka av någon enskild aktör. Synpunkterna vi önskar lyfta fram är de följande:

- man upplever att de förväntningar, den beställning landskapet har beträffande vad högskolan förväntas leverera är otydliga
- man upplever oklarheter beträffande styrelsens och rektors roller
- man upplever i anknytning till det ovanstående men även mer allmänt att kommunikationen med landskapet, både dess beslutsfattare och dess tjänstemän inte fungerar kontinuerligt och på ett fruktbart sätt
- man är missnöjd med att utbildningsavtalet inte förhandlats och trätt i kraft enligt de tider som stadgats
- man upplever brister i möjligheterna, rätten att själv agera med den snabbhet som förändringar i omgivning och inom organisationen kräver; processerna som involverar landskapets kultur- och utbildningsavdelning upplevs som tröga och rigida
- man upplever den rådande hanteringen av högskolans ekonomi som ofruktbar, betonar bl.a. bristen på möjligheter att överföra medel till kommande år
- man upplever oklarheter och utmaningar i relationerna mellan yrkeshögskoleutbildningen och den gymnasiala utbildningen inom Sjöfartsgymnasiet
- man upplever mer allmänt Sjöfartsgymnasiets ställning som oklar då gymnasiet och dess elever är en del av Yrkesgymnasiet medan dess lärarkår tillhör högskolan
- man upplever oklarheter i relationerna mellan högskolan och Sjösäkerhetscentret
- man upplever att lärarkårens tid mycket långt åtgår till undervisning och att det därmed blir lite tid över för annan verksamhet
- man upplever en viss oro för de villkor under vilka personalen kommer att övergå från att ha varit anställda i tjänsteförhållande till landskapet till att bli anställda i arbetsförhållande vid den bolagiserade högskolan

Det ovanstående fångar huvudsakligen upp utmaningar och problem som aktörerna inom högskolan lyfte fram under hörandena. Trots att olika utmaningar tenderade att dominera hörandena så lyftes det även fram fenomen som vi ser som klart positiva, bland annat

- att högskolans litenhet medför en nära och god kontakt mellan lärarna och studenterna
- att det på det hela taget råder en positiv inställning till nu existerande och utvidgat samarbete med andra läroinrättningar.

Vår ambition med alla dessa höranden var tudelad. För det första att bredda och fördjupa den bild av läget inom högskolan som man kan få i ljuset av statistiska uppgifter, verksamhetsberättelser och tidigare utredningar. För det andra syftade hörandena till att detektera omständigheter och fenomen som en bolagisering av högskolan kan tänkas påverka på ett positivt sätt. Såsom vi tidigare betonat så tjänade hörandena på ett utmärkt sätt det första syftet; vår bild av högskolan och dess verksamhet fördjupades och breddades väsentligt tack vare dessa höranden. Nu kan vi notera att hörandena även tjänade det andra syftet; de lyfte tydligt fram sådana utmaningar som en kommande bolagisering kan hjälpa till att handha. Den måhända centralaste problematik som en bolagisering kan bidra till att lösa kunde kanske metaforiskt beskrivas som ett mynt med två sidor. Här handlar det om relationerna mellan högskolans huvudman och finansiär, landskapet, närmare bestämt landskapsregeringen och högskolan och dess ledning. På den ena sidan av myntet ligger högskolans behov av ett långt mer självständigt beslutsfattande och ansvar för dess resultat. Den andra sidan av samma mynt består i att landskapsregeringen skall kunna komma med klara förväntningar, en beställning av de resultat man vill ha av högskolan. Hur detta mynt, via en bolagisering, skall legeras för att vara fruktbart för bägge parter återkommer vi till i kapitel 4 där vi skisserar upp en ny modell för relationerna mellan landskapet och den bolagiserade högskolan.

3. Bolagiseringens grundläggande målsättningar och konsekvenser för högskolan, dess verksamhetsförutsättningar

I tillsättningsbrevet för denna utredning anges som dess första arbetsuppgift att beskriva målsättningen med en bolagisering av Högskolan på Åland. Vi ser att detta är ett synnerligen naturligt och angeläget första steg i den aktuella processen.

Närhelst man företar förändringar av en högre utbildningsenhets verksamhet, dess premisser, enhetens organisation eller motsvarande så är det ytterst centralt att spegla och analysera dessa förändringar mot de uppgifter och målsättningar som enhetens ägare eller upprätthållare tillskriver utbildningsenheten. För att det skall vara meningsfullt att genomföra förändringar bör en sådan analys visa på att de planerade förändringarna tjänar ett fullföljande av de grundläggande uppgifter och uppnåendet av de målsättningar som tillskrivits utbildningsenheten.

En bolagisering av HÅ bör därmed medföra att man får bättre förutsättningar att utföra de uppgifter som högskolans upprätthållare, landskapet har med högskolan. I den gällande lagstiftningen, Landskapslag om Högskolan på Åland (2002/81) stipuleras följande beträffande Högskolans uppgifter:

- *Högskolan har till uppgift att erbjuda högskoleutbildning som vilar såväl på vetenskaplig eller konstnärlig grund som på beprövad erfarenhet. Vid högskolan kan bedrivas forsknings- och utvecklingsarbete, uppdragsverksamhet och kursverksamhet som tjänar undervisningen och det åländska samhällets behov. (2002/81, § 2)*

I ett starkt föränderligt samhälle kan denna lag, med 16 år på nacken, måhända te sig aningen gammal varför det kan vara upplysande att granska motsvarande uppgiftsbeskrivning i den nationella lagen om Yrkeshögskolor. I denna stadgas följande om yrkeshögskolornas uppgifter (2014/932, § 4):

- *Yrkeshögskolorna har till uppgift att meddela sådan högskoleundervisning för yrkesinriktade expertuppgifter som baserar sig på arbetslivets och arbetslivsutvecklingens krav samt på forskning och konstnärliga och kulturella utgångspunkter och att stöda studerandenas yrkesutveckling.*
- *Yrkeshögskolorna ska också bedriva tillämpad forskningsverksamhet och utvecklings- och innovationsverksamhet som gynnar yrkeshögskoleundervisningen, främjar arbetslivet och den regionala utvecklingen och förnyar näringsstrukturen i regionen, samt bedriva konstnärlig verksamhet. Då yrkeshögskolan fullgör sina uppgifter ska den främja livslångt lärande.*

En jämförelse av uppgiftsbeskrivningarna ger vid handen att skrivningen i den åländska lagen till sin andemening mycket långt motsvarar den som ingår i den nationella lagen om Yrkeshögskolor. Den enda punkt där uppgiftsbeskrivningen något går isär handlar om forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten. Här stadgar Landskapslagen att Högskolan *kan* bedriva denna verksamhet såframt den tjänar undervisningen och det åländska samhällets behov medan den nationella Yrkeshögskollagen stadgar att yrkeshögskolorna *ska* bedriva även denna typ av verksamhet.

Vi kan mot ovanstående bakgrund konstatera att såväl den åländska som den nationella lagstiftningen tillskriver yrkeshögskolorna *två huvudsakliga, varandra stödande uppgifter, att bedriva en högklassig yrkeshögskoleutbildning samt sådan forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet som stöder denna utbildning samt det omgivande samhällets utveckling.*

Målsättningen med en bolagisering av Högskolan på Åland bör därmed vara att den bolagiserade HÅ skall kunna bedriva dessa uppgifter mer resultatrikt än vad som hittills varit fallet. Här noterar vi, för tydlighetens skull, att resultaten för såväl utbildningen som forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten kan och bör betraktas ur både ett kvantitativt som ett kvalitativt perspektiv.

Givet dessa målsättningar för den bolagiserade HÅ bör man ställa frågan hur olika karaktärsdrag hos en bolagisering kan främja - eller i värsta fall stävja - en framgångsrik skötsel av högskolans uppgifter?

I den framställning om en ny högskolelag som advokatbyrån DKCO gjort på högskolans uppdrag formuleras fördelarna med en bolagisering, därmed även delvis målsättningarna, på följande sätt:

"En bolagisering förstärker utbildningsenhetens autonomi och klargör styrelsens och rektors roll och uppgifter. Bolagiseringen skulle även förtydliga delegeringen av utbildningsuppgiften från Landskapsregeringen samt tydliggöra ställning och ansvar som arbetsgivare. En bolagisering innebär även att verksamhetens bedrivs i en form som stämmer överens med utvecklingen i riket." (DKCO, 30.4.2015, Dnr 2214.5.0029, s. 7)

Vi förenar oss med dessa allmänna bedömningar men samtidigt noterar vi att argumentationen här ligger på ett skäligen allmänt plan. Det blir inte riktigt klart varför en bolagisering är önskvärd och vilka, vilken typ av problem eller utmaningar som bättre kunde tacklas inom en bolagiserad högskola. Målen med bolagiseringen förblir därmed dels lite outtalade, dels lite vaga i sina konturer.

Vår utgångspunkt har varit att för att man skall kunna se vari behovet av en bolagisering består och kunna skissera dess målsättningar så måste man först skapa sig en uppfattning om vilka problem och utmaningar som kännetecknat högskolan såväl idag som under de senaste åren. Detta uttryckligen ur flera, inte enbart högskolans eget perspektiv. Denna bild av högskolan och dess utmaningar redogjorde vi för i föregående kapitel och det är på basen av denna bild vi nu lyfter upp fyra övergripande mål för bolagiseringen. Dessa mål kan även betraktas som nödvändiga premisser för att den bolagiserade högskolan skall kunna bedriva sin verksamhet framgångsrikt. Här behandlar vi dessa mål mer kortfattat för att sedan, i kommande kapitel närmare gå in på hur de i praktiken kan gestaltas.

Den första tydliga konsekvensen av en bolagisering av högskolan är att den, till följd av dess nya juridiska ställning, får en *autonom position* med rätt och skyldighet att fatta beslut om sin verksamhet samt att bära ansvar för sin verksamhet. Då samhällsutvecklingen idag mycket starkt präglas av inte bara en ytterst stor men även snabb föränderlighet så är det essentiellt att enheter för högre utbildning med stor smidighet kan såväl anpassa sig till som föregripa olika utvecklingslinjer. Detta förutsätter tveklöst att dessa utbildningsenheters

ledning kännetecknas av ett självständigt, smidigt men även ett i allra högsta grad professionaliserat beslutsfattande.

En bolagisering medför, för det andra en markant *ökning av högskolans rörelsefrihet*. Från högskolans sida har ett av huvudargumenten för bolagiseringen varit de möjligheter detta medför då det gäller att stärka dess ekonomiska position via externa medel. Här kan det handla om att ingå avtal kring forsknings- och utvecklingsprojekt med andra aktörer inom de verksamhetsområden där högskolan äger en speciellt stark kompetens.

En bolagisering medför, för det tredje, nya och annorlunda möjligheter att hantera den för högskolan viktigaste insatsfaktorn i sin verksamhet, nämligen *personalfrågor*. Som en myndighet inom landskapet har högskolan haft sin personal anställd i tjänsteförhållanden; mer eller mindre undantagslöst har det här handlat om heltidstjänster. Såsom vi flerstädes i denna rapport framhåller så kräver dagsläget starka kompetensinjektioner rörande såväl utbildningen som forsknings- och utvecklingsarbetet inom högskolan. Skulle högskolan kvarstå som myndighet menar vi att den skulle ha ytterst små, ekonomiska, möjligheter att i tjänsteförhållanden, i heltid, kunna anställa den mängd med personer med specialkompetens som dess framtida utveckling behöver. Här kan högskolebolaget, vilket vi senare utvecklar och rekommenderar, rekrytera personer med specialkompetens inom både utbildning och tillämpad forskning via, ofta tidsbegränsade anställningsförhållanden i deltid (10-30%). Detta förfarande tillförsäkrar inte endast högskolan specialistkompetens vid en viss tidpunkt utan det möjliggör även en flexibilitet då det gäller att anpassa behovet av sådan specialistkompetens till den föränderliga situationen i omvärlden.

Slutligen, för det fjärde möjliggör övergången från myndighet inom landskapet till ett självständigt högskolebolag en *breddning och förstärkning av högskolans ekonomiska bas*. Även om högskolebolaget inledningsvis är helägt av landskapet så kan man i framtiden, via riktade aktieemissioner stärka den ekonomiska basen för högskolan. De medelinsamlingskampanjer som yrkeshögskolorna och universiteten, med stöd av Undervisnings- och kulturministeriet, med stor framgång bedrivit i riket kunde även tjäna som en förlaga för en motsvarande aktivitet på Åland; något som inte vore möjligt om högskolan skulle kvarstå som en myndighet inom landskapet.

Sammantaget menar vi alltså att en övergång från att ha varit en myndighet till att bli ett bolag ger högskolan uppenbart bättre förutsättningar att framgångsrikt svara mot de utmaningar som den starka föränderligheten i samhället kontinuerligt föder.

4. Relationerna mellan landskapsregeringen och den bolagiserade Högskolan

I dagsläget utgör Högskolan på Åland en myndighet inom landskapets förvaltning och erhåller sin finansiering via budgetmedel som i grunden tilldelas högskolan i enlighet med ett treårigt utbildningsavtal mellan landskapsregeringen och högskolan. Den årliga budgettilldelningen kan på motiverade grunder ensidigt justeras av landskapsregeringen.

I det ikraftvarande utbildningsavtalet för åren 2018-2020 (undertecknat 16.01.2018, se Bilaga 2) anger man även målsättningar för hur relationerna mellan högskolan och landskapet, därmed även utbildningsavtalet borde utvecklas. Sålunda stipuleras bland annat att

"I första hand görs högskolan till en resultatenhet från och med 1.1.2019 med tydliga principer för prestationsmål och hantering av över- och underskott. Detta skapar även möjligheter att benchmarka utbildningsverksamheten mot andra utbildningsanordnare." (ÅLR 2017/7655, Bilaga 23 U 2, s. 5)

Vidare konstateras att

"Landskapsregeringen och högskolan utarbetar tillsammans en finansieringsmodell som är baserad på relevanta nyckeltal för att underlätta reformen. Målet är att skapa ett instrument för att utvärdera kostnader i förhållande till uppsatta mål."(o.a.a., s. 5)

Tidigare i denna rapport har vi kunnat konstatera att man från högskolans sida inte varit helt tillfreds med de tidigare utbildningsavtalen och att man upplevt att man från landskapets sida inte varit speciellt tydlig beträffande vad man förväntar sig av högskolan och dess verksamhet. Vi har även under hörandena samt via dokument fått uppfattningen att man från landskapets sida upplevt att de tidigare utbildningsavtalen uppvisat brister, snarast otydlighet och vaghet beträffande vad högskolan förväntas leverera för de medel som landskapet tilldelat denna. Skrivningarna i det aktuella avtalet vittnar nu om att bägge parter, såväl landskapsregeringen som högskolan är öppna för och intresserade av att nå fram mot klart tydligare avtal där de prestationer högskolan förväntas leverera preciseras i en konkret, i många fall, kvantitativt mätbar form.

I det tidigare har vi flerstädes framhållit att en bolagisering av HÅ inte i sig, per automatik medför förbättringar och utveckling av dess verksamhet. Vi har framhållit att en mycket central aspekt i en framgångsrik bolagisering är att relationen mellan ägaren, landskapet och den bolagiserade högskolan kan arrangeras sålunda att den präglas av tydlighet, transparens och ett ömsesidigt högt förtroende.

Den övergripande frågan blir nu: *Hur kan ett system för relationerna mellan landskapsstyrelsen och den bolagiserade högskolan, och själva utbildningsavtalet byggas upp sålunda att bägge parter ser detta som fungerande och fruktbart?* För att kunna svara på detta övergripande spørsmål bör man problematisera och söka svar på följande, till varandra sammanlänkade, mer konkreta frågor:

- vilket är utbildningsavtalets (härefter avtalet) struktur och innehåll; vilka alla aspekter av högskolans verksamhet omfattas av avtalet?

- på vilka sätt, hur relateras de mål som avtalet uppställer för olika verksamheter till tilldelningen av medel till högskolan?
- vilken är ett avtals optimala längd?
- vilken är processen och tidpunkterna för förhandlingar kring och beslut om detta avtal?
- vilken är processen och tidpunkterna för årlig granskning av avtalets efterlevnad?
- vad allt förutsätts högskolan rapportera, i vilken form och när till landskapsregeringen inför de årliga granskningarna/överläggningarna?
- i vilken form och hur kan avtalet stadga om granskningen av de olika verksamheternas resultat?

Låt oss inleda med att diskutera *processmässiga aspekter* på utbildningsavtalen. De mångåriga erfarenheterna från både universitet och yrkeshögskolor i riket lyfter fram långsiktighet och kontinuitet som centrala egenskaper i avtalen mellan högskolorna och undervisnings- och kulturministeriet. Under tidigare år fördes årligen ingående resultatförhandlingar mellan de enskilda högskolorna och ministeriet, förhandlingar där avtalen kunde genomgå till och med betydande förändringar. Då dessa processer var ytterst arbetsdryga och tidsödande och samtidigt försvårade långsiktigheten i högskolornas, men även ministeriets arbete så förändrades systemet för avtalsförhandlingar. Idag ingår man fyraåriga avtal kopplade till årliga rapporteringar kring utvecklingen vid respektive högskola. Ministeriets tjänstemän kan, och gör även regelbundna besök vid olika högskolor för att kunna följa med och diskutera utvecklingen vid dessa enheter.

Vår bedömning är att det även på Åland vore *fruktbart att ingå fyraåriga utbildningsavtal mellan landskapsregeringen och högskolan*. För detta talar, förutom erfarenheterna från riket, de utmaningar inom högskolans både utbildning och forsknings- och utvecklingsverksamhet som vi tidigare påtalat. Dessa är som regel av sådan karaktär att de kräver skäligen långsiktiga, men idoga insatser från högskolans sida för att kunna handhas på ett fruktbart sätt. De skäligen långa, fyraåriga, avtalen förutsätter dock att parterna i *årliga överläggningar granskar hur högskolans verksamhet utvecklats*. Som underlag för dessa överläggningar bör *högskolan leverera ett sådant underlag om sin verksamhet under föregående avtalsår som avtalet stipulerar*. Bland annat handlar det här om data för de resultatparametrar som finansieringsmodellen kommer att innefatta.

Avtalsprocesserna bör även följa en sådan *tidtabell* som gör det möjligt för högskolans ledning att med god framförhållning planera verksamheten utifrån det utbildningsavtal man slutit med landskapsregeringen. Detta talar för att *avtalsförhandlingarna bör föras före sommaren, i maj, som föregår det första avtalsåret. På motsvarande sätt bör de årliga samtalen där verksamheten granskas och diskuteras även de föras före sommaren. De fyraåriga utbildningsavtalen bör undertecknas i god tid före inledningen av det första avtalsåret*.

Vad *utbildningsavtalens struktur och innehåll* anbelangar så menar vi att det ikraftvarande avtalet för åren 2018-2020 på ett allmänt plan ter sig funktionellt och fruktbart. De mer allmänna skrivningarna om högskolans uppgift och dess mer övergripande målsättningar motsvarar – satta i en åländsk kontext – mycket långt skrivningarna i de nationella avtalen mellan UKM och yrkeshögskolorna i

riket. Men då det kommer till de målsättningar avtalet uppställer för olika aspekter på utbildning och forsknings- och utvecklingsverksamhet så är de nuvarande skrivningarna, enligt vår bedömning, inte ännu av den arten att de kunde ingå i ett avtal mellan landskapsregeringen och den bolagiserade högskolan. *De huvudsakliga problemen* i detta sammanhang är de följande:

För det första är *resultatmålen*, och de *nyckeltal* som skall avspegla dessa, fortfarande så pass *vagt formulerade* att det är vanskligt att konstatera, mäta i vilken utsträckning dessa mål uppnås.

För det andra menar vi, på basen av vår tidigare genomgång av utmaningarna vid högskolan under de senaste dryga 10 åren, att *avtalet saknar mål för några vitala aspekter på både utbildning och forsknings- och utvecklingsverksamhet*. Då vi påpekar detta gör vi det utifrån tanken om att de mål, och de mått på dessa mål, som utbildningsavtalen uppställer kan variera mellan olika avtalsperioder beroende på situationen vid och utmaningarna för högskolan.

För det tredje är det viktigt att för de mer konkreta målen, och de nyckeltal som skall mäta uppnåendet av dessa skapa en klar *koppling till landskapets finansiering av högskolan*.

Slutligen, för det fjärde, ingår det i det nuvarande avtalet en skrivning (se ovan s. 1 och Bilaga 2) om att högskolan skall ha klara principer för prestationsmål och att detta skapar *möjligheter att benchmarka utbildningsverksamheten mot andra utbildningsanordnare*. Vi finner denna ambition lika viktig som lovvärd men konstaterar att en trovärdig benchmarking (jämförelser med motsvarande utbildningsanordnare) förutsätter att man jämför samma dimensioner av verksamheten (inom både utbildning och forsknings- och utvecklingsverksamhet) och att de är mätta på samma sätt vid enheterna som jämförs. Detta behöver absolut inte betyda att man i utbildningsavtalet måste använda sig av precis samma uppsättning av resultatparametrar (nyckeltal) som vid de enheter man önskar jämföra sig med. Snarare är det så att man gör klokt i att se till att man använder sig av ett antal samma parametrar då det gäller de aspekter på verksamheten som man önskar benchmarka/jämföra. Vid sidan av dessa kan man i utbildningsavtalet använda sig av en rad sådana resultatparametrar som man menar att är centrala för just de åländska förhållandena rent allmänt samt några resultatparametrar som tar fasta på sådana aspekter som man ser som speciellt betydelsefulla under en specifik avtalsperiod.

Det kan självfallet vara intressant att benchmarka Högskolan på Åland i relation till utbildningsanordnare i flera väderstreck. Premisserna för högskolors verksamhet varierar dock klart mellan olika nationer varför en systematisk och tillförlitlig jämförelse med högskolor exempelvis i Sverige kan vara svåra att genomföra. De naturliga och mer tillförlitliga jämförelserna kan därför i första hand göras med motsvarande utbildningsanordnare i riket.

I syfte att illustrera problematiken ovan har vi sammanställt nedanstående tabell som inbegriper dels de resultatparametrar som reglerar hur yrkeshögskolorna i riket tilldelas medel av UKM, dels de nyckeltal som nu omnämns i det åländska utbildningsavtalet. Avsikten är här att

- a) visa på vilka alla punkter det, givet de nuvarande nyckeltalen, vore möjligt att jämföra HÅ med yrkeshögskolorna i riket,
- b) att ge underlag för reflektioner om de nuvarande nyckeltalen kunde ändras eller kompletteras för att möjliggöra fler jämförelser och slutligen
- c) att ge underlag för att, tillsammans med tidigare iakttagelser om högskolans utmaningar reflektera över möjligheten att i utbildningsavtalet inlemma helt nya nyckeltal/resultatparametrar som förefaller viktiga i detta skede av högskolans utveckling.

I tabellen anges även den betydelse, relativa vikt som i riket tillskrivs de olika verksamheterna vid yrkeshögskolorna.

Tabell 4. En jämförelse av resultatparametrar/nyckeltal för yrkeshögskolor i riket och Högskolan på Åland

| Parametrar i fördelningsmodellen för yrkeshögskolorna i riket (inom parentes parametrarnas relativa vikt) | Parametrar, nyckeltal i utbildningsavtalet 2018-2020 på Åland |
|--|--|
| <p>Utbildning (sammantaget 79%)</p> <p>avlagda YH-examina (40%)</p> <p>antal som presterat 55 sp/år (23%)</p> <p>sysselsatta av de som fått examen (4%)</p> <p>öppna YH, specialiseringsutbildningar, träningsutbildning för invandrare (5%)</p> <p>studier avlagda inom yrkeslärarutbildning (2%)</p> <p>studeranderespons (3%)</p> <p>internationell student- och praktikerörlighet (2%)</p> <p>Forskning, utveckling och innovationer (sammantaget 15%)</p> <p>extern finansiering av F&U (8%)</p> <p>avlagda högre YH-examina (4%)</p> <p>publikationer, konstnärlig verksamhet, audiovisuella material och kommunikationsprogram (2%)</p> <p>personalens internationella rörlighet (1%)</p> | <p>Utbildning</p> <p>antal närvaroanmälda studenter den 20 september/utbildningsprogram</p> <p>andel studerande inom ett utbildningsprogram som erlägger examen inom målsatt tid efter påbörjade studier</p> <p>antal studerande i utbytesprogram/utlandspraktik</p> <p>andel utexaminerade som arbetar på den åländska arbetsmarknaden i arbetsuppgifter som motsvarar examen 1 år efter uttagen examen</p> <p>antal fortbildningsdagar med pedagogiskt eller didaktiskt innehåll i medeltal per lärare/år</p> <p>antal ämnesrelaterade/yrkesspecifika fortbildningsdagar i medeltal per lärare/år</p> <p>antal kurser/moduler i samarbete med annan högskola/universitet</p> <p>andel lärare som undervisar i annan högskola/läsår</p> <p>Forskning och utveckling</p> |

| | |
|--|--|
| Övriga utbildnings- och F&U-politiska målsättningar | externt finansierad projektvolym per år |
| yrkeshögskolornas strategiska finansiering (5%) | antal pågående forsknings- och utvecklingsprojekt i samarbete med andra högskolor per år |
| områdesmässig finansiering (1%) | antal examensarbeten som ingår i forskningsprojekt per år |
| | antal publikationer i vetenskapliga tidskrifter med sakkunnigförfarande |
| | Öppen högskola |
| | antal studiepoäng för universitets- eller yrkeshögskolekurser per år |
| | antal fortbildningskurser eller öppna seminarier per år |

Redan en hastig blick på tabellen visar att flera av resultatparametrarna i riket och på Åland är, om inte desamma så mycket lika varandra. Samtidigt noterar vi att det även finns nyckeltal som används antingen bara i riket eller bara på Åland.

I rådande utbildningsavtal efterlyses en finansieringsmodell som är baserad på relevanta nyckeltal. Nu tolkar vi begreppet "relevanta" sålunda att det ger oss vägledning av två slag då det gäller att komponera den uppsättning av resultatparametrar/nyckeltal som skall ingå i en framtida finansieringsmodell. För att möjliggöra benchmarking med yrkeshögskolor i riket så bör vissa nyckeltal vara de samma som resultatparametrarna i riket. Dessa skall ytterligare vara sådana att de avspeglar centrala egenskaper hos utbildningen och forsknings- och utvecklingsverksamheten. För det andra menar vi att det är skäl att i finansieringsmodellen medta nyckeltal och vikta dessa på sätt som är relevanta i den meningen att de fångar upp verksamheter som är speciellt viktiga i en åländsk kontext mer allmänt eller viktiga med tanke på speciella utmaningar som Högskolan på Åland stått eller står inför.

Från dessa utgångspunkter har vi stannat för att rekommendera ett antal resultatparametrar/nyckeltal för en åländsk finansieringsmodell. I tabellen nedan där dessa presenteras ger vi även en fingervisning om med vilken relativ styrka de enskilda nyckeltalen kunde tänkas påverka resurstilldelningen.

Då vi övervägt vilka och hur många nyckeltal vi vill rekommendera har vi tagit hänsyn till två omständigheter. För det första menar vi att det med tanke på landskapsstyrelsens beställar- och högskolans leverantörsroll är viktigt att man via resultatparametrar kontinuerligt följer med hur väl högskolan förmår leverera det landskapsregeringen, ägaren beställer. Men samtidigt är det ytterst viktigt att inte skapa ett sådant uppföljningssystem som innefattar så många och så besvärligt mätta parametrar att det blir oresonligt invecklat och arbetsdrygt att hantera för bägge parter. Mängden resultatparametrar får därför inte bli överhövan stor.

För det andra har vi noterat att resultatparametrarna man använder i riket men även en del av de nyckeltal som omnämns i det lokala utbildningsavtalet mäter det vi kunde kalla insatskomponenter, exempelvis mängden fortbildningsdagar för lärarna. Här har vi valt att huvudsakligen fränse från denna typ av parametrar och de vi föreslår har, med ett strategiskt undantag, att göra med vad högskolan de facto presterar.

Tabell 5 Resultatparametrar, nyckeltal i en framtida finansieringsmodell

| Resultatparameter | Parameterns relativa vikt | Kommentarer |
|---|----------------------------------|---|
| UTBILDNING | | |
| Avlagda YH-examina i relation till antalet antagna 4 år innan | 40% | viktigt med liknande mått som i riket |
| Antal studenter som presterat 55 sp/år | 10% | viktigt effektivitetsmått för genomströmning |
| Studentrespons | 10% | Saknas nu i utbildningsavtalet men viktigt mått på utbildningens kvalitet |
| Universitets- eller yrkeshögskolekurser vid Öppna högskolan ; antal studiepoäng | 10% | Detta nyckeltal motsvarar långt parametern "Öppna YH, specialiseringsutbildningar" |
| FORSKNING, | UTVECKLING | och INNOVATIONER |
| Publikationer; artiklar i vetenskapliga och facktidskrifter, konferensrapporter | 25% | Motsvarar de nyckeltal som omnämns i nuvarande utbildningsavtal |
| Specialparametrar för | en enskild | avtalsperiod |
| Söktryck till utbildningarna | 5% | Inkommande period är det viktigt att öka, bredda söktryck; en annan period kan annat HÅ-specifikt lyftas fram |

I riket fördelar UKM budgetmedlen till yrkeshögskolorna i stort sett i sin helhet i stöd av den fördelningsnyckel som vi tidigare presenterat. Effekten av detta förfarande har varit tudelad. Å ena sidan har vi kunnat se en uppenbar, stor effektivisering av utbildningarna vid yrkeshögskolorna, en allt större andel av studenterna har utexaminerats och detta i medeltal på en kortare tid. Beaktande av studentresponsen har strävat till, och långt säkerställt att effektiveringen av studierna inte haft desto mer negativa verkningar ur ett studentperspektiv. Samtidigt har även samarbetet utåt, med andra högskolor och organisationer i det

omgivande samhället ökat. Man har även kunnat notera en märkbar ökning av forsknings- och utvecklings- och innovationsverksamheten. I denna mening har den rådande resultatstyrningen lett till de effekter man eftersträvat. Men, å andra sidan, menar många bedömare, vi bland dem, att den skäligen rigida styrningen medfört att högskolorna, om inte helt så i alla fall i överkant fokuserat sig på de resultatparametrar som ingår i finansieringsmodellen. Därmed kunde man säga att högskolornas verksamhet kommit att kännetecknas av en viss brist på dynamik. Tillspetsat sagt har man kanske mer fokuserat på de trygga verksamheterna och inkomstkällorna och i lägre utsträckning vågat pröva nya, potentiellt lovande men samtidigt, givet finansieringsmodellen, riskfyllda öppningar. Nämnas kan att av dessa och andra anledningar så pågår nu en översyn av den nationella finansieringsmodellen.

Låt det genast vara sagt att vi inte ser, varken den rådande eller en kommande nationell finansieringsmodell i riket som något som man borde gå in för även på Åland. Givet de utmaningar högskolan står inför och att bolagiseringen innebär något av en nystart är det nu på Åland ytterst viktigt att finna fram till en finansieringsmodell som på ett fruktbart sätt kan balansera upp de olika grunder på vilka landskapet skall finansiera högskolan. *Den modell som vi ser framför oss består av tre element; det första utgörs av basfinansiering, det andra av resultatfinansiering och det tredje av strategisk finansiering.* Några ord om vad vi läser in i dessa element.

Såsom vi tolkat läget fram tills nu så har hela landskapets finansiering av högskolan egentligen bestått i en basfinansiering. Efter förhandlingarna om utbildningsavtalet har högskolan tilldelats en klumpsumma som utgör dess budgetmedel. Förvisso har förhandlingarna säkerligen haft betydelse för budgetens storlek men exempelvis högskolans resultat har inte kalkylerat och systematiskt utgjort en grund för tilldelningen av medel. Då vi är övertygade om att alltför tvära kast i finansieringsmodellen tjänar varken högskolan eller landskapet så menar vi att en avsevärd del av finansieringsmodellen även i framtiden behöver bestå i ett basfinansieringsbelopp.

Det andra elementet i en kommande finansieringsmodell bör tveklöst ha karaktären av resultatfinansiering. Här kan man alltså använda sig av de resultatparametrar vi ovan presenterat. Detta sålunda att man bygger upp grunder för hur var och en av resultatparametrarna skall mätas. Tilläggas bör att resultaten inte skall mätas enbart för ett år i taget utan lämpligast är att man här opererar med glidande medeltal som baserar sig på resultaten under förslagsvis de tre föregående åren.

Att inkludera detta resultatelement i modellen har uppenbara fördelar för bägge avtalsparter. Landskapsregeringen kan i termer av resultat på de olika parametrarna definiera sin beställning av högskolan samt följa upp hur väl högskolan levererar resultat. Högskolan å sin sida kan genom att leverera de beställda resultaten, eller ännu bättre resultat antingen säkerställa sin medelstildelning eller till och med öka densamma.

Det tredje elementet i finansieringsmodellen utgörs av strategisk finansiering. Här handlar det om att säkra finansiering för sådana utmaningar eller utvecklingsmöjligheter som vid en viss tidpunkt ses som speciellt viktiga av

antingen högskolan eller landskapsregeringen och där man kan nå samsyn om dessa och hur de skall tacklas. Målen för dylika satsningar varierar troligen över tid men med tanke på inte bara högskolans utan hela regionens utveckling vore det ytterst viktigt att ha detta dynamiska element med i finansieringsmodellen.

Hur vore det då fruktbart att balansera upp dessa tre finansieringselement mot varandra? För det första menar vi att trots den kritik vi ovan kommit med gentemot rigiditeten i den nationella finansieringsmodellen som nästan enbart bygger på högskolorna resultat så är det såväl logiskt som önskvärt att man vid finansieringen av en bolagiserad högskola ökar resultatelementets relativa vikt över tid. I tabellen nedan ger vi ett förslag till hur finansieringsmodellens tre element kunde viktas under den bolagiserade högskolans första fyraåriga avtalsperiod. Vi önskar här betona att viktningen av de olika elementen, både i ett utgångsläge samt över tid, självfallet är en fråga som bör förhandlas fram mellan landskapsregeringen och högskolan; siffrorna i nedanstående tabell illustrerar dock vår syn på frågan.

Tabell 6 Elementens relativa vikt (%) i en finansieringsmodell för åren 2020-2023

| Element/År | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 |
|---------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Basfinansiering | 80 | 75 | 75 | 70 |
| Resultatfinansiering | 10 | 15 | 20 | 25 |
| Strategiskt finansiering | 10 | 10 | 5 | 5 |

I inledningen av detta kapitel ställde vi en rad frågor vilka vi nu i huvudsak besvarat. En fråga vi inte ställde men som väl kort kan kommenteras handlar om huruvida det är möjligt att i ett kommande utbildningsavtal, eller i lagstiftningen eller andra stadgande hos landskapet, förutsätta att högskolan använder sig av, köper tjänster av myndigheter inom landskapsförvaltningen eller av landskapsägda bolag. Det rent formella svaret på frågan torde vara enkelt. Eftersom högskolan får den juridiska formen av ett aktiebolag kommer den att självständigt fatta beslut om upphandling av tjänster och motsvarande. Även om landskapet kommer att stå som ägare till den bolagiserade högskolan så kommer denna att stå som kund i relation till andra landskapsägda bolag i de fall man tar dessa tjänster i bruk.

Med detta sagt menar vi självfallet inte att högskolan skall upphöra med samarbete med vare sig landskapets myndigheter eller dess andra bolag, absolut inte. Högskolan kommer även i framtiden att vara mycket betjänt av sådant samarbete som existerat. Vi vill här bara understryka att en bolagisering av högskolan medför att dess roll i dessa relationer kommer att förändras från det tidigare.

Sammanfattningsvis, och i korthet, har vi i vår analys av relationerna mellan landskapsregeringen och den bolagiserade högskolan kommit fram till att rekommendera följande lösningar:

- Parterna sluter efter förhandlingar mellan landskapsregeringen och representanter för högskolans ledning, dess styrelseordförande och rektor, fyraåriga avtal rörande högskolans verksamhet och dess resultat
- Parterna följer upp avtalets förverkligande via årliga överläggningar inför vilka högskolan levererar underlag för dessa överläggningar
- Såväl förhandlingarna om det fyraåriga avtalet som de årliga överläggningarna sker vid en tidpunkt som gör det möjligt för högskolan att i sin planering av verksamheten beakta resultaten av dessa förhandlingar och överläggningar.
- Landskapets finansiering av högskolan baseras i framtiden på en finansieringsmodell med tre element, nämligen basfinansiering, resultatfinansiering samt strategisk finansiering. Den relativa vikten för dessa tre element kan variera under en avtalsperiod och även mellan olika avtalsperioder. Detta i enlighet med vad landskapsregeringen och högskolans ledning överenskommer om.
- Resultatfinansieringsandelen baserar sig på ett antal nyckeltal, resultatparametrar. Dessa gör det möjligt för landskapsregeringen att precisera sin beställning av högskolan och att följa upp densamma. Därtill möjliggör dessa resultatparametrar jämförelser mellan verksamheten vid högskolan och andra motsvarande utbildningsenheter.

5. Omfattningen av den bolagiserade högskolan

En väsentlig del i uppdragsbeskrivningen för utredningen är "En avgränsning av föremålet för bolagiseringen, Högskolan på Åland". Det att den bolagiserade högskolan skall omfatta allt det väsentliga i den verksamhet Högskolan på Åland driver i dag. Avgränsningsuppdraget kan då konkretiseras i två frågeställningar:

- Finns det i dag inom högskolan någon sådan verksamhet som inte hör hemma i den bolagiserade högskolan;
- Finns det i dag utanför högskolan någon sådan verksamhet som borde ingå i den ombildade högskolan.

Inom högskolan i dag är det närmast sjöfartsutbildningen och relationen till gymnasieutbildningen, inom ramen för det samarbete som benämns Ålands sjöfartsakademi (ÅSA), som har väckt diskussion. Sjöfartsutbildningen har genom åren varit föremål för ett flertal utredningar. Den bärande tanken verkar ha varit att föra verksamheterna inom andra och tredje stadiet så nära varandra som möjligt för att stärka den samlade kompetensen och förbättra effektiviteten i utbildningarna. Vi omfattar varmt alla tankar på att gå vidare i samordningen. Dock är den nuvarande strukturen där sjöfartsgymnasiets lärare är anställda vid högskolan, medan eleverna är inskrivna - som sig bör - vid gymnasiet, problematisk. Landskapets tidigare chefsjurist Sören Silverström har i en promemoria från 2016 (Om samordning av utbildning inom Ålands sjöfartsakademi, 4.1.2016, bilaga 3) påtalat de grundlagsenliga komplikationer gällande utövande av offentligt uppdrag som den här strukturen innebär:

" samordningen inom ÅSA har i praktiken utförts så att en myndighets (ÅG) utövning av offentlig makt har förflyttats till en annan myndighet (HÅ) utan att det finns tillräckligt stöd i lag för detta"

De höranden vi har haft med representanter för vardera utbildningsenheten och också med övriga inom sjöfartsklustret tyder på att den nuvarande strukturen inte är tydlig. Personalen inom sjöfartsgymnasiet har uttalat en önskan om "klarhet i någon riktning".

Vår bedömning är att det problem som Silverström lyfter fram gällande delegering av offentlig makt, inte blir mindre vid en bolagisering av högskolan. *Vi föreslår att sjöfartsgymnasiets personal inte omfattas av bolagiseringen.* I praktiken betyder detta att personalen återgår till Ålands gymnasium. Vi vill ändå understryka att detta inte skall betyda att samordningstanken inom ramen gör Ålands sjöfartsakademi skall skrotas. Det är fortsättningsvis angeläget att fortsätta att utveckla samarbetet.

När det gäller en eventuell utvidgning av högskolans mandat är vi restriktiva i detta skede. Vi anser förvisso att det skulle vara fördel att i framtiden sammanföra så mycket som möjligt av åländsk forskning, fortbildning och utvecklingsverksamhet inom ramen för den ombildade högskolan. Men vi anser detta vara uttryckligen en framtidsfråga. Vi återkommer till en diskussion gällande bland annat den här frågan i det avslutande kapitlet.

Vi föreslår sammanfattningsvis att föremålet för bolagiseringen är:

Den nuvarande högskolan med undantag av den personal som handhar sjöfartsutbildning på gymnasialstadiet.

6. Personalens ställning

Personalen vid högskolan är i dag anställd i tjänsteförhållande till landskapet. I samband med rörelseöverlåtelsen från landskapet (Högskolan på Åland) till högskolebolaget, Högskolan på Åland Ab, övergår personalen i ett privaträttsligt arbetsavtalsförhållande till bolaget. Utgångspunkten för en lyckad bolagisering borde vara att hela personalen övergår i det nya bolagets tjänst "som gamla arbetstagare". De förhandlingar som lagen om samarbete i företag förutsätter bör föras i god tid före överlåtelsen. Med antagandet att överlåtelsen sker den 1 januari 2020, borde förhandlingarna inledas senast i början av oktober 2019 för att personalen skall känna sig trygg inför övergången.

Förhandlingarna hösten 2019 skall gälla de juridiska och ekonomiska konsekvenser som övergången till privaträttsligt arbetsförhållande innebär för de anställda. Den viktigaste frågan torde vara pensionsskyddet. Till denna del kan bolagiseringen komma att innebära en tilläggskostnad som någon part i processen måste stå för. Det kan handla om en extra pensionsförsäkring för de äldsta arbetstagarna. För att den bolagiserade högskolan skall få en möjligast bra start rekommenderar vi att landskapsregeringen står för den extra kostnaden. Vi har inte haft möjlighet att utreda hur stor kostnaden är, men den är sannolikt inte oöverkomlig. Det är skäl att understryka att förhandlingarna i detta skede inte skall beröra kollektivavtalet, vi utgår från att gällande kollektivavtal skall vara i kraft till dess det terminerar avtalsenligt, sommaren 2020.

Vi rekommenderar att det nya högskolebolaget, Högskolan på Åland Ab, redan innan de första medarbetarsamtalen inleds ansöker om medlemskap i Bildningsarbetsgivarna rf, och att högskolebolaget går in för att ingå i samma avtalsstruktur som samtliga universitet och de flesta yrkeshögskolor i riket. Att eftersträva egna lokala avtal är inte att rekommendera. Bildningsarbetsgivarna kan bidra med den avtalsjuridiska och -praktiska assistans som behövs.

Medarbetarsamtal bör föras på nytt med personalen (personalens representanter) i god tid före utgången av det ikraftvarande kollektivavtalet och övergången till ett nytt avtal och en ny avtalsstruktur. En lämplig tidpunkt att inleda förhandlingar skulle vara i mars-april 2020.

I detta andra skede skall den akademiska personalens befattningar anpassas till den nya lagen. Vi rekommenderar att den nya lagens behörighetskrav beaktas vid övergången. Högskolan har i dag ett antal överlärare som inte fyller den föreslagna förordningens behörighetskrav för högskolelektor. En möjlighet kunde vara att de fortsätter som överlärare, trots att lagen inte längre känner till den benämningen. Vi rekommenderar att den nya befattningen som högskolelektor likställs förmånsmässigt med överlärare i kollektivavtalet.

Under förutsättning att övergången till de nya befattningarna sker enligt principen "samma lön för samma arbete" bör överföringen kunna ske i huvudsak kostnadsneutralt. För den administrativa personalens del handlar skillnaderna främst om arbetstid och semester. Arbetstiden på Åland är något kortare än i riket och semestern, åtminstone för äldre arbetstagare, längre. Dessa kan kompenseras

på olika sätt, en möjlighet är självfallet att respektera uppnådda förmåner på individnivå.

För den akademiska personalens del skiljer sig det nuvarande kollektivavtalet substantiellt från den privata undervisningsbranschens kollektivavtal. Den verkliga arbetsinsats som den nuvarande undervisningsskyldigheten (16 resp 18 h/v) är substantiellt lägre än det privata kollektivavtalets årsarbetsinsats 1624 h, samtidigt är också lönenivån lägre. Den jämförelse som landskapets tidigare avtalschef Jukka-Pekka Tyni har gjort (Bilaga 4. Kollektivavtals- och anställningsmässiga frågor för personal inför eventuell bolagisering av Högskolan på Åland, 26.1.2018) tyder på att en övergång enligt den ovan nämnda principen "samma lön för samma arbete" är möjlig.

Tilläggskostnader kan, som ovan påpekas, uppstå i fråga om pensionsansvaret.

7. Motiveringar till ny högskolelagstiftning

Allmänt

Strukturen i vårt förslag till ny lagstiftning baserar sig på uppdragets formulering;

”att utreda och komma med förslag till hur en bolagisering av Högskolan på Åland kan genomföras”

Vi skall följaktligen konstruera en modell för hur högskolan skall omorganiseras, inte föreslå en lagstiftning för åländska högskolor i bolagsform i allmänhet. Vi tänker oss att det smidigaste sättet att genomföra en bolagisering är att landskapet grundar ett nytt aktiebolag, Högskolan på Åland Ab, till vilken Högskolans verksamhet överförs. Landskapet skulle sålunda initialt stå som ensam ägare till den bolagiserade högskolan. Vi anser dock att det inte i förlängningen är nödvändigt att Högskolan kvarstår som ett av landskapet helägt bolag.

Frågan om ägarskapet för bolaget är viktig. Förslaget till lagstiftning och bolagsordning utgår från ett förbud mot vinstutdelning i bolaget och från att ägarnas inflytande i högskolepolitiska och –strategiska frågor är väsentligt kringskuret. Det här i sin tur är viktigt, dels för att högskolans karaktär av allmännyttig organisation inte skall komprometteras, dels för att högskolan och dess styrelse skall garanteras den autonomi den behöver för att resultatrikt kunna verka mot de mål som har uppställts. För ägandets del innebär det att en ägare inte kan räkna med en egen fördel av sitt aktieinnehav. Vi anser därför att man bör sträva efter att bolagets aktier endast kan innehas av ideella organisationer med intresse för högskoleverksamhet och bildning i sig. Lämpliga kloka ägare kunde, utöver landskapet, vara stiftelser och ideella föreningar samt andra högskolor. Vi anser att antalet ägare också i förlängningen borde vara litet, helst inte flera än tre. Vi anser vidare att man gott kunde tänka sig att ägandet utvidgas till organisationer, tex en högskola, utanför Åland. Den åländska lagstiftningsbehörigheten och landskapsfinansieringen garanterar ändå att verksamheten drivs på Åland. Ett breddat ägarskap kunde innebära ett intellektuellt tillskott för högskolans del.

Vi skall alltså bereda oss för en möjlig situation då landskapet inte är (ensam) ägare till Högskolan. För att landskapet ändå i alla lägen skall ha möjlighet att svara för lagenligheten och kvaliteten i högskolans verksamhet föreslår vi att *rätten att bedriva högskoleverksamhet på Åland förutsätter tillstånd* (koncession beviljad) av landskapsregeringen. Tillståndet kan återtas på grunder som definieras i lagstiftningen.

Vårt förslag till lagpaket innehåller följande delar:

1. En *ny högskolelag*. Lagen är en verksamhetslag, som tillsammans med förordningen definierar hur högskolan är organiserad, vilken utbildning som ges vid högskolan, befattningsstrukturen och behörighetskrav för den akademiska personalen samt hur studenter antas till högskolan och vilka studenternas rättigheter och skyldigheter är.
2. En *landskapsförordning* som fastställer utbildningsutbudet samt behörighetskraven för lärarbefattningarna.

3. En lag om *bildandet av Högskolan på Åland Ab* och behörighet att överlåta Högskolans på Åland verksamhet på bolaget.
4. Förslag till *bolagsordning* för Högskolan på Åland Ab.

Högskolelagstiftningen

Förslaget till högskolelagstiftning, dvs lag och förordning, definierar hur en högskola på Åland bör verka och vara organiserad. Det innebär implicit en möjlighet till flera högskolor i landskapet någon gång i framtiden. Lagstiftningen föreslås inte definiera vilken juridisk form en ny högskola bör ha. Vi anser dock att det varken är högskolepolitiskt eller resursmässigt motiverat att aktivt öppna för flera högskolor. Bolagiseringen av Högskolan på Åland föreslås i en separat lagstiftning genomföras som överlåtelse av rörelse till ett nybildat aktiebolag Högskolan på Åland Ab.

Eftersom det i detta skede konkret handlar om att ombilda specifikt Högskolan på Åland, och då vi tänker oss att landskapet initialt kommer att äga också det nya högskolebolaget, har vi inte konkret specificerat kriterierna för när verksamhetstillstånd kan beviljas. För trovärdighetens skull borde ändå högskolebolagets styrelse, tillsammans med landskapet, ombesörja att högskolan är tillräckligt ekonomiskt solid genast från början. *Vi föreslår att högskolebolagets styrelse till tillståndsansökan bifogar en simulering av högskolans ekonomi för de fem första åren.*

Förslaget till ny högskolelag utgår från en tillämpad anpassning till den förnyade lagstiftningen gällande yrkeshögskolor i Finland. Vi har också fått en del influenser från Sverige, och framförallt från högskoleutveckling i allmänhet. Utöver den formella anpassningen till utvecklingen på annat håll har vi beaktat de diskussioner vi haft med ett flertal intressegrupper. En viktig insikt har varit den, i diskussionerna frekvent återkommande, åsikten att högskolan borde kunna leverera mer för utvecklingen inom det åländska samhället och näringslivet. *Vår uppfattning är att en tydligare arbetsfördelning mellan landskapsregeringen och högskolan kombinerad med tillräcklig autonomi för högskolan själv kan, rätt förverkligad, vara ett incitament för förändring och utveckling.*

Vi har, med ovanstående som bakgrund, strävat efter att formulera en lagstiftning som lämpar sig för Åland och som beaktar landskapets särart mellan Sverige och Finland. Vi anser också att Högskolan på Åland bör kunna framstå som pionjär och uppstickare inom det nordiska högskolesamfundet.

Förändringarna i förhållande till den nuvarande lagstiftningen kan sammanfattas i följande huvudpunkter:

1. Högskolans *forskningsansvar förtydligas* till att bli ett tydligt uppdrag från att i den gällande lagstiftningen vara en option.
2. Högskolans *autonoma position konkretiseras*. Styrelsens och den operativa ledningens beslutsmakt och därmed förknippade ansvar klargörs.
3. Högskolelagen definierar inte längre den interna organisationen, det mandatet ges åt styrelsen.
4. *Utbildningsuppdraget definieras som examina*, och inte som utbildningsprogram. Det skall stå högskolan fritt att besluta på vilket sätt utbildningen organiseras och genomförs. Utbildningsuppdraget skall i

fortsättningen också innefatta en möjlighet att bevilja högre högskoleexamina (MA).

5. *Behörighetskraven för de akademiska befattningarna skärps* något. För behörighet som rektor föreslås doktorsexamen och överläraryrkesbefattningen föreslås ersättas med högskolelektor, motsvarande universitetens universitetslektor (i Åbo Akademi akademilektor). Behörighetskravet för högskolelektor är avlagd doktorsexamen.
6. Högskolelagen tar in regler för *landskapets styrning via avtal* och för hur landskapets finansiering av högskolan ordnas.

Det har i riket redan en tid förts en diskussion om det sk duala, eller binära, högskolesystemets hållbarhet. Samma diskussion förs med olika intensitet också i andra länder med motsvarande tudelning inom den högre utbildningen i Europa. Förslaget till lagstiftning är neutralt i förhållande till utvecklingen av dualmodellen. Förslaget till förordning fastslår visserligen att de examina som kan beviljas i högskolan motsvarar yrkeshögskoleexamina i riket, detta är viktigt inte minst på grund av överenskommelsen om ömsesidigt erkännande av (yrkes)högskoleexamina mellan riket och landskapet (bilaga 5), men det skall vara möjligt att vid behov utveckla utbildningsutbudet med tex akademiska examina utan lagändring, enbart genom ändring av förordningstexten. Också av denna anledning föreslår vi att i lagstiftningen införa befattningsbenämningen högskolelektor i stället för överlärare.

Högskolan på Åland Ab

För mandatet att bilda Högskolan på Åland Ab och överlåta högskolans verksamhet på det högskolebolaget avges ett separat lagförslag. Vi föreslår att *bolaget bildas av landskapet och att aktiekapitalet initialt uppgår till 2 500 euro*.

Vi bifogar också en pro forma bolagsordning, i två versioner, för bolaget. Version 1 är avsedd för tiden från grundandet till dess det nya bolaget inleder sin verksamhet. Då har bolaget ännu vare sig personal eller studenter. I detta skede kan styrelsen med fördel vara rätt liten, förslagsvis tre personer, dess uppdrag är främst att organisera verksamheten och att förbereda bolaget för att överta ansvaret för högskolan. Det är skäl att redan i detta skede skriva in begränsningarna i bolagsstämmans beslutanderätt i frågor som gäller specifikt högskoleverksamheten. Bolagsordningen revideras då högskoleverksamheten är i gång så att styrelsen förstoras något och tar in representanter för studenter och personal.

Lagpaketet innehåller några öppna frågor, som ännu bör utredas. Hit hör åtminstone:

1. Frågan om högskolebolagets, Högskolan på Åland Ab, skattemässiga ställning. I riket jämställs yrkeshögskolebolagen i inkomst- och mervärdesskattelagstiftningen med universiteten. Tredje momentet i 32 § i förslaget till högskolelag sammanhänger med hur den här frågan löses.
2. Frågan om hur den sk SORA-lagstiftningen i riket skall tillämpas på Åland.

Ekonomiska aspekter och konsekvenser

Bolagiseringen av högskolan har i och för sig inga andra direkta ekonomiska konsekvenser för landskapet än det pensionsansvar som följer med överlåtandet av personalen. För detta redogörs ovan.

Vi har emellertid i vårt förslag till högskolelag haft som en bärande ambition att den nyorganiserade högskolan skall kunna bidra med ett tydligt större mervärde till det åländska samhället och de åländska näringarna. För att denna målsättning skall kunna materialiseras bör satsningarna på forsknings- och innovationsverksamheten vara avsevärt större än vad fallet är idag. Detta kan inte ske utan tilläggsbidrag från landskapets sida. I förlängningen har den bolagiserade högskolan större möjligheter att bredda sin finansieringsbas utöver landskapet.

Vi rekommenderar att landskapet i sin ekonomiska styrning av högskolebolagets verksamhet går in för ett resultatelement i finansieringsmodellen. Resultatelementet innebär att bidraget från landskapet till högskolan kommer att variera mellan åren.

Vi föreslår ovan att högskolebolaget bildas med minimiaktiekapital 2 500 euro. För att högskolan i fortsättning skall ha ekonomiskt utrymme att ta nya, inte alltid riskfria, initiativ, är det dock viktigt att med tiden förkovra det egna kapitalet. Regeringen i Finland har med framgång initierat kapitalinsamlingar, såväl för universitetens som för yrkeshögskolornas del, genom att binda statligt kapitalstöd till motsvarande privata donationer.

För högskolans del innebär bolagiseringen en större möjlighet till extern finansiering.

7.1. Annex: Högskolelag för Åland

1 kap Allmänna bestämmelser

1 § Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på högskolor inom landskapet Åland.

Med högskola avses i fortsättningen en högskola som beviljats tillstånd av landskapsregeringen i enlighet med 4 §.

Motivering: Motsvarar 1 § i gällande landskapslag

2 § Uppgifter

Högskolans uppgift är att erbjuda utbildning såväl på vetenskaplig och konstnärlig grund som på beprövad erfarenhet.

Högskolan ska bedriva forsknings- och innovationsarbete, uppdragsverksamhet och kursverksamhet till gagn för undervisningen, näringslivet och en hållbar samhällsutveckling.

Högskolan ska informera om sin verksamhet och samverka med arbetslivet och det omgivande samhället.

Högskolan ska samarbeta med andra högskolor i Finland och internationellt samt med andra utbildningsinstitutioner.

Utbildning och forskning ska fungera i nära samverkan. Högskolan ska värna om vetenskapens trovärdighet, fri forskning och god forskningssed.

Högskolan handhar offentliga förvaltningsuppgifter.

Motivering: En något moderniserad version av motsvarande paragraf i gällande lagstiftning. Andra momentet anger en skyldighet att bedriva forsknings- och innovationsarbete mm, motsvarande en option enligt gällande lagstiftning. Också skyldigheten att samarbeta utöver landskapsgränsen är en ny och viktig betoning.

Högskolan handhar, på basis av tillstånd enligt 4 §, ett offentligt uppdrag.

3 § Målsättning

Högskolan ska, utöver att ge kunskaper och färdigheter inom det aktuella utbildningsområdet, fostra studenterna till självständigt och kritiskt tänkande, ge studenterna beredskap att möta och leda förändringar inom arbetslivet och i samhället samt utveckla deras förmåga att bidra till kunskapsutvecklingen. Utbildningen ska allsidigt utveckla studenternas kommunikativa och sociala kompetens.

Verksamheten ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och hållbar utveckling, bygga på principen om alla människors lika värde samt främja internationell förståelse och jämställdhet mellan könen. Verksamheten ska bygga på ett ekologiska tänkande och präglas av respekt för och hänsyn till miljön.

Verksamheten ska genom pedagogiskt utvecklingsarbete och branschanknuten fortbildning garantera en god kvalitetsnivå på utbildningen.

Motivering: Motsvarar 4 § i gällande lagstiftning. Ansvaret för miljön och hållbar utveckling samt högskolans roll som förändrings- och utvecklingsmotor betonas mer än tidigare.

4 § Tillstånd

För att ha rätt att verka som högskola på Åland i enlighet med denna lag krävs tillstånd av landskapsregeringen.

Landskapsregeringen kan ändra eller återkalla tillståndet, om väsentliga förändringar i utbildningsbehovet eller andra väsentliga orsaker som har samband med högskoleverksamheten kräver detta eller om högskolan inte verkar i enlighet med denna lag.

Motivering: Eftersom en högskola på Åland inte längre ska vara en myndighet, behövs ett tillstånd av landskapsregeringen för att bedriva högskoleverksamhet enligt denna lag.

5 § Utbildningsuppgift

I landskapsförordning anges vilka högskoleexamina, med tillhörande examensbenämningar, som kan beviljas i landskapet. I det avtal som enligt 31 § skall uppgöras mellan högskolan och landskapsregeringen kommer parterna överens om vilka examina högskolan har skyldighet eller rättighet att utfärda.

Examina ska följa europeisk standard för högskoleutbildning. Avtal gällande ömsesidigt erkännande av examina mellan Åland och Finland är bindande för högskolan.

Högskolans undervisnings- och examensspråk är svenska. Högskolan kan dessutom använda andra språk som undervisnings- och examensspråk.

Motivering: Högskolans utbildningsuppdrag gäller examina och inte utbildningsprogram. Lagstiftningen tar inte ställning till hur utbildningen är organiserad, vilket ger bättre möjligheter till ett effektivt resursutnyttjande och utbildningssamarbete med andra högskolor.

Examina ska byggas upp så att de följer den sk Bolognaprocessens struktur med BA-nivå (3-4 år) och MA-nivå (1-2 år).

Språkstadgandena motsvarar 18 § i gällande lagstiftning

2 kap Undervisning, examina och forskning

6 § Undervisnings- och forskningsfrihet

Högskolan har undervisnings- och forskningsfrihet när det gäller att utföra de uppgifter som avses i 2 §. Inom utbildningen ska dock lag- och direktivstadgade bestämmelser och föreskrifter iaktas.

Undervisningen vid högskolan är offentlig. Högskolan kan vid behov begränsa allmänhetens möjligheter att följa undervisningen.

Motivering: Högskolans autonomi när det gäller det inre arbetet, dvs undervisnings- och forskningsfriheten, är en viktig princip att värna om.

Hänvisningen till lag- och direktivstadgade bestämmelser gäller sjöfarts- och vårdutbildningarna.

Offentlighetsstagandena motsvarar 17 § i gällande lagstiftning.

7 § Undervisningen vid högskolan

Undervisningen vid högskolan ska indelas i läsår som börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli.

Undervisningen ska ordnas så att de studerande kan bedriva sina studier effektivt och i ändamålsenlig ordning.

Högskolan får anskaffa undervisning från eller samarbeta kring sin utbildning med en annan högskola med motsvarande utbildningsuppdrag, dock så att högskolan själv ansvarar för minst hälften av den totala undervisning som ingår i examen. Undantag utgör sådan undervisning som leder till en gemensam examen (Joint Degree).

Motivering: Moment 1 och 2 motsvarar 16 § i gällande lagstiftning.

Moment 3 öppnar för ett effektivare utbildningssamarbete med andra högskolor.

8 § Examina

Genom landskapsförordning utfärdas bestämmelser om de examina som kan avläggas vid högskolan samt benämningarna på och omfattningen av examina.

Närmare bestämmelser om examina, examensfordringar, bedömning av studieprestationer, tillgodoräknande av andra studier och praktik intas i högskolans examensordning. Examensordningen antas av högskolans styrelse.

Motivering: Motsvarar 19 § i gällande lagstiftning.

9 § Övrig högskoleutbildning

Högskolan kan inom ramen för sin utbildningsuppgift anordna öppen högskoleutbildning och uppdragsutbildning.

Med uppdragsutbildning avses sådan utbildning som leder till högskoleexamen, som riktar sig till en specifik grupp av studenter samt som beställs och finansieras av landskapet, finska staten eller en annan stat, en internationell organisation, ett offentligt samfund, en stiftelse eller en privat sammanslutning.

Högskolan kan därtill anordna kursverksamhet inom sina specifika kompetensområden.

Motivering: Motsvarar 21 § i gällande lagstiftning, dock så att högskolan ges större utrymme att själv organisera sin inre verksamhet.

10 § Studieavgifter

Den högskoleutbildning som leder till högskoleexamen ska vara avgiftsfri för finländska medborgare samt för medborgare i stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller av personer som jämställs med medborgare i Europeiska unionen med stöd av avtal mellan Europeiska unionen och annan avtalspart.

För övriga studenter kan högskolans styrelse besluta att uppbära studieavgifter och fastställa deras storlek.

Motivering: Avgiftsfriheten gäller studier för högskoleexamen för finländare och medborgare inom det europeiska samarbetsområdet.

Andra momentet ger styrelsen möjlighet att fastställa studieavgifter för studenter från övriga länder. Detta är i enlighet med utvecklingen i riket och övriga nordiska länder.

3 kap Högskolans organisation

11 § Högskolans organ

Högskolan har en styrelse och en rektor. Högskolan ska dessutom ha en examensnämnd.

Högskolan kan också ha andra organ enligt vad som bestäms i högskolans instruktion.

Motivering: Här definieras de organ som bör finnas i högskolan. Styrelsen är högskolans högsta beslutande organ och rektor den operativa ledaren. Examensnämnden behövs för att garantera studenternas rättsskydd.

Om övriga eventuella organ i högskolan kan styrelsen fatta beslut.

12 § Styrelsen uppgifter

Styrelsen skall

- 1) besluta om högskolans strategi, centrala mål för verksamheten och ekonomin samt om principer för styrningen av verksamheten och ekonomin,
- 2) besluta om högskolans verksamhets- och ekonomiplan med budget samt upprätta bokslutet,
- 3) svara för att tillsynen över bokföringen och medelsförvaltningen är ordnad,
- 4) svara för förvaltningen och användningen av högskolans förmögenhet, om inte styrelsen har överfört behörighet till rektorn,
- 5) godkänna avtal som är viktiga eller principiella med avseende på högskolans verksamhet och ekonomi och ge utlåtanden i principiellt viktiga frågor som gäller högskolan,
- 6) på högskolans vägnar godkänna det avtal som enligt 31 § uppgörs med landskapsregeringen,
- 7) utse och avsätta rektor,
- 8) godkänna instruktioner och andra motsvarande föreskrifter som gäller den allmänna organiseringen och verksamheten samt besluta om högskolans verksamhetsstruktur,
- 9) besluta om antalet studerande som antas till högskolan.

Styrelsen har dessutom till uppgift att anställa den ledande personal som är direkt underställd rektor.

Motivering: I och med att högskolan inte längre är en myndighet, bör dessa uppgifter ligga på styrelsen.

13 § Styrelsens sammansättning

Styrelsen för högskolan ska ha minst sju och högst nio ledamöter, som ska företräda mångsidig sakkunskap om högskoleverksamhet och samhällsliv samt om högskolans uppgifter.

I styrelsen ska ingå en representant för högskolans personal och en representant för dess studenter. Representerarna skall utses av respektive grupp inom högskolesamfundet på sätt som bestäms i högskolans instruktion.

Motivering: Styrelsens sammansättning bör vara tillräckligt stor för att göra det möjligt att utse fler än en styrelsemedlem också utanför landskapet. Styrelsens breda kompetens gällande högskolans möjligheter och uppgifter är viktig i och med dess huvudsakliga ansvar för högskolans strategi.

En högskolestyrelse bör ha en representation av såväl studenter som av högskolans personal. Dessa skall utses inom sig, på sätt som högskolan själv skall fastslå.

4 § Rektorns uppgifter och behörighetsvillkor

Till rektor hör att:

- 1) leda högskolans verksamhet och besluta om sådana ärenden som gäller högskolan i fråga om vilka det inte har föreskrivits eller bestämts att de ska skötas av något annat organ,
- 2) svara för att högskolans uppgifter sköts ekonomiskt, effektivt och resultatintriktat,
- 3) svara för beredningen, föredragningen och verkställigheten av ärenden som behandlas i styrelsen,
- 4) besluta om anställning och uppsägning av personal.

Rektorn kan överföra anställandet av personal eller något annat ärende som hör till rektorns behörighet för avgörande till något annat organ eller någon annan anställd vid högskolan. Rektorn har rätt att närvara och yttra sig vid högskolans alla organs sammanträden.

Behörighetsvillkor för rektor är lämplig doktorsexamen och visad god ledarskapsförmåga.

Motivering: Rektors uppdrag är allmängiltigt.

Behörighetsvillkoren är skärpta från gällande lagstiftning, i och med att undantag från doktorsexamen inte görs möjlig. För en liten högskola är det viktigt att rektor som galjonsfigur också står för den högsta akademiska kompetensen.

15 § Examensnämnd

För behandling av ärenden som gäller omprövning av studieprestationer ska högskolan ha en examensnämnd.

Examensnämnden tillsätts av högskolans styrelse. Ordförande och dennes ersättare ska vara högskolelektor eller lektor vid högskolan. I övrigt består nämnden av medlemmar inom högskolesamfundet så att minst en medlem är en student, som studerar för högskoleexamen.

Motivering: En oberoende examensnämnd är väsentlig med tanke på studenternas rättsskydd.

Den oberoende statusen förutsätter att nämnden utses av styrelsen.

16 § Instruktioner och föreskrifter

Bestämmelser om ordnandet av en högskolas verksamhet och förvaltning finns i en instruktion för högskolan och i andra motsvarande interna föreskrifter för högskolan. Instruktionen fastställs av styrelsen.

Motivering: Motsvarar 15 § i gällande lagstiftning

17 § Förvaltningsförfarande och offentlighet

På den verksamhet vid en högskola i landskapet och en studentkår som inbegriper offentliga förvaltningsuppgifter ska förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland tillämpas.

Bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen för landskapet Åland tillämpas dock i all verksamhet vid högskola i landskapet.

Motivering: På grund av att högskolan utför ett offentligt uppdrag, som i huvudsak finansieras av landskapet, bör också verksamheten, till den del den omfattar högskolans lagstadgade uppdrag, följa offentlighetslagstiftningen.

Förvaltningslagen bestämmelser om jäv skall dock omfatta all verksamhet vid högskolan.

4 kap Personal

18 § Undervisnings- och annan personal

Vid högskolan finns högskolelektorer, lektorer, annan undervisnings- och forskningspersonal samt administrativ personal.

Motivering: Högskolelagen avviker från yrkeshögskolelagen i riket genom att den inte tar ställning till dualsystemet eller dess utveckling. Föreslås att tjänstebestämmelsen överlärare i gällande lagstiftning ersätts med högskolelektormed något strängare behörighetskrav.

19 § Behörighetskrav

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för lärare utfärdas genom förordning av landskapsregeringen. Om behörighetskraven för annan befattning vid högskolan bestäms i högskolans instruktion.

Motivering: Motsvarar gällande lagstiftning.

5 kap Studier vid högskolan

20 § Behörighet för högskolestudier

Behörig för högskolestudier som leder till en lägre högskoleexamen är den som

- 1) har examen från en minst treårig gymnasialstadietutbildning,
- 2) har avlagt gymnasie- eller studentexamen, eller
- 3) har fullgjort sådan utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för högskolestudier.

Behörig för högskolestudier som leder till lägre högskoleexamen kan även vara den som inte uppfyller ovannämnda krav i 1 och 2 mom. men som enligt högskolans bedömning anses ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för högskolestudier.

Behörig för studier som leder till högre högskoleexamen är den, som avlagt lägre högskoleexamen, eller den, som enligt högskolans bedömning anses ha tillräckliga kunskaper och färdigheter.

För att antas som studerande för högre högskoleexamen ska den sökande ytterligare inneha minst två års arbete inom examensområdet efter avlagd lägre högskoleexamen.

En omständighet i anslutning till sökandens hälsotillstånd eller funktionsförmåga får inte vara ett hinder för antagning som studerande. Som studerande kan dock inte antas den som på grund av hälsotillstånd eller funktionsförmåga inte kan genomföra praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studierna, om kraven i yrkeshögskolelagens (FFS 932/2014) 33 § på säkerhet vid studierna så förutsätter och om detta hinder inte kan undanröjas med rimliga åtgärder.

Yrkeshögskolan ska ge den som ansöker om att bli antagen som studerande information om vilka krav på hälsotillstånd och andra förutsättningar som hänför sig till studierna.

Motivering: Förslaget först och andra moment motsvarar 22 § i gällande lagstiftning något moderniserad och förenklad.

Förslaget innehåller därtill behörighetskrav för studier för högre högskoleexamen, eftersom de är tänkta att tas in i utbildningsutbudet.

Hänvisningen till yrkeshögskolelagen i 5 momentet gäller specifikt sökande till sjöfart och hälsoområdet.

21 § Antagning av studenter

De studerande antas av högskolan.

Högskolan antar också överflyttande studerande. Med *överflyttande studerande* avses studenter vars studierätt överförs från en annan högskola eller inom

högskolan från en utbildning till en annan på så sätt att examensbenämningen ändras.

Om grunderna för antagningen av studerande beslutar högskolans styrelse. De sökande får på grundval av olika utbildningsbakgrund delas in i grupper vid antagningen. Likvärdiga antagningsgrunder ska då tillämpas på alla sökande i samma grupp. För sökande inom samma grupp ska likvärdiga urvalskriterier tillämpas.

Motivering: Högskolan antar studenter på sätt som högskolan själv bestämmer.

Antagningen av överflyttande studenter kan antas utan separat antagningsförfarande, för att underlätta en smidig övergång utan onödiga avbrott i studierna. Bestämmelsen motsvarar gällande lagstiftning i riket.

Det sista momentet motsvarar gällande lagstiftning.

22 § Mottagande av studieplats

Den som har antagits som studerande och har för avsikt att påbörja sina studier vid högskola ska på det sätt och inom den tid som högskolan bestämmer meddela högskolan om att hon eller han tar emot studieplatsen, så att hon eller han kan registreras som studerande vid högskolan.

Om den som har antagits som studerande vid högskolan inte lämnar ett sådant meddelande som avses i 1 mom. inom utsatt tid går studieplatsen förlorad.

Motivering: Motsvarar gällande lagstiftning

23 § Studierätt

En student har rätt att genomföra de studier som leder till högskoleexamen på det sätt som bestäms i högskolans examensstadga. Högskolan är skyldig att erbjuda studenterna möjligheter att slutföra sina studier för en lägre högskoleexamen inom fyra år eller, om examen omfattar över 240 sp, inom fyra och ett halvt år.

Studierätten gäller för en tid som är ett år längre än normtiden för examen. Studierätten kan förlängas av tvingande orsaker såsom föräldraledighet, sjukdom och samhällstjänst eller värnplikt. Studenten har rätt att utöver detta vara anmäld frånvarande från studier under sammanlagt högst två läsår.

Motivering: Studierätten innefattar studentens rätt till utbildning så att studierna för lägre högskoleexamen kan genomföras på inom den tidsperiod som studiernas omfattning motsvarar. För högre högskoleexamen föreslås inte motsvarande tidsbindning.

Studierätten är å andra sidan tidsbegränsad till ett aktivt studieår utöver studiernas normtid enligt första momentet. Också absens från studierna regleras. Bestämmelsen är en något modifierad version är den gällande i riket.

24 § Anmälan till studier

En student ska anmäla sig som närvarande eller frånvarande inom den tid högskolan bestämmer.

En student som inte har anmält sig på det sätt som anges i 1 mom. förlorar sin studierätt. Om den som på detta sätt har förlorat sin studierätt senare vill inleda eller fortsätta sina studier ska hon eller han ansöka om återinförd studierätt hos högskolan. Närmare bestämmelser om förutsättningarna för att återinföra studierätten bestäms av högskolan.

Den som har förlorat sin studierätt enligt 2 mom. kan inom 14 dagar från det att studenten har fått del av beslutet begära rättelse av den som har fattat beslutet vid högskolan.

Motivering: Motsvarar gällande lagstiftning

25 § Studiemiljö

Studenterna har rätt till en trygg studiemiljö

Studenterna vid högskolan ska ges möjlighet till insyn i verksamheten och möjlighet att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

En student ska bemötas opartiskt så att ingen diskrimineras på grund av kön, sexuell läggning, funktionshinder, ålder, etnisk tillhörighet, social, religiös eller kulturell bakgrund eller annan jämförbar omständighet.

Om högskolan får kännedom om att en student anser sig ha blivit utsatt för sådan diskriminering som avses i 2 mom. ska högskolan utreda omständigheterna kring den uppgivna diskrimineringen och i förekommande fall vidta åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatt diskriminering.

Motivering: Studenternas rätt till en trygg studiemiljö, rätt till insyn i verksamheten och opartiskt bemötande mm har samlats i en lagparagraf

26 § Studenternas skyldigheter

Studenterna ska följa fastställda regler för verksamheten.

En student som bryter mot reglerna och som inte rättar sig trots varning kan av högskolan avstängas för viss tid, högst ett år. Högskolan kan besluta att avstängningen ska verkställas omedelbart.

Innan beslut om avstängning fattas ska studenten beredas möjlighet att yttra sig i ärendet.

Motivering: Motsvarar gällande lagstiftning

27 § Indragning av studierätten

Studierätten för en student inom det humanistiska området, hälso- och socialvård, idrott eller sjöfartsområdet kan indras enligt yrkeshögskolelagen (FFS 932/2014) 33 §, på sätt som beskrivs i denna lag.

Motivering: Här görs samma hänvisning till yrkeshögskolelagen som i 20 §. Möjligheten till indragning av studierätten skulle på Åland gälla sjöfart och hälsoområdet. Ibrukttagande av denna möjlighet också på Åland har visat sig oundviklig för att på Åland utbildade personer inom dessa områden skall kunna söka arbete i riket på enahanda grunder med i riket utbildade.

28 § Examensbetyg och kursintyg

En student som uppfyller kraven för en högskoleexamen ska få ett examensbetyg över avlagd examen. En student har rätt att få intyg över utförda studieprestationer. Examensbetyg och intyg utfärdas av högskolan.

Närmare bestämmelser om betyg och intyg kan intas i högskolans examensordning.

Motivering: Motsvarar nuvarande bestämmelser

29 § Bedömning av studieprestationer

Som underlag för bedömningen av studieprestationer utfärdar högskolans styrelse bedömningsgrunder, som intas i examensordningen.

En student har rätt att få veta hur bedömningsgrunderna tillämpats på henne eller honom. En student ska ges tillfälle att ta del av en skriftlig eller på annat sätt bevarad studieprestation när den har bedömts. Skriftliga och på annat sätt bevarade studieprestationer ska förvaras minst sex månader räknat från den tidpunkt då resultatet offentliggjordes.

Motivering: Motsvarar i huvudsak nuvarande bestämmelser

30 § Studentkår

Studenterna vid högskolan utgör en studentkår.

Studentkåren ska vara en föreningslänk för de studerande vid högskolan och ska ha till ändamål att främja medlemmarnas studier och andra frågor som sammanhänger med studierna. Studentkåren utser företrädare för studenterna i högskolans organ.

Högskolans studentkår har självstyre. Närmare bestämmelser om studentkårens förvaltning finns i dess stadgar, som fastställs av högskolans rektor. Om inte annat följer av denna lag tillämpas föreningslagen på studentkårens verksamhet.

Studentkåren erhåller ett årligt understöd för sin verksamhet av högskolan. Storleken på understödet fastställs i högskolans budget. Studentkåren kan uppbära medlemsavgifter för finansiering av sin verksamhet om den är förenlig med studentkårens syfte.

Motivering: Motsvarar i huvudsak gällande bestämmelser

6 kap Styrning och finansiering av högskolan

31 § Målsättning

Landskapsregeringen och högskolan avtalar för fyra år åt gången om de kvantitativa och kvalitativa mål som är av central betydelse med tanke på utbildnings-, forsknings- och innovationsverksamheten. Parterna avtalar även om hur uppföljningen och utvärderingen av dessa mål genomförs. Styrelseordförande och rektor undertecknar avtalet för högskolan del.

Motivering: Avtalet mellan regeringen och högskolan utgör landskapets viktigaste styrmedel av högskolan. Avtalet bör innefatta de målsättningar, som landskapet

med hjälp av sin finansiering beställer av högskolan. Avtalets längd, fyra år, är optimal för att högskolan skall kunna ha tillräcklig framförhållning och möjlighet att uppnå målsättningarna.

32 § Grunderna för landskapets finansiering av högskoleverksamheten

Landskapsregeringen beviljar, inom ramen för landskapsbudgeten, högskolan finansiering för de uppgifter som föreskrivs i denna lag.

Finansiering beviljas med beaktande av verksamhetens kvalitet, genomslagskraft och omfattning samt på basis av övriga utbildnings- och forskningspolitiska målsättningar.

Högskolan ersätts för den andel som den mervärdesskatt som ingår i utbildningstjänster enligt 39 och 40 § i mervärdesskattelagen ([FFS 1501/1993](#)) och i anskaffningar och lokalhyror i anslutning till annan än affärsekonomisk verksamhet utgör av de kostnader som högskolan orsakas. Ersättningen ska basera sig på uppgifterna från det senast fastställda bokslutet.

Landskapsregeringen kan vid beviljandet av finansiering ställa villkor och begränsningar för hur finansieringen används.

Motivering: Lagförslaget bygger på att det offentliga kvarstår som huvudfinansiär för verksamheten. Det offentliga finansiering bör riktas till högskolans lagstadgade verksamhet och inte stöda högskolans affärsekonomiska verksamhet.

Andra momentet innebär en möjlighet att införa ett resultatelement i finansieringen. Finansieringsmodellen fastställs i landskapsförordning

33 § Uppföljning och rapportering

Högskolan ska ge landskapsregeringen de uppgifter som regeringen behöver för utvärdering, utveckling, statistikföring och övrig uppföljning och styrning av utbildning och forskning på det sätt som regeringen bestämmer.

Motivering: En självklar bedömning

7 kap Högskolans ekonomi

34 § Högskolans räkenskapsperiod

Högskolans räkenskapsperiod är ett kalenderår

35 § Uppgifter om affärsverksamhet

Om högskolan bedriver affärsverksamhet på annat sätt än i form av en separat bokföringsskyldig enhet, ska uppgifterna om resultaten i fråga om denna affärsverksamhet presenteras separat i noterna till bokslutet i form av en resultaträkning.

Motivering: Behövs för landskapets uppföljning av verksamheten

36 § Bokslutets offentlighet

Högskolans fastställda bokslut med noter och verksamhetsberättelse är en offentlig handling.

Motivering: I enlighet med övriga offentlighetsprinciper

8 kap Särskilda bestämmelser

37 § Sökande av ändring

En sökande som är missnöjd med antagningen av studenter kan skriftligen begära rättelse av högskolan inom 14 dagar från det att resultaten av antagningen har offentliggjorts. När resultaten offentliggörs ska det meddelas hur sökanden kan få veta hur antagningsgrunderna har tillämpats på henne eller honom samt hur rättelse kan begäras. Resultaten av antagningen får på grund av en begäran om rättelse inte ändras till nackdel för den som blivit antagen som studerande.

En student som är missnöjd med bedömningen av sin studieprestation eller det sätt på vilket studier som har slutförts på annat håll har räknats till godo kan skriftligen eller muntligen begära rättelse av den som har utfört bedömningen eller tillgodoräkandet inom 14 dagar från det att studenten fått del av bedömningen eller det sätt på vilket tillgodoräkandet genomförts. Är studenten även missnöjd med rättelsebeslutet ska ärendet hänskjutas till examensnämnden, som kan besluta vilket vitsord studenten ska erhålla eller på vilket sätt tillgodoräkandet ska göras.

En begäran om rättelse som gäller tillgodoräkande ska framställas inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. Den som är missnöjd med ett beslut som har fattats med anledning av en i detta moment avsedd begäran om rättelse får begära rättelse hos examensnämnden inom 14 dagar från delfåendet av beslutet.

39 § Besvär

Beslut som högskola fattat med anledning av ett rättelseyrkande får överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Beslut som landskapsregeringen fattat med stöd av denna lag får överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen.

40 § Utvärdering av högskolans verksamhet

Högskolan ansvarar för kvaliteten i och den fortlöpande utvecklingen av utbildningen och sin övriga verksamhet. Högskolan ska följa upp och utvärdera utbildningen och den övriga verksamheten. Högskolan ska även vid regelbundet återkommande tidpunkter, minst vart sjätte år, delta i extern utvärdering av verksamheten och publicera resultaten av utvärderingen.

Motivering: Högskolans verksamhet bör regelbundet utsättas för extern kvalitetskontroll. Kontrollen bör inte utföras för ofta för att inte bli för betungande för verksamheten.

41 § Landskapsförordning

Närmare bestämmelse om verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas genom landskapsförordning.

9 kap Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

42 § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft XX [datum].

Genom denna lag upphävs landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland.

41 § Övergångsbestämmelser

En student som innan denna lag träder i kraft har antagits till en högskoleutbildning i landskapet överflyttas med bibehållna rättigheter och skyldigheter när denna lag träder i kraft.

7.2. Annex: Lag om ombildande av Högskolan på Åland till aktiebolag

1 § Överlåtelsefullmakt och det aktiebolag som ska bildas

Högskolan på Åland ska ombildas till ett aktiebolag. Landskapsregeringen befullmäktigas att till det aktiebolag som bildas bevilja tillstånd för högskoleverksamhet i enlighet med Högskolelagen för Åland samt överlåta den egendom och de immateriella rättigheter som är i Högskolan på Ålands besittning. När aktiebolaget bildas tecknar landskapet Åland samtliga aktier.

Aktiebolagets bolagsordning utformas i enlighet med Högskolelagens bestämmelser gällande förbud mot vinstutdelning och bestämmelserna om styrelsens suveräna beslutsmandat i frågor som hänför sig till högskolans autonoma ställning.

2 § Villkor för överlåtelsen

Landskapsregeringen bestämmer vilken egendom som ska överlåtas och värdet av den. Landskapsregeringen bestämmer också om övriga arrangemang i anslutning till överlåtelsen av egendomen och bildandet av aktiebolaget. Landskapsregeringen bestämmer vilken del av egendomen som sätts in i bolaget mot aktier.

3 § Ansvar för högskolans förbindelser

Aktiebolaget svara för de avtal och förbindelser som Högskolan på Åland har ingått och som gäller den egendom och verksamhet som överläts till aktiebolaget.

4 § Personalens ställning

Den personal som är anställd vid Högskolan på Åland när denna lag träder i kraft övergår till anställning vid aktiebolaget.

5 § Ikraftträdande

xxxx

7.3. Annex: Bolagsordning för Högskolan på Åland Ab (vid grundandet)

- 1§ Bolagets firma är Högskolan på Åland Ab, på engelska Aland University of Applied Sciences Ltd.
- 2§ Bolagets hemort är Mariehamn.
- 3§ Bolagets verksamhetsområde är att upprätthålla och bedriva högskoleutbildning och därtill knutet forsknings-, utvecklings- och innovationsarbete. Bolagets ändamål är inte att bedriva verksamhet i vinstsyfte och bolaget får inte dela ut vinst eller ge annan ekonomisk fördel till en aktieägare eller någon annan som deltar i verksamheten. Vid delning av bolagets tillgångar har landskapet rätt till en andel som motsvarar dess kapitaliseringsinsats i bolaget.
- Bolaget kan för sitt ändamål bedriva affärsverksamhet som stöder fullgörandet av dess uppgifter, äga och hyra fastigheter och lägenheter samt äga värdepapper. Bolaget kan ta emot bidrag och donationer.
- 4§ Bolagets styrelse består av minst tre och högst sju ordinarie ledamöter.
- Styrelseledamöterna väljs vid den ordinarie bolagsstämman för en mandatperiod som utgår vid slutet av följande ordinarie bolagsstämma. Styrelsens ordförande utses av den ordinarie bolagsstämman. Styrelsemedlem kan frånträda eller skiljas från sitt uppdrag under mandattiden. Förtida frånträde skall skriftligen anmälas till styrelsen. Avgår styrelsemedlem före utgången av sin mandatperiod kan en extra bolagsstämma utse en ny ledamot i hans/hennes ställe för den återstående tiden.
- 5§ Förutom vad som framgår av aktiebolagslagen skall styrelsen:
- 1) besluta om högskolans strategi, centrala mål för verksamheten och ekonomin samt om principer för styrningen av verksamheten och ekonomin,
 - 2) besluta om högskolans verksamhets- och ekonomiplan med budget samt upprätta bokslutet,
 - 3) svara för att tillsynen över bokföringen och medelsförvaltningen är ordnad,
 - 4) svara för förvaltningen och användningen av högskolans förmögenhet, om inte styrelsen har överfört behörighet till rektorn,
 - 5) godkänna avtal som är viktiga eller principiella med avseende på högskolans verksamhet och ekonomi och ge utlåtanden i principiellt viktiga frågor som gäller högskolan,
 - 6) på högskolans vägnar godkänna det avtal som enligt 32 § uppgörs med landskapsregeringen,

- 7) utse och avsätta rektor,
- 8) godkänna instruktioner och andra motsvarande föreskrifter som gäller den allmänna organiseringen och verksamheten samt besluta om högskolans verksamhetsstruktur,
- 9) besluta om antalet studerande som antas till högskolan.

Styrelsen har dessutom till uppgift att anställa den ledande personal som är direkt underställd rektor.

Beslut i punkterna 1) – 9) kan inte tas av bolagsstämman.

- 6§ Bolaget har en verkställande direktör. Verkställande direktören utses av styrelsen. Verkställande direktören handhar bolagets löpande förvaltning i enlighet med styrelsens anvisningar och högskolelagens stadganden.
- 7§ Bolaget företräds förutom av styrelsen, även av styrelsens ordförande och verkställande direktören var för sig.
- 8§ Ordinarie bolagsstämma hålls årligen inom sex månader från räkenskapsperiodens utgång på den dag styrelsen bestämmer.
- 9§ Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas per e-post minst en vecka före stämman till varje aktieägare.
- 10§ Vid den ordinarie bolagsstämman skall beslut fattas om:
- 1) Fastställande av bokslutet;
 - 2) användningen av den vinst som balansräkningen utvisar;
 - 3) ansvarsfrihet för styrelseledamöter och verkställande direktören;
 - 4) val och fastställelse av styrelseledamöter, styrelseordförande samt revisor;
 - 5) fastställande av de arvoden som skall utbetalas till medlemmarna i styrelsen och revisorerna;
 - 6) övriga i kallelsen nämnda ärenden.
- 11§ Aktieägare har rätt att lösa in en aktie som från någon annan ägare än bolaget övergår till en annan.

Meddelande därom skall utan dröjsmål delges aktieägarna på samma sätt som kallelse till bolagsstämma, varefter aktieägare inom trettio dagar från delgivningen skriftligen skall meddela bolaget om ett eventuellt inlösningsanspråk. I övrigt tillämpas på inlösen bestämmelserna i aktiebolagslagen.

I fall flera aktieägare vill utöva sin inlösningsrätt, skall aktierna genom styrelsens försorg fördelas mellan de aktieägare som önskar inlösen i proportion till det av dem tidigare ägda antalet aktier. I fall aktieägarna på detta sätt inte kan fördelas jämnt, fördelas återstoden genom lottning mellan dem som önskar inlösen.

7.4. Annex: Bolagsordning för Högskolan på Åland Ab (fr.o.m. 1.1.2020)

1§ Bolagets firma är Högskolan på Åland Ab, på engelska Aland University of Applied Sciences Ltd.

2§ Bolagets hemort är Mariehamn.

3§ Bolagets verksamhetsområde är att upprätthålla och bedriva högskoleutbildning och därtill knutet forsknings-, utvecklings- och innovationsarbete. Bolagets ändamål är inte att bedriva verksamhet i vinstsyfte och bolaget får inte dela ut vinst eller ge annan ekonomisk fördel till en aktieägare eller någon annan som deltar i verksamheten. Vid delning av bolagets tillgångar har landskapet rätt till en andel som motsvarar dess kapitaliseringsinsats i bolaget.

Bolaget kan för sitt ändamål bedriva affärsverksamhet som stöder fullgörandet av dess uppgifter, äga och hyra fastigheter och lägenheter samt äga värdepapper. Bolaget kan ta emot bidrag och donationer.

4§ Bolagets styrelse består av minst sju och högst nio ordinarie ledamöter. Styrelsen skall ha två ledamöter från högskolesamfundet, varav den ena skall utses bland personalen och den andra bland studenterna. De styrelseledamöter som utses ur högskolesamfundet skall utses enligt vad i högskolelagen stadgas. Bolagsstämman fastställer valet.

De övriga styrelseledamöterna väljs vid den ordinarie bolagsstämman för en mandatperiod som utgår vid slutet av följande ordinarie bolagsstämma. Styrelsens ordförande utses av den ordinarie bolagsstämman. Styrelsemedlem kan frånträda eller skiljas från sitt uppdrag under mandattiden. Förtida frånträde skall skriftligen anmälas till styrelsen. Avgår styrelsemedlem före utgången av sin mandatperiod kan en extra bolagsstämma utse en ny ledamot i hans/hennes ställe för den återstående tiden.

5§ Förutom vad som framgår av aktiebolagslagen skall styrelsen:

1) besluta om högskolans strategi, centrala mål för verksamheten och ekonomin samt om principer för styrningen av verksamheten och ekonomin,

2) besluta om högskolans verksamhets- och ekonomiplan med budget samt upprätta bokslutet,

3) svara för att tillsynen över bokföringen och medelsförvaltningen är ordnad,

4) svara för förvaltningen och användningen av högskolans förmögenhet, om inte styrelsen har överfört behörighet till rektorn,

- 5) godkänna avtal som är viktiga eller principiella med avseende på högskolans verksamhet och ekonomi och ge utlåtanden i principiellt viktiga frågor som gäller högskolan,
- 6) på högskolans vägnar godkänna det avtal som enligt 32 § uppgörs med landskapsregeringen,
- 7) utse och avsätta rektor,
- 8) godkänna instruktioner och andra motsvarande föreskrifter som gäller den allmänna organiseringen och verksamheten samt besluta om högskolans verksamhetsstruktur,
- 9) besluta om antalet studerande som antas till högskolan.

Styrelsen har dessutom till uppgift att anställa den ledande personal som är direkt underställd rektor.

Beslut i punkterna 1) – 9) kan inte tas av bolagsstämman.

- 6§ Bolaget har en verkställande direktör. Verkställande direktören utses av styrelsen. Verkställande direktören handhar bolagets löpande förvaltning i enlighet med styrelsens anvisningar och högskolelagens stadganden.
- 7§ Bolaget företräds förutom av styrelsen, även av styrelsens ordförande och verkställande direktören var för sig.
- 8§ Ordinarie bolagsstämma hålls årligen inom sex månader från räkenskapsperiodens utgång på den dag styrelsen bestämmer.
- 9§ Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas per e-post minst en vecka före stämman till varje aktieägare.
- 10§ Vid den ordinarie bolagsstämman skall beslut fattas om:
 - 1) Fastställande av bokslutet;
 - 2) användningen av den vinst som balansräkningen utvisar;
 - 3) ansvarsfrihet för styrelseledamöter och verkställande direktören;
 - 4) val och fastställande av styrelseledamöter, styrelseordförande samt revisor;
 - 5) fastställande av de arvoden som skall utbetalas till medlemmarna i styrelsen och revisorerna;
 - 6) övriga i kallelsen nämnda ärenden.
- 11§ Aktieägare har rätt att lösa in en aktie som från någon annan ägare än bolaget övergår till en annan.

Meddelande därom skall utan dröjsmål delges aktieägarna på samma sätt som kallelse till bolagsstämma, varefter aktieägare inom trettio dagar från delgivningen skriftligen skall meddela bolaget om ett eventuellt inlösningsanspråk. I övrigt tillämpas på inlösen bestämmelserna i aktiebolagslagen.

I fall flera aktieägare vill utöva sin inlösningsrätt, skall aktierna genom styrelsens försorg fördelas mellan de aktieägare som önskar inlösen i proportion till det av dem tidigare ägda antalet aktier. I fall aktieägarna på detta sätt inte kan fördelas jämnt, fördelas återstoden genom lottnings mellan dem som önskar inlösen.

7.5. Annex: Landskapsförordning om högskolor på Åland

24.10.2018

Med stöd av :

1. Kap. Allmänna bestämmelser

1 § Inledande bestämmelse

I denna förordning finns bestämmelser om examina och om behörighetskrav för lärare vid högskolor på Åland.

2. Kap. Examina

2 § Högskoleexamina

De högskoleexamina som kan avläggas på Åland benämns yrkeshögskoleexamina och högre yrkeshögskoleexamina. Till benämningen yrkeshögskoleexamen fogas namnet på utbildningsområdet samt examensbenämningen och förkortningen YH. Till högre yrkeshögskoleexamen fogas utbildningsområdet samt examensbenämningen och förkortningen HYH.

Examina är följande:

| Examina | Engelsk översättning |
|--|---|
| Yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi, Tradenom YH; Högre yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi, Tradenom HYH | Bachelor of Business Administration; Master of Business Administration |
| Yrkeshögskoleexamen inom turism och restaurangverksamhet, Restonom YH; Högre yrkeshögskoleexamen inom turism och restaurangverksamhet, Restonom HYH | Bachelor of Hospitality Management; Master of Hospitality Management |
| Yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsovård, sjukskötare YH; Högre yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsovård, sjukskötare HYH | Bachelor of Health Care; Master of Health Care |
| Yrkeshögskoleexamen i informationsteknik, Systemvetare YH; Högre yrkeshögskoleexamen i informationsteknik, Systemvetare HYH | Bachelor of Information Technology; Master of Information Technology |

| | |
|--|---|
| Yrkeshögskoleexamen i informationsteknik, Ingenjör YH; Högre yrkeshögskoleexamen i informationsteknik, Ingenjör HYH | Bachelor of Engineering; Master of Engineering |
| Yrkeshögskoleexamen i sjöfart, Sjökapten; Högre yrkeshögskoleexamen i sjöfart, Sjökapten HYH | Bachelor of Marine Technology; Master of Marine Technology |
| Yrkeshögskoleexamen i sjöfart, Ingenjör YH; Högre yrkeshögskoleexamen i sjöfart, Ingenjör HYH | Bachelor of Engineering; Master of Engineering |
| Yrkeshögskoleexamen i teknik, Ingenjör YH; Högre yrkeshögskoleexamen i teknik, Ingenjör HYH | Bachelor of Engineering; Master of Engineering |

3 § Omfattningen av examina

Yrkeshögskoleexaminans omfattning är

| Examen | Omfattning (studiepoäng) | Praktik min (studiepoäng) |
|---------------------------------|--|---------------------------|
| Företagsekonomi | 210 | 30 |
| Turism och restaurangverksamhet | 210 | 30 |
| Social- och hälsovård | 210 | 90 |
| Informationsteknik | 210 (Systemvetare YH) 240 (Ingenjör YH) | 30 30 |
| Sjöfart | 270 | 108 |
| Teknik | 240 | 30 |

Omfattningen av högre yrkeshögskoleexamina är 90 studiepoäng inom företagsekonomi, turism och restaurangverksamhet, social- och hälsovård samt inom utbildning som leder till systemvetare YH. Inom övriga områden är omfattningen 60 studiepoäng.

3. Kap. Behörighetskrav för lärare

4 § Behörighetskrav

Behörig att anställas som högskolelektor är den som avlagt lämplig doktorsexamen.

Behörig att anställas som lektor är den som avlagt lämplig högre högskoleexamen.

För att anställas som högskolelektor eller lektor i yrkesämnen krävs minst tre års praktisk erfarenhet av uppgifter som motsvarar examen.

4. Kap. Särskilda bestämmelser

nnnnn

8. Processen

Vi har delgetts målsättningen att högskolan skall kunna verka i bolagsform från den 1 januari 2020. Vi omfattar tanken på en snabb process. Vi har i vårt arbete erfarit att förväntningarna på en förändring, såväl bland intressegrupperna i samhället som inom högskolan själv, är höga. En fördröjd förnyelseprocess kan, särskilt för högskolans del, innebära ett improduktivt dödläge i väntan på förnyelsen.

Men detta är en ambitiös målsättning som kräver att lagstiftningsarbetet och övriga åtgärder genomförs snabbt och fokuserat.

Vi ser tre separata processer, som är delvis sammanflätade och beroende av varandra:

- 1) *Lagstiftningsarbetet*, som är det mest tidskrävande och därför borde inledas omgående;
- 2) *Bildandet av Högskolan Ab*, som egentligen kan påbörjas när som helst;
- 3) *Överföringen av personalen*, som bör skötas med god framförhållning.

Nedanstående vägkarta skall uppfattas som indikativ, och tidsangivelserna som "senast möjliga". Ingenting hindrar tex att Högskolan på Åland Ab etableras betydligt tidigare. Vi vill också understryka att vår erfarenhet av åländskt lagstiftningsarbete och lagtingets interna processer är liten. Om våra bedömningar är orealistiska, kan tidtabellerna justeras. Den bakre tidtabellen, övergång 2020, borde dock hålla fast vid.

| | Åtgärd | när senast |
|----|---|-------------------|
| 1 | Förslag till ny lagstiftning (högskolelag, och lag om bolagisering av högskolan), utlåtan | februari 2019 |
| 3 | Framställan om ny lagstiftning avges till lagtinget | mars 2019 |
| 4 | Lagarna godkänns | maj 2019 |
| 5 | Landskapsregeringens förordning om högskolverksamhet | maj 2019 |
| 6 | Högskolan på Åland Ab bildas, styrelsen (3 pers) utses | maj 2019 |
| 7 | Förhandlingarna om ett nytt avtal mellan landskapet och högskolan inleds | juni 2019 |
| 8 | HÅ ab lämnar in ansökan om tillstånd för högskola (koncession) | augusti 2019 |
| 9 | Apportering av tillgångar från HÅ till HÅ Ab | september 2019 |
| 10 | Tillstånd beviljas | oktober 2019 |
| 11 | HÅ Ab inleder förhandlingar med personalen om övergång "som gamla arbetstagare" | oktober 2019 |
| 12 | Avtalsförhandlingarna landskapet/högskolan slutförs, avtalet undertecknas | november 2019 |
| 11 | Högskolan på Åland Ab inleder verksamheten | januari 2020 |
| 12 | HÅ Ab inleder förhandlingar med personalen om övergång till kollektivavtalet för den privata bildningssektorn | februari 2020 |

9. Avslutande analys av högskolans verksamhet och vissa rekommendationer

Allmänt

I samband med de höranden vi arrangerade om högskolan och dess framtid kom det, såsom vi tidigare beskrivit, fram att merparten av de hörda parterna efterlyste något som man betecknade som en nystart för högskolan. Man var även enig om att en bolagisering väl kan utgöra startpunkten för en sådan. Själva har vi i flera sammanhang betonat att en bolagisering inte i sig är svaret på de utmaningar som högskolan står inför. I samband med en bolagisering kan en rad grundläggande premisser för högskolans verksamhet, såsom relationerna till landskapsregeringen och landskapets myndigheter, omorganiseras på ett fruktbart sätt men detta utgör endast *nödvändiga grundförutsättningar* för att den bolagiserade högskolan skall kunna verka framgångsrikt. De för framgång *tillräckliga förutsättningarna* skapas genom de sätt varpå man organiserar och genomför verksamheten vid högskolan.

I det tidigare har vi, i enlighet med vårt uppdrag främst uppehållit oss vid de nödvändiga förutsättningarna för en bolagisering av Högskolan på Åland. I detta avslutande kapitel önskar vi, om inte direkt gå utanför, så i alla fall något bredda och fördjupa vårt uppdrag. Detta genom att lyfta fram, analysera och kommentera hur man möjligast framgångsrikt kunde arbeta med en rad omständigheter i högskolans verksamhet. Vår framställning grundar sig här, dels på vår egen mångåriga erfarenheter av att leda högre utbildning, dels på iakttagelser vi gjort kring högskolan och dess situation under loppet av denna utredning. De omständigheter vi kommer att diskutera berör, naturligt nog, organisering och styrning av högskolan, utbildningen i bred mening samt forsknings- och utvecklingsverksamheten.

Högskolans styrelse

Då vi i det tidigare diskuterade relationerna mellan landskapsregeringen och högskolan så framhöll vi det nödvändiga, men även fruktbara i att tydliggöra bägge parter roller i denna relation. Landskapsregeringen som beställare av både utbildning och forsknings- och utvecklingsverksamhet samt högskolan som den part som via eget självständigt beslutsfattande ser till att den levererar det landskapsregeringen beställt men samtidigt kontinuerligt mer brett utvecklar högskolans verksamhet.

Denna rollfördelning och det resultatansvar som däri ingår placerar ett klart större ansvar än tidigare på högskolans ledning, dess styrelse och rektor. Detta i sin tur förutsätter en mycket hög grad av professionalitet av högskolans styrelse. Styrelsen bör ha en mycket god inblick i alla centrala aspekter av den egna högskolans verksamhet men samtidigt är det nödvändigt att styrelsen besitter kunskap om och förmåga att som bas för sina framåtblickande beslut analysera behov och förändringstrender rörande inte bara den högre utbildningen utan

även utvecklingen inom de samhällssektorer och arbetsmarknader vilka ligger nära de utbildningar högskolan erbjuder.

Dessa krav på ökad professionalitet har återverkningar på hur de kommande styrelserna byggs upp. Som väggkost för den landskapsstyrelse som skall utse den bolagiserade högskolans styrelse vill vi för vår del framhålla tre riktlinjer.

För det första menar vi att då förändringstakten i samhället och även utbildningssektorn tenderar öka så är det viktigt att högskolan skall ha beredskap att rimligt snabbt via styrelsebeslut reagera på och anpassa sin verksamhet till nya utmaningar. Detta förutsätter att det i styrelsen ingår medlemmar med stor kunskap om och erfarenhet av den högre utbildningen och dess dynamik. En lösning på detta krav är att det i styrelsen ingår två utifrån Åland kommande medlemmar med denna kompetensprofil.

Om den kommande styrelsen skall kunna agera såväl smidigt och rimligt snabbt på såväl interna som externa nya utmaningar så säger vår samlade erfarenhet, *för det andra*, att den ogärna skall bestå i särskilt många medlemmar. Då vi beaktar att det i styrelsen skall ingå en representant för högskolans personal och en för dess studerande samt de ovan nämnda två externa experterna på högre utbildning så är vår bedömning att den optimala styrelsestorleken kunde vara 7 personer. Vilka de ytterligare tre personerna skall vara, vilka kompetensprofiler de skall representera är självfallet i sista hand en fråga för de politiska beslutsfattarna, landskapsregeringen. Vår rekommendation skulle dock, *för det tredje*, vara att man här eftersöker personer vilka har ett gediget intresse för högskolans framtida utveckling i ett såväl kvalitativt som storleksmässigt hänseende. Med tanke på arbets- och rollfördelning mellan högskolan och dess ägare, landskapet, vore det till fördel om dessa personer stod något vid sidan av landskapets aktiva politiska sfär.

Ergo; en styrelse med sju medlemmar varav en representerar högskolans personal, en dess studerande, två erfarna utomstående experter på högre utbildning samt tre personer med ett gediget intresse av högskolans fortsatta expansion och dess betydelse för det åländska samhället.

Rådgivande organ – högskoledelegation

De styrelser som högskolan haft har varit något större då de bestått av 10 medlemmar. Då vi ser på den sittande såväl som på tidigare styrelser så får vi intrycket att en av ambitionerna man haft vid tillsättandet av styrelser varit att skapa en skäligen bred kontaktyta mellan högskolan och det omgivande samhället. Detta finner vi helt förståeligt men givet de ovan presenterade kraven på en allt högre grad av professionalitet så bedömer vi att de kommande styrelserna inte längre kan förväntas vara det organ som huvudsakligen upprätthåller denna samhällskontakt. Eftersom en bred och god samhällskontakt är synnerligen viktig även för den bolagiserade högskolan så gäller det att finna en annan lösning som säkerställer denna kontakt.

Den lösning som vi förespråkar är att man inrättar en *högskoledelegation*. Motsvarande organ existerar och verkar vid de flesta universitet och högskolor i riket. En sådan delegations primära uppgift är att fungera som bollplank för högskolans ledning beträffande såväl dess nuvarande verksamhet som speciellt

dess framtidsplaner. För att delegationen skall kunna lyckas i denna uppgift är det viktigt hur den byggs upp. Gärna får en del av dess medlemmar representera branscher med kontaktytor till högskolans nuvarande utbildningar men minst lika viktigt är att delegationen inbegriper medlemmar med ett mer branschoberoende intresse av att se högskolan som en av de motorer som driver framåt utvecklingen av det åländska samhället. Denna delegation kunde bestå av 12-16 medlemmar och årligen samlas två gånger för att i samspråk med högskolans rektor och dess styrelseordförande dryfta läget vid och framtidsplaner för högskolan. Även om delegationen inte har någon formell maktposition inom högskolan, gäller det för högskolans ledning att visa att dess rekommendationer har betydelse för det fortsatta arbetet. Då finns det förutsättningar för att man skall lyckas rekrytera tillräckligt inflytelserika och seniora personer för uppdraget.

Utbildning - söktryck

Vid högskolan står utbildningen inför en rad utmaningar. En av de större är, såsom vi tidigare konstaterat att söktrycket till HÅ varit lågt och att examinationen av kandidater likaså legat på en låg nivå sett till antalet antagna studerande. Detta sagt med reservation för att variationerna mellan högskolans utbildningar varierat i bägge dessa hänseenden.

Vår uppfattning är att de två ovannämnda utmaningarna långt är direkt och indirekt kopplade till varandra och att sätten att försöka överkomma dem innehåller arbete med utbildningarnas både kvalitet och effektivitet.

Relationen mellan studentrekrytering, söktryck och utexaminering är ett område där utmaningarna sålunda är mycket intimt kopplade till varandra. Om en utbildning har ett mycket högt söktryck (exempelvis psykologutbildningen i riket, som på svenska ges endast vid ÅA) så har det visat sig att de som lyckas få en studieplats är mycket högt motiverade för sina studier och därmed även slutför dessa effektivt och med framgång. Men om en utbildning däremot har ett klart lågt söktryck, konkurrensen om en studieplats är låg, så kan detta återspegla en situation där en hel del av de sökande och även de antagna inte är speciellt högmotiverade för just denna utbildning. Detta i sin tur kan lätt medföra att effektiviteten i studierna blir lidande och, eller att andelen som avbryter sina studier blir orimligt stor.

Vår slutsats är att för att högskolan skall kunna attrahera högt motiverade studerande som genomför och slutför sina studier effektivt så är det *ytterst viktigt att högskolan markant lyckas höja mängden sökande*. Här bör tilläggas att läget för söktryck varierar utbildningarna emellan. För hospitality management, vårdutbildningen och företagsekonomi är situationen idag någorlunda tillfredsställande medan behovet av att attrahera fler sökande förefaller mer akut för sjöbefäls-, maskinteknik-, IT- och elektroteknikutbildningarna. Att öka söktrycket är dock utan tvivel viktigt för alla utbildningar vid högskolan.

Hur man arbetar för att få flera sökande är självfallet en fråga för högskolans ledning men vi tillåter oss dock några tankar kring denna tematik. Vår samlade erfarenhet av studentrekrytering i riket, vid Åbo Akademi och Arcada, pekar på att de potentiella sökande generellt sett skapar sig en bild av utbildningar och

deras attraktivitet via tre frågor, nämligen: "Är det en bra utbildning?", eller i mer formella termer, håller utbildningen en bra kvalitet? "Får folk som gått denna utbildning bra jobb?", eller mer formellt, har utbildningen ett gott marknadsvärde, finns det på marknaden en efterfrågan på folk med denna utbildning? "Är det en trevlig studiemiljö?", eller står utbildningsenheten och det omgivande samhället för en miljö där även livet utanför de egentliga studierna fungerar på ett bra sätt? Orsaken till att vi här formulerar frågorna ytterst vardagligt har att göra med vilka kanaler som de potentiella sökande använder för att inhämta den information de använder som underlag för sina val av vilka utbildningar de söker till. Här bör man dock notera att det förekommer skillnader mellan dessa kanaler och vad som betonas i informationen beroende på både utbildningarnas karaktär och varifrån, från vilken region de huvudsakliga studentströmmarna kommer.

För de mer generella, inte alltid så specifikt yrkesinriktade utbildningarna och för utbildningar som i första hand rekryterar sina studerande från sin näromgivning har det visat sig att målgruppen, potentiella sökande fäster sig mest vid information som de inhämtar via informella kontakter med i första hand sina någorlunda jämnåriga vänner och bekanta. Denna typ av "erfarenhetsberättelser av studerande vid en utbildning" ser ut att väga tyngre för kommande studerande än den ofta ganska massiva informations- och reklamkampanj som utbildningsenheterna själva står för. Detta betyder inte att den sistnämnda typen av marknadsföring är onödig, den kan förstärka den bild som kamratinformationen ger men det är endast i undantagsfall studerande uppger att de träffat sina val på basen av läroinrättningarnas marknadsföring.

För Högskolan på Ålands vidkommande gäller det ovanstående främst utbildningarna i företagsekonomi, vård och hospitality management, med andra ord de utbildningar som hittills inte tampats med ett speciellt svagt söktryck. För att säkerställa och förbättra söktrycket till dessa utbildningar gäller det dock att i kommande rekryteringsarbete försöka använda sig av sina nuvarande och tidigare studerande, sociala medier samt att lägga tyngd vid studerandes positiva erfarenheter av studierna vid högskolan.

För utbildningar som är mer specialiserade och vilka har en bredare geografisk rekryteringsbas ser rekryteringsproblematiken lite annorlunda ut. Här har kretsen av potentiella sökande mer sällan kontakt med högskolans nuvarande eller tidigare studerande varför den information högskolan själv sänder ut blir av klart större betydelse. Denna konkurrerar dock med det enorma flöde av motsvarande rekryteringsinformation som medtävlarna, andra högskolor med motsvarande utbildningar sänder ut. En liten högskola på en mindre ort, såsom Högskolan på Åland, måste då för att nå lyckad rekrytering leva upp till två krav. *För det första* bör man kunna visa på att den aktuella utbildningen vid högskolan, exempelvis sjöbefäl, dels allmänt taget håller en *hög nivå*, dels erbjuder sina studerande *något unikt*, något som de konkurrerande högskolorna inte erbjuder. Detta kunde exempelvis handla om specialiseringar som den framtida arbetsmarknaden efterfrågar eller om individuellt skraddarsydd utbildning i nära samarbete med branschens arbetsgivare. Oberoende av vilken utbildningens unika profil består i så måste den, *för det andra*, kommuniceras ut till de potentiella sökande på ett ytterst professionellt sätt. Tilläggas kan att högskolan skulle gör klokt i att för denna kategori av utbildningar (sjöbefäl, maskinteknik,

IT, elektroteknik) företa en grundlig analys av vem och var man har sina mest potentiella sökande. Detta i akt och mening att bättre kunna skraddarsya sina rekryteringskampanjer.

Orsaken till att vi ägnat rekryteringstematiken detta utrymme är att det för högskolans framtida utveckling är ytterst viktigt att man skulle kunna höja söktrycket; speciellt då till de utbildningar som i dagsläget har problem i detta avseende. En åtgärd som man omedelbart kunde ta till är att för varje enskild utbildning tillsätta en liten arbetsgrupp (en lärare, en övrig personal, ett par studerande) som inom utbildningen skulle dryfta denna problematik och sedan komma fram med en nydanande plan för hur just den utbildningen kunde öka sitt söktryck.

Som vi tidigare nämnt är söktrycket självfallet inte ett isolerat fenomen utan det är starkt kopplat till utbildningens kvalitet, utbildningens uppläggning, studieortens attraktivitet etc. Vi övergår därför nu till vissa iakttagelser rörande själva utbildningen vid högskolan.

Utbildning – kvalitet, profil, bemanning

De allt snabbare samhällsförändringarna, förändringar i de branscher man utbildar för men även de accelererande teknologiska förändringarna rörande bland annat robotik och artificiell intelligens skapar idag en stor utmaning för all högre utbildning. Denna situation delar högskolan med andra motsvarande utbildningsenheter men dess relativa litenhet med 7 utbildningar med en sammantagen undervisande personal på ca 30 personer medför att utmaningen här är speciellt tuff. Detta gäller högskolan som helhet men speciellt de olika utbildningarna och den starkt begränsade personalstyrkan inom dessa.

Denna utmaning kan sägas vara tudelad. *För det första* handlar det inom varje utbildning om att kunna säkerställa en hög kvalitet inom hela den bredd som utbildningen omfattar. Då det i högskolelagen stipuleras att utbildningen skall vara forskningsbaserad så betyder detta att lärarkåren måste ha möjlighet att kontinuerligt följa med den aktuella forskningen inom hela det område som respektive utbildning omfattar. Detta är i sig en nog så stor utmaning. *För det andra* vill vi hänvisa till den tidigare argumentationen om att högskolan av bl.a. konkurrensskäl i framtiden inom flera utbildningar bör kunna erbjuda något unikt för att säkerställa en rekrytering av motiverade studerande.

Att garantera en högkvalitativ bred utbildning samtidigt som man inom denna bygger upp en positiv och unik utbildningsprofil är en krävande uppgift. Alldeles särskilt krävande blir uppgiften om den skall omhänderhas av en ytterst begränsad personalstyrka som dessutom kan betecknas som starkt undervisningstyngd.

Vår bedömning är att det finns *två huvudsakliga vägar* på vilka högskolan kan - och detta på ett framgångsrikt sätt - hantera dessa utmaningar. Den *första vägen* handlar om att aktivt skapa nätverk och samarbete gällande såväl undervisning som forskning- och utvecklingsverksamhet med motsvarande högskolor, vilka i sig står inför liknande utmaningar. Gällande undervisning kan det handla om att från andra högskolor kunna ta in kurser eller utbildningshelheter vilka på ett viktigt sätt kompletterar den egna utbildningspaletten. Framför allt då gällande

specialiserade kurser eller kurshelheter. För att detta inte skall bli alltför kostnadsdrivande för HÅ så vore det önskvärt att man själv i sin tur kunde finna eller utveckla sådana specialiserade kurser eller kurshelheter som är kompletterande och attraktiva för de högskolor man samarbetar med. Ett samarbete av detta slag gagnar alla involverade parter men det är nästintill nödvändigt för HÅ för att man skall kunna trygga en bred, kvalitativt god utbildning samtidigt som man får möjlighet att bygga upp egen specialisering eller egna unika speciallösningar som i sin tur kan trygga en bättre rekryteringsbas än den nuvarande.

Den *andra vägen* att tackla utmaningarna handlar om ett nytt sätt att se på arbetsstyrkan, personalbemanningen vid högskolan. Så länge man fungerat som en myndighet inom landskapet har lejonparten av den undervisande personalen varit anställda på heltid i tjänsteförhållande till landskapet. Efter den kommande bolagiseringen kommer denna personal att vara anställd i arbetsavtalsförhållande till bolaget Högskolan på Åland. Att den undervisande personalen som regel är heltidsanställd är i sig inget problem, snarare tryggar detta en nödvändig kompetens och kontinuitet i utbildningen. Men även högskolans ekonomi skulle utvecklas positivt under de kommande åren så kan man inte förvänta sig en så positiv utveckling att högskolan på heltid skulle kunna anställa nämnvärt många nya personer i undervisande och forskande positioner. Därmed skulle den *kompetensinjektion* som man behöver för specialisering inom utbildningarna och för igångsättande av ny tillämpad forskning och forskningsnätverk om inte utebli så i alla fall förbli svag. Grundtanken bakom den lösning som föresvävar oss på denna punkt är att högskolan skulle gå in för att, efter noggrann analys, till de olika utbildningarna *rekrytera deltidsanställda externa synnerligen välkvalificerade personer*. Dessas arbetsprofil kunde, beroende på högskolans behov, variera så att vissa huvudsakligen bidrar med att utveckla utbildningen, specialiseringar inom denna, medan andra huvudsakligen kunde medverka i att starta upp och bedriva forskningsprojekt och bygga nätverk kring dessa. Anställningarna kunde variera mellan 10-30% av en heltidsanställning. Nämnas kan att detta sätt att rekrytera behövlig extern expertis i dagens läge är allt vanligare inom högskolorna och universitetet i Norden. Erfarenheterna är mycket goda och rekryteringarna har ofta blivit möjliga då den rekryterade kan behålla sin huvudtjänst vid sin moderhögskola men samtidigt fylla expertrollen inom en annan högskola. Det som för Ålands del ytterligare talar för detta arrangemang är att för framstående lärare och forskare kan tröskeln till att ta ett heltidsjobb vid en liten, och om vi tillåts säga, lite avlägsen, högskola vara alltför hög. Samtidigt kan en deltidanställning med tydlig expertprofil vara direkt lockande.

Då den finansieringsmodell som vi presenterat tidigare i denna rapport blir verklighet så menar vi att det kunde vara mycket fruktbart att reservera strategiska medel för rekryteringar av det ovan beskrivna slaget.

Den sista utvecklingsaspekt som vi vill lyfta fram är en som har beröringspunkter med flera av de utmaningar och utvecklingsbehov vi ovan lyft fram. Vårt bud är i sin enkelhet att högskolan i en snar framtid bör gå in för att även ha *engelska som undervisnings- och examinationsspråk*. Detta sagt med reservation för att detta inte nödvändigtvis behöver gälla alla utbildningar man erbjuder. Varför då detta

förslag som kan te sig ganska radikalt, - speciellt i ett landskap som starkt månar sig om det svenska språkets ställning?

Våra huvudsakliga argument är de följande:

För det första så har vissa av högskolans utbildningar ett stort behov av att bredda sitt rekryteringsunderlag utanför det område där de potentiella sökandena behärskar svenska och där man upplever en stark konkurrens från andra, skäligen stora och starka utbildningsenheter med motsvarande utbildningar. Att erbjuda dessa utbildningar på engelska innebär att man kan rekrytera studerande från ett mycket brett spektrum av nationer. Ett större antal sökande medför att högskolan har bättre möjligheter att välja sina studerande på ett sätt som medför motiverade studerande och en bättre effektivitet i utbildningarna.

För det andra är engelskan redan idag de facto arbetsspråket inom flera av de branscher högskolan utbildar för. Detta betyder även att om de utexaminerade skall ha goda möjligheter att framgångsrikt placera sig på arbetsmarknaden så förutsätter detta att de behärskar branschens fackspråk.

För det tredje menar vi att faktumet att vissa av högskolans utbildningar går på engelska kan göras till en sådan positiv egenskap som profilerar högskolan och dessa utbildningar. Vår erfarenhet från både Arcada och Åbo Akademi är att engelskan inte idag utgör någon som helst tröskel för dagens studentgeneration, - snarare är det så att kurser som går på engelska attraherar fler studerande.

Slutligen, *för det fjärde*, så är engelska som undervisningsspråk en viktig faktor då det kommer till att rekrytera de externa deltidsanställda experterna inom utbildning och forskning. Viktigt att minnas i detta sammanhang är även att den absoluta merparten av den forskning som pågår och som har relevans för högskolans utbildningar publiceras på engelska. Skall utbildningen vara baserad på relevant, aktuell forskning så är det därmed naturligt att utbildningen, åtminstone delvis talar samma språk som forskningen, och arbetsmarknaden kunde vi tillägga.

Vi vill dock understryka att vår vision inte är att all utbildning, för alla examina vid högskolan skall ske på engelska. Exempelvis utbildningen inom vård som huvudsakligen betjänar arbetsmarknaden på Åland skall säkerligen även i framtiden ske på svenska. Detta måhända med undantag för enskilda specialiseringskurser. Utbildningarna i företagsekonomi och hospitality management är kanske i sin tur bäst betjänta av en mix av språk där vissa kurser går på svenska medan andra går på engelska.

Forskning och utveckling

Vi har i det tidigare kunnat konstatera att aktiviteten inom forsknings- och utvecklingsverksamhet (engelska: R&D, research and development) legat på en låg nivå inom högskolan. Den aktuella högskolelagen stipulerar inte att denna verksamhet entydigt hör till högskolans och personalens uppgift; lagstiftningen talar om "kan" inte om "ska" då det gäller denna verksamhet.

Detta oaktat ligger inte forsknings- och utvecklingsverksamheten på en nivå som är tillfredsställande. Nu vill vi inskräpa att denna verksamhet inte är ett mål i sig. En av dess viktigaste funktioner är att stöda utbildningen som för att hålla

möjligast hög nivå skall vara baserad på aktuell forskning, självfallet gärna då på forskning och utvecklingsarbete som den egna personalen är involverad i. En minst lika viktig funktion ligger i att forsknings- och utvecklingsarbetet är den del av högskolans verksamhet som har den största potentialen då det handlar om att bidra till utvecklingen i det omgivande samhället, dess näringsliv, dess offentliga sektor samt verksamhet inom samhällets tredje sektor. Målsättningen bör därför enligt vår mening otvetydigt vara att denna verksamhet klart aktiveras och blir med omfattande inom högskolan.

För att detta skall bli möjligt, denna nystart för även denna del av högskolans arbete, bör man överväga lösningar som berör såväl organisation som resursallokering. Möjligheterna som förespeglar oss är i korthet de följande:

I syfte att samla och attrahera kompetens rörande forskningen kunde man vid högskolan grunda ett *forskningsråd*. Till dess uppgifter skulle höra att initiera och koordinera forskningssatsningar samt att söka och bidra till att skapa kontakter till andra forsknings- och utvecklingsmiljöer. Om och då högskolans ekonomi det tillåter så kunde detta forskningsråd även handha fördelning av forskningsmedel. Hur kunde då ett sådant råd vara sammansatt? Vi finner det naturligt att rådet skulle ledas av högskolans rektor samtidigt som det vore ytterst viktigt att till detta råd kunna knyta externa erfarna forskare från de områden som är relevanta för högskolan och det åländska samhället. Vidare kunde i rådet ingå ett par sådana representanter för högskolans egen personal som uppvisar en aktiv forskningsprofil. Slutligen kunde det vara fruktbart att till rådet knyta personer som aktivt arbetar med avancerat utvecklingsarbete inom branscher med nära anknytning till högskolans utbildningar.

En nystart inom denna uppgift för högskolan tarvar inte bara organisation utan även resurser. Av denna anledning vore det viktigt att landskapet och högskolan i sitt kommande avtal inom ramen för den strategiska finansieringen skulle inkludera medel för denna uppstart av forsknings- och utvecklingsarbetet. Mängden sådana medel och den närmare definitionen av deras användning tar vi inte närmare ställning till. I denna inledningsfas kunde det dock, för det första vara fruktbart att allokera medel för en position vars uppgift det skulle vara att stöda uppstarten av forsknings- och utvecklingsprojekt. Här handlar det om att kunna rekrytera en person som i egenskap av grant writer eller motsvarande har god erfarenhet av att ha medverkat till framgångsrika ansökningar om externa forskningsmedel. Vidare, för det andra, kunde den framväxande forskningen klart stödas via det system av deltidsanställda externa experter som vi tidigare rekommenderat för högskolan.

Ett ytterligare, framtida sätt att samla den åländska kompetensen inom forsknings- och utvecklingsarbete handlar om att knyta närmare kontakter mellan högskolan och Ålands statistik- och utvecklingsbyrå (ÅSUB). ÅSUB kännetecknas genomgående av att dess verksamhet bedrivs på basis av habila vetenskapliga metoder. Den kunskap och de erfarenheter som ÅSUB och dess personal besitter kunde i form eller annan klart betjäna även högskolans forsknings- och utvecklingsverksamhet. Nu ser vi inte framför oss behov av några nya organisatoriska lösningar utan vår tanke är att om högskolan i framtiden får ett

eget, mer enhetligt campus så kunde det vara, för bägge parter, mycket fruktbart om ÅSUB rent rumsligt kunde integreras i detta campus.

Sjöfartsutbildningarna, - samarbete och kompetenssamling

Vi har i det tidigare konstaterat att Sjöfartsgymnasiet haft en kluven och rent juridiskt ohållbar position inom och i relation till högskolan; speciellt besvärlig blir situationen juridiskt i och med att högskolan bolagiseras. Vår rekommendation var att Sjöfartsgymnasiets personal överförs till Yrkesgymnasiet där dess elever är inskrivna. I samma sammanhang framhöll vi att det även i framtiden är mycket viktigt att upprätthålla ett gott samarbete och nära kontakter mellan sjöfartsutbildningarna inom gymnasiet och högskolan. Målsättningen bör även på denna punkt vara att på bästa möjliga sätt ta till vara den samlade kompetens som existerar på Åland inom sjöfartsutbildningen.

En ytterligare åländsk aktör med stor kompetens inom sjöfartsområdet är Ålands Sjösäkerhetscenter. I ett initialt skede av denna utredning då vi tog del av tidigare utredningar, skrivelser och promemorior ställde vi oss frågan om inte Sjösäkerhetscentret kunde bli en del av den bolagiserade högskolan. Efter våra höranden av såväl sjöfartsgymnasiets personal, representanter för centret, sjöfartsklustrets olika representanter som personal inom högskolan framstod det för oss som allt klarare att detta i detta skede inte vore en för någondera parten fruktbar lösning.

Dock menar vi att det på längre sikt kunde tjäna såväl högskolan som Sjösäkerhetscentret om detta i egenskap av exempelvis ett dotterbolag skulle ingå i högskolebolaget. Det viktigaste i dagsläget och den närmaste framtiden är dock att på bästa tänkbara sätt samla kompetensen kring sjöfarten, detta oberoende av de olika parternas – högskolans, sjösäkerhetscentrets, sjöfartsgymnasiets – juridiska och organisatoriska form och hemvist. En möjlighet att säkerställa detta kunde vara att man skulle samlas kring ett gemensamt sjöfartsråd; ett organ med representation från högskolan, sjösäkerhetscentret och sjöfartsgymnasiet samt möjligen representanter för den åländska sjöfartsbranschen och som till uppgift skulle ha att söka synergier och nya utvecklingsmöjligheter för enheternas verksamheter.

Till slut

Avslutningsvis vill vi betona att vi i vårt arbete och inom den givna tidsramen inte haft möjlighet att leverera färdiga detaljförslag för den bolagiserade Högskolan på Åland på alla punkter. Förslagen till lagar och förordningar skall uppfattas som preliminära och de bör ännu genomgå en formell lagberedning innan de kan avges till lagtinget. Vi vill ändå understryka att innehållet i de presenterade förslagen avspeglar utredningsmännens på lång erfarenhet välgrundade uppfattningar om hur Högskolan på Åland kan och borde bolagiseras och hur högskolans verksamhet skall regleras och utformas i fortsättningen för att den skall ha goda förutsättningar att nå de högt ställda mål som såväl den själv som landskapet har ställt upp.

Bilaga 1

Bilaga Söktryck; procentuell andel av de sökande som kan beredas plats vid HÅ

| År/utb. | För.ek. | Hosp.man. | Elektr. | IT | Maskin. | Sjöbef. | Vård. | Totalt |
|---------|---------|-----------|---------|------|---------|---------|-------|--------|
| 2005 | 67% | 46% | - | 73% | 42% | 37% | 32% | 45% |
| 2006 | 71% | 49% | 91% | - | 67% | 52% | - | 58% |
| 2007 | 86% | 54% | - | 87% | 53% | 39% | 40% | 54% |
| 2008 | 133% | 104% | 125% | 100% | 104% | 47% | 67% | 86% |
| 2009 | 49% | 77% | - | 120% | 21% | 28% | - | 39% |
| 2010 | 60% | 52% | 100% | 104% | 47% | 21% | 36% | 46% |
| 2011 | 69% | 71% | 343% | 114% | 55% | 32% | 43% | 62% |
| 2012 | 46% | 71% | 120% | 126% | 83% | 31% | - | 62% |
| 2013 | 44% | 51% | - | 75% | 67% | 35% | 36% | 47% |
| 2014 | 34% | 38% | 67% | 75% | 67% | 51% | 30% | 46% |
| 2015 | 29% | 51% | - | 62% | 60% | 57% | - | 47% |
| 2016 | 41% | 47% | 62% | 73% | 96% | 47% | 29% | 49% |
| 2017 | 46% | 56% | - | 51% | 63% | 80% | 50% | 56% |

UTBILDNINGSAVTAL

mellan Ålands landskapsregering och Högskolan på Åland för perioden 1.1.2018 – 31.12.2020

1. AVTALSPARTER

Parter i avtalet är Ålands landskapsregering och Högskolan på Åland.

2. FÖREMÅL FÖR AVTALET

Högskolan på Åland är en myndighet underställd Ålands landskapsregering.

Landskapsregeringen ska vart tredje år tillsammans med högskolan göra upp ett utbildningsavtal för de kommande tre åren i enlighet med 6 § LL (2002:81) om Högskolan på Åland, nedan benämnd högskolelagen.

Avtalet definierar uppdragsbeskrivning, verksamhetens struktur och verksamhetsområde, det övergripande långsiktiga målet för verksamheten, resultatmål, finansiering och prioriteringar samt uppföljning och rapportering till landskapsregeringen.

3. UPPDRAGSBESKRIVNING FÖR HÖGSKOLAN

Högskolan på Åland bedriver yrkesinriktad utbildning på bachelornivå, fortbildning och tillämpad forskning inom de områden som gynnar det åländska arbetslivet och samhället.

Högskolan bidrar till samhällsutvecklingen och den ekonomiska tillväxten på Åland.

Högskolan beaktar dokumentet Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland i sin verksamhet.

Hållbarhet, digitalisering, internationalisering, innovation och entreprenörskap ska prägla verksamheten i högskolan.

4. HÖGSKOLANS VERKSAMHETSOMRÅDEN

Högskolans verksamhetsområden består av:

- Examensinriktad utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen
- Öppen högskoleverksamhet

- Tillämpad forskning och utveckling

Högskolan samarbetar med näringslivet och den offentliga sektorn inom sin undervisning och i sitt forsknings- och utvecklingsuppdrag.

Högskolan deltar i nationella och internationella strategiska partnerskap och samarbeten, t.ex. med andra högskolor.

4.1. Examensinriktad utbildning

Högskolan antar under avtalsperioden studerande till examensinriktad utbildning inom de utbildningsprogram som finns definierade i LF (2016:91) om Högskolan på Åland och i den omfattning som fastställts i budget. Utbudet av utbildningsprogram utformas i en aktiv dialog med landskapsregeringen utifrån styrelsens initiativ.

Högskolan utbildningsutbud, utbildningens innehåll, undervisningsmetoderna och lärandemiljöerna utvecklas i samarbete med relevanta yrkeshögskolor och universitet samt i aktiv växelverkan med arbetslivet och den offentliga sektorn. I den examensinriktade utbildningen ingår praktik för att stärka entreprenörskap och företagande.

Internationell utbytesverksamhet för studerande och lärare/personal ingår inom den examensinriktade utbildningen för att göra studenterna mera attraktiva på arbetsmarknaden.

Högskolan tillhandahåller kontinuerligt didaktisk och pedagogisk fortbildning för den undervisande och handledande personalgruppen som en konsekvens av ändrade behörighetsvillkor i LF (2016:91) om Högskolan på Åland.

Den examensinriktade sjöfartsutbildningen inom Högskolan på Åland och Ålands gymnasium har samordnats till en helhet för att tydliggöra utbildningsvägen från manskap till befäl. Ålands gymnasium antar studerande till sjöfartsprogrammet på gymnasienivå och utexaminerar dem efter avslutad utbildning.

Högskolan samarbetar med Ålands sjösäkerhetscentrum inom den examensinriktade sjöfartsutbildningen genom att köpa sjösäkerhetsskolning och praktiska övningar på skolfartyget m/s Michael Sars. Skolfartyget utgör en garant för att studerande uppnår kompetens och erfarenhet för yrken inom sjöfartsbranschen. Användningen av skolfartyget relateras till antalet studerande inom sjöfartutbildningen och beräknas med nuvarande antal studerande uppgå till 150 dagar per år. Sjöpraktik arrangeras bland annat i samarbete med Kvarnen, som upprätthålls av Rederierna i Finland.

4.2. Öppen högskoleverksamhet

Öppen högskoleutbildning erbjuder akademiska kurser, yrkeshögskolekurser och fortbildningskurser som ett komplement till högskolans programspecifika utbud och har fokus på ett livslångt lärande. Den huvudsakliga målgruppen för den öppna högskoleverksamheten är yrkesverksamma personer inom den privata eller offentliga sektorn som är i behov av fortbildning för att bibehålla eller utveckla sin kompetens. Via den öppna högskoleutbildningen kan studerande gå vidare till examensgivande studier. Högskolan arrangerar även fortbildningsverksamhet enligt uppdrag.

Öppna högskolan breddar sitt utbildningsutbud genom köptjänster från nationella och internationella högskolor och universitet.

4.3. Tillämpad forskning och utveckling

Högskolans tillämpade forsknings- och utvecklingsuppdrag sker i samarbete med det lokala näringslivet och den offentliga sektorn för att generera kunskap som gynnar en hållbar samhällsutveckling och näringsstillväxt på Åland. Det nordiska samarbetet utgör en central utgångspunkt.

Lärandeprocessen är en viktig del i högskolans tillämpade forsknings- och utvecklingsarbete. Lärarna bedriver ett forsknings- och utvecklingsarbete inom sitt kompetens- och utbildningsområde med studerande involverade som aktiv part. Genom forsknings- och utvecklingsverksamheten utvecklar högskolan ny kunskap, erfarenhet och kontakter som stöder undervisningen.

5. ÖVERGRIPANDE MÅL FÖR HÖGSKOLANS VERKSAMHET

Högskolans verksamhet ska bidra till kunskap och strukturer för samverkan som gynnar en hållbar samhällsutveckling och tillväxt på Åland.

Högskolan ska erbjuda utbildning, examen och kunskap inom områden som i första hand är attraktiva för studerande. De utexaminerade är efterfrågade på den åländska arbetsmarknaden, och även utanför landskapet. Antalet nybörjarplatser på examensinriktad utbildning uppgår i medeltal till 140 platser per år under avtalsperioden. Högskolan ska bidra till att stärka existerande industri- och tjänstekluster, samt inspirera till skapandet av nya företag och tjänster genom sin undervisning, utvecklingsverksamhet och tillämpade forskning.

Högskolan ska samverka nationellt och internationellt med andra högskolor samt med närings- och arbetslivet för att både skapa meningsfull undervisning, och meningsfulla undervisnings- och forskningsmiljöer för de studerande. Högskolan ska förnya sitt utbildningsutbud, -innehåll, sina undervisningsmetoder och lärmiljöer kontinuerligt. Studiegången ska vara flexibel och tillgänglig via öppna lärresurser. Högskolan ska lyhört tillgodose studerandes särskilda behov i samband med utformandet av tillfälliga utbildningsarrangemang och utbildningsinsatser. Undervisningen ska möjliggöra för studerande att avlägga sin examen inom målsatt tid.

Studerandes förutsättningar att genomföra studie- eller arbetspraktikperioder utomlands ska förbättras inom samtliga program. Engelskspråkiga kurser/moduler ska utvecklas för att möjliggöra ett internationellt studerandeutbyte.

Högskolan ska stärka den tillämpade utvecklings- och forskningsverksamheten. Högskolans forsknings- och utvecklingsprojekt ska så långt det är möjligt integreras i undervisningen och involvera de studerande. Målet är att det ska råda ett nära samband mellan utbildning och utvecklingsverksamhet/tillämpad forskning för att garantera aktualitet i undervisningen.

Högskolan ska vara en attraktiv arbetsplats. Undervisande och handledande personalgrupper fortbildar sig kontinuerligt för att bedriva en modern undervisning och tillgodose högskolans kompetensbehov för att

högskolan ska kunna fullfölja sitt uppdrag. Den tillämpade utvecklings- och forskningsverksamheten bidrar till personalens kompetensutveckling och sporrar till vidareutbildning i enlighet med fastställda principer.

6. NYCKELTAL FÖR DE OLIKA VERKSAMHETSOMRÅDEN

EXAMENSINRIKTAD UNDERVISNING

Studerande

Högskolan ska tillhandahålla en attraktiv utbildning som möjliggör en flexibel studiegång och en studiemiljö som blir mer internationell.

1. Antalet närvaroanmälda studerande 20 september/utbildningsprogram
2. Andelen studerande inom ett utbildningsprogram som avlägger examen inom målsatt tid efter påbörjade studier
3. Antalet studenter i utbytesprogram/utlandspraktik.

Högskolans uppgift är att tillgodose näringslivets kompetensbehov. Högskolan ska bidra till att stärka industri- och tjänsteklustret. En examen från Högskolan på Åland ska möjliggöra arbete inom utbildningsområdet i första hand på den åländska arbetsmarknaden men även i närregionerna

4. Andelen utexaminerade som arbetar på den åländska arbetsmarkanden i arbetsuppgifter som motsvarar examen 1 år efter uttagen examen.

Personal

Högskolan ska vara en attraktiv arbetsplats. Personalen ska kontinuerligt delta i pedagogisk och ämnesrelaterad fortbildning.

5. Antalet fortbildningsdagar med pedagogiskt och didaktiskt innehåll i medeltal per lärare/år
6. Antalet ämnesrelaterade/yrkesspecifika fortbildningsdagar i medeltal per lärare/år.

Organisation

Högskolan ska sträva till att förnya sitt utbildningsutbud, - innehåll, sina undervisningsmetoder och lärmiljöer kontinuerligt, även genom samverkan med andra högskolor nationellt och internationellt.

7. Antalet kurser/moduler i samarbete med annan högskola/läsår
8. Andelen lärare som undervisar i annan högskola/läsår.

ÖPPEN HÖGSKOLEVERKSAMHET

Öppen högskoleutbildning har fokus på ett livslångt lärande genom utbudet av akademiska kurser, yrkeshögskolekurser och fortbildningskurser som utgör ett komplement till högskolans programspecifika utbud.

1. Antal studiepoäng från universitets- eller yrkeshögskolekurser per år
2. Antalet fortbildningskurser eller öppna seminarier per år.

TILLÄMPAD FORSKNING OCH UTVECKLING

Högskolan ska stärka den tillämpade forskningen. Lärandet i forskningsprocessen utgör en viktig ingrediens i utvecklingsarbetet vid högskolan, dvs det bästa sättet att hålla sig uppdaterad om det senaste i ett läroämne är att själv forska och bedriva ett utvecklingsarbete inom området. Studerandes medverkan i utvecklingsarbetet är väsentligt. Högskolan ska bidra till att stärka existerande industri- och tjänstekluster, samt skapa nya företag och tjänster genom sin utvecklingsverksamhet och tillämpade forskning. Högskolan samverkar nationellt och internationellt med andra högskolor för att skapa en meningsfull undervisnings- och forskningsmiljö för de studerande.

1. Externfinansierad projektvolym i euro per år
2. Antalet pågående forsknings- och utvecklingsprojekt i samarbete med andra högskolor per år
3. Antalet examensarbeten som ingår i forskningsprojekt per år
4. Antalet publikationer i vetenskapliga tidskrifter med sakkunnigförfarande.

7. SÄRSKILDA UTVECKLINGSFRÅGOR

Avtalsparterna har utöver vad som framgår ovan och i landskapets budget särskilt kommit överens om följande utvecklingsfrågor.

7.1. Sjöfartsfrågor

Utbildningsvägen från manskap till befäl ska vara tydlig inom sjöfartsutbildningen. Målet är en effektiv resursanvändning i undervisningen. Under avtalsperioden ska högskolans och Ålands gymnasiums ansvar, befogenheter samt resurser förtydligas och renodlas utifrån lagstiftning.

7.2. Högskolans organisatoriska roll som myndighet underställd landskapsregeringen

Landskapsregeringens styrning av högskolan och samverkan mellan landskapsregeringen och högskolan ska utvecklas under avtalsperioden för att öka högskolans autonomi. Högskolans utbildningsuppdrag ska förtydligas. I första hand görs högskolan till en resultatenhet från och med 1.1.2019 med tydliga principer för prestationsmål och hantering av över- och underskott. Detta skapar också möjligheter att benchmarka utbildningsverksamheten mot andra utbildningsanordnare.

Landskapsregeringen och högskolan utarbetar tillsammans en finansieringsmodell som är baserad på relevanta nyckeltal för att underlätta reformen. Målsättningen är att skapa ett instrument för utvärdering av kostnaderna i förhållande till uppsatta mål.

Utöver detta utreds förutsättningarna för och konsekvenserna av ett förändrat tjänstekollektivavtal som inte bygger på undervisningsskyldighet utan på årsarbetstid.

I enlighet med de målsättningar landskapsregeringen formulerat och lagtinget omfattat sköts idag högskolans it-drift, -support och -utveckling av Åda Ab. Högskolans roll som it-beställare utvecklas och Ådas roll som leverantör av tjänster specificeras under avtalsperioden.

7.3. Forskningsråd

Under avtalsperioden utformar landskapsregeringen tillsammans med högskolan ett upplägg för ett forskningsråd för koordinering av medel och uppdrag inom forskning och innovation.

7.4. Revidering av lagen om Högskolan på Åland

Lagen om Högskolan på Åland ses över under avtalsperioden så att högskolan kan ha utbildningsprogram på engelska och på masternivå. Samtidigt görs en översyn av Lagen om Högskolan på Åland i förhållande till omkringliggande regioner.

8. FINANSIERING

Landskapsregeringen styr Högskolan på Åland genom att fastställa de ekonomiska ramarna och utbildningspolitiska målsättningar. Detta sker för hela avtalsperioden och preciseras i årliga budgeter. Utgående från det planerar Högskolan på Åland verksamheten och fastställer verksamhetsmål i sin verksamhetsplan.

Den akademiska och yrkeshögskolemässiga kursverksamheten som ger högskolepoäng subventioneras av landskapsregeringen via högskolans budget, medan fortbildningsverksamheten är självfinansierad.

Högskolan på Åland visar genom tydlig och kostnadseffektiv marknadsföring av sin högskolemässiga status vilken yrkeshögskoleutbildning som erbjuds inom högskolan.

9. RESULTATUPPFÖLJNING OCH RAPPORTERING

Högskolans verksamhet utvärderas med stöd av högskolelagens 5 §. Den kvalitativa utvärderingen sker med stöd av en överenskommelseförordning av Rådet för utvärdering av högskolorna i Finland, numera Utvärderingsrådet (Karvi). Sjöfartsutbildningen granskas och auditeras av nationell utvärderingsorganisation på uppdrag av Trafiksäkerhetsverket (Trafi).

Högskolans budget, verksamhet och de mål som ingår i avtalet följs årligen upp av högskolan i det verksamhets- och budgetsysteem som används gemensamt inom landskapsförvaltningen. Utöver det sammanställer högskolan en egen verksamhetsplan och -berättelse i verksamhets- och budgetsysteem utifrån egna behov.

Utbildningsavtalet följs upp och behandlas vid ett gemensamt årligt möte mellan styrelsen och landskapsregeringen. Detta möte sammanfaller med högskolestyrelsens strategimöte i november.

10. SÄRSKILDA ANSVARSFRÅGOR

Utöver de kärnuppgifter för högskolan som anges i högskolelagens 2 § har parterna kommit överens om följande preciseringar av vissa ansvarsområden. I ansvaret ingår både utförandet och finansieringen av relevanta åtgärder inom ansvarsområdena.

Högskolan ansvarar för

- information om och marknadsföring av utbildningsmöjligheterna vid högskolan, studeranderekryteringen och -antagningen till högskolan och det internationella studerande- och lärarutbytet liksom det internationella utbytet för administrativ personal vid högskolan
- skötseln av särskilda avtal för högskoledatabaser, högskolelicenser och kopieringsvillkor
- att genom Åda Ab konsolidera relevant it-drift och samordna lämpliga it-upphandlingar med den övriga landskapsförvaltningen
- att upprätthålla relevanta kontakter och samarbetsformer mellan högskolan och utbildnings- och kulturavdelningen
- att skapa och upprätthålla relevanta kontakter och samarbetsformer mellan Högskolan på Åland och de omgivande regionernas högskolor
- att i samråd med studerandekåren och landskapsregeringen utforma lämpliga studiesociala arrangemang för de studerande i enlighet med gällande stadganden
- att med högst fem års mellanrum genomföra interna och externa utvärderingar av verksamheten
- att ta initiativ till förändringar i frågor som regleras i landskapsförordningen (2002:87) om Högskolan på Åland, särskilt i fråga om utbildningsutbudet
- verksamhetsmiljön för högskolans forsknings- och utvecklingsverksamhet utvecklas genom en utökning av extern finansiering.

Landskapsförvaltningen ansvarar för

- övergripande kontakter med riksmyndigheter och internationella myndigheter i högskoleärenden
- information till riket angående landskapets lagar och förordningar rörande högskolan och verksamheten vid högskolan
- information till högskolan om sådana förändringar i den finländska lagstiftningen som berör högskoleområdet och kan ha konsekvenser för högskolan

- frågor om examensgiltigheten utanför Åland för de utbildningar som ges vid högskolan, samt om utvärdering av högskolans verksamhet i relation till landskapets högskolepolitik, som uttrycks i regeringens handlingsprogram och i landskapets årliga budget.

Vardera parten ansvarar därtill för att informera den andra parten om angelägenheter som är av gemensamt intresse och som kan föranleda åtgärder.

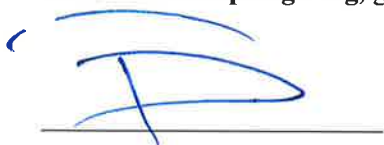
11. AVTALSPERIOD

Avtalet har upprättats i två likalydande exemplar, ett för vardera parten. Avtalet träder i kraft då vardera parten undertecknat det och gäller för treårsperioden 1.1.2018 – 31.12.2020 med möjlighet till ett års förlängning under förutsättning att högskolans status är oförändrad.

Mariehamn, den 16 januari 2018

Mariehamn, den 12 december 2017

Ålands landskapsregering, genom



Tony Asumaa

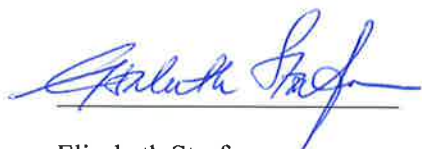
minister

Högskolan på Åland, genom



Emma Dahlén

styrelseordförande



Elisabeth Storfors

byråchef



Jonas Waller

rektor

BILAGA

Antalet utexaminerade under avtalsperioden samt data för åren strax före avtalsperioden

| | Totalt 2000-2015 | 2013- 2015 | 2016 |
|-------------------------------|-----------------------------|-----------------------|-------------|
| Elektroteknik | 41 | 9 | 3 |
| Företagsekonomi | 120 | 35 | 11 |
| Hospitality management | 154 | 23 | 10 |
| Informationsteknik | 77 | 20 | 6 |
| Maskinteknik | 127 | 47 | 11 |
| Sjöfart | 150 | 45 | 15 |
| Vård | 145 | 35 | 18 |
| TOTALT | 814 | 214 | 74 |

HÅ-studerandes situation ett år efter examen

| Enkät av utexaminerade 2015, gjord hösten 2016 | Utexaminerade | Arbetslöshet | Ålandskvot |
|---|----------------------|---------------------|-------------------|
| Elektroteknik | 2 | 0,0 | 50,0 |
| Företagsekonomi | 7 | 14,0 | 100,0 |
| Hospitality management | 8 | 0,0 | 80 |
| Informationsteknik | 4 | 0,0 | 100,0 |
| Maskinteknik | 20 | 6,3 | 46,0 |
| Sjöfart | 15 | 10,0 | 10,0 |
| Vård | 16 | 0,0 | 92,0 |
| Högskolan på Åland | 72 | 6,0 | 65,0 |
| | | | |
| Enkät av utexaminerade 2014, gjord hösten 2015 | Utexaminerade | Arbetslöshet | Ålandskvot |
| Elektroteknik | 4 | 0,0 | 100 |
| Företagsekonomi | 17 | 0,0 | 93 |
| Hospitality management | 7 | 0,0 | 40 |
| Informationsteknik | 8 | 0,0 | 50 |
| Maskinteknik | 19 | 18,8 | 39 |
| Sjöfart | 15 | 0,0 | 36 |
| Vård | 1 | 0,0 | 100 |
| Högskolan på Åland | 71 | 6,1 | 59 |

Om samordning av utbildning inom Ålands sjöfartsakademi

Bakgrund

Vid en genomläsning av handlingarna i ärendet framstår följande händelser som centrala.

- I juni 2011 slutförde en projektgrupp för optimeringen av sjöfartsutbildningen på Åland sitt uppdrag. Slutrapporten överlämnades till landskapsregeringen (LR).
- I utbildningsavtal med Högskolan på Åland (HÅ) för 2013-2015 har HÅ fått uppdraget att utarbeta en plan för samordning av sjöfartsutbildningen.
- I maj 2013 har LR uppdragit Ålands gymnasium (ÅG) att bistå HÅ i samordningen av sjöfartsutbildningen.
- HÅ lämnade en mellanrapport om sjöfartsutbildningsoptimeringen som LR antecknade för kännedom i oktober 2013.
- HÅ lämnade sin slutrapport om sjöfartsutbildningen i januari 2014 till LR som skickade rapporten på remiss.
- I mars 2014 har LR fattat beslut om samordning av sjöfartsutbildningen. Enligt beslutet samordnas ledningen för sjöfartsutbildningen i HÅ och ÅG i enlighet med ingånget samarbetsavtal mellan styrelserna för HÅ och ÅG från hösten 2014 och marknadsförs under namnet Ålands sjöfartsakademi (ÅSA). LR avser inte att förändra examinationsrätten för respektive utbildningsnivå om inte styrdokument som reglerar branschens yrkeskompetenser förutsätter förändring.
- Styrelserna vid ÅG och HÅ ingick samarbetsavtal 10.1.2014 som trädde ikraft 1.8.2014. Avtalet är ikraft tills vidare. Enligt avtalet ger ÅG i uppdrag åt HÅ att leda sjöfartsutbildningen för studerande på gymnasialstadiet. Enligt avtalet kvarstår personal i sina dåvarande anställningsförhållanden, men sjöfartsutbildningschefen leder denna personal.
- Senare, 1.4.2014, har LR gett HÅ i uppdrag att granska och föreslå lämplig associationsform för hur Ålands sjösäkerhetscentrum införlivas i ÅSA.
- LR har 4.6.2015 fattat beslut om att förflytta personal vid ÅG som är kopplade till ÅSA till HÅ.

Avsikten med det ovan beskrivna arrangemanget är att förenhetliga och samordna all sjöfartsutbildning på Åland, både på gymnasie- och högskolenivå.

Frågeställning

Det har uppstått vissa frågor med anledning av ovan nämnda händelsekedja. Genom introduktionen av ÅSA har samtidigt viss utbildning inom ÅG (och senare personalen ansvarig för denna) överförs till HÅ. Däremot har studerandena kvarstått hos ÅG, dvs. de antas till och utexamineras från ÅG men utbildas vid och av HÅ. Arrangemanget baserar sig främst på uppdrag som LR gett ÅG och HÅ med stöd av sina övergripande befogenheter att styra dessa myndigheter och det samarbetsavtal som myndigheterna sedan ingått sinsemellan.

Senare har uppstått olika praktiska och juridiska frågor kring arrangementet, t.ex. vilka befogenheter lärarna vid HÅ har i förhållande till eleverna som är inskrivna vid ÅG. Dessa frågor verkar i grunden utmyнна i frågan om de nuvarande administrativa och avtalsmässiga lösningarna är förenliga med lagstiftningen, främst landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning och landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland.

Om överföring av uppgifter mellan myndigheter

Frågeställningarna föranleder en allmän beskrivning av de rättsliga grunderna för myndigheters befogenheter och hur sådana kan överföras. Utgångspunkten för granskningen av myndigheters befogenheter är 2 § 3 mom. i Finlands grundlag ("All utövning av offentlig makt skall bygga på lag. I all offentlig verksamhet skall lag noggrant iakttas."). Av 2 § 3 mom. grundlagen och den allmänna förvaltningsrätten i Finland följer att en myndighets behörighet måste i sista hand kunna härledas från relativt klara bestämmelser i lag.

Grundlagsutskottet, som i första hand har tolkat grundlagens innehåll, har konstaterat (GrUU 11/1994 rd, s. 1/II) att inte minst principen om lagbunden förvaltning kan anses vara ett uttryck för kravet på att myndigheternas administrativa kompetens, där också offentlig makt ingår, bör bygga på en lag eller en behörigen utfärdad författning på lägre nivå. Inte minst i samband med bestämmelser som har kopplingar till de grundläggande fri- och rättigheterna har utskottet ansett det nödvändigt att den behöriga myndigheten entydigt framgår av lagen eller annars exakt eller åtminstone principerna för myndigheternas behörighetsförhållanden och villkoren för delegering av behörighet framgår tillräckligt exakt av lagen (GrUU 2/2012 rd, s. 3, och GrUU 21/2009 rd, s. 4—5).

Grundlagsutskottet har även berört överföringar av uppgifter mellan myndigheter i sin beslutspraxis. Enligt denna praxis kan en myndighet inte genom lag ges obegränsad fullmakt att överföra sina uppgifter eller sin behörighet till en annan myndighet (t.ex. GrUU 61/2010 rd, s. 4, och GrUU 35/2008 rd, s. 3). Därför har utskottet ofta ansett att det inte är adekvat i konstitutionellt hänseende att från en myndighet till en annan genom avtal överföra en behörighet som riktas mot den enskilde och som omfattar offentlig makt (se. t.ex. GrUU 23/1994 rd och GrUU 11/1994 rd). Även det att en myndighet har samtyckt till att sköta en uppgift som hör till en annan myndighet har ansetts vara problematiskt om överföringen av uppgifter har varit utan begränsningar (GrUU 52/2001 rd).

Överföringen av uppgifter mellan ÅG och HÅ

I dagsläget utgår Ålands gymnasiums verksamhet från landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning och Högskolan på Åland från landskapslag (2002:81) om Högskolan på Åland. I detta fall har från ÅG till HÅ överförts viss utbildning och vissa personella resurser. Utan att veta alltför mycket om den sjöfartsutbildning som det är fråga om så verkar det klart att det är fråga om sådan gymnasieutbildning eller annan utbildning på gymnasienivå som ska ordnas vid myndigheten Ålands gymnasium enligt 4 § 1 mom. landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning. Det är fråga om utbildning som leder till sådan gymnasieexamen som avses i 2 § 1 mom. landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning.

Om de uppgifter som har överförts till HÅ inbegriper utövning av offentlig makt ska myndighetens behörighet kunna härledas från relativt klara lagbestämmelser. Den personal som har överförts till HÅ verkar i alla fall till största delen vara i tjänsteförhållande. Uppgifter i vilka utövas offentlig makt ska skötas i tjänsteförhållande. Detta tyder på att man ansett att åtminstone lektorerna i viss mån utövar offentlig makt eftersom de är i tjänsteförhållande även inom HÅ efter beslutet om förflyttning 4.6.2015. Definitionen av offentlig makt är vid men grundregeln är att ensidig maktutövning som påverkar den enskildes rättigheter eller skyldigheter klassas som offentlig makt. Vid en snabb granskning av frågan kan åtminstone lärares bedömningar av en studerandes studieprestationer och kunnande samt de beslut som fattas enligt 21 § landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning och lärarnas disciplinära befogenheter klassas som utövning av offentlig makt. I ett rättsfall ansågs att lektorer är tjänstemän som har ett särskilt skydd med stöd av strafflagens bestämmelser om våldsamt motstånd mot tjänsteman och motstånd mot tjänsteman (Helsingfors hovrätt 8.11.2005, R 05/2253).

Överhuvudtaget uppstår en märklig situation eftersom lektorerna i dagsläget, efter förflyttningen till HÅ, har förordnanden vid HÅ och dessa förordnanden kan i princip inte ligga till grund för befogenheter som lagstiftaren anvisat till en helt annan myndighet (ÅG i detta fall) om det inte finns stöd i lag för detta. Samtidigt är studerandena föremål för den lagstiftning som är riktad till ÅG, dvs. landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning. Samarbetsavtalet eller annan dokumentation jag tittat på ger ingen vägledning i hur HÅ, ÅG eller LR hade tänkt lösa den här typen av juridiska och praktiska frågor.

Man kunde tänka sig att den rättsliga grunden för nuvarande samordning och samarbete finns i det samarbetsavtal som ÅG och HÅ har ingått. När det gäller den förstnämnda frågan så finns det inte någon direkt befogenhet i landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning för ÅG att avtala om eller överföra sina uppgifter till annan myndighet. Ur 52 § framgår att ÅG kan sluta avtal inom ramen för ÅG:s ordinarie verksamhet om inte LR beslutar något annat. I detaljmotiveringen (FR 22/2009-2010) framgår att "sådana avtal kan exempelvis vara köpeavtal, leasingavtal, hyresavtal, samarbetsavtal med till exempel andra skolor och utbildningsavtal om arbetspraktik." I detta fall har emellertid befogenheter, inbegripande utövning av offentlig makt och tjänstemän, överförts i en mycket stor omfattning till en helt annan myndighet, dvs. HÅ. I något skede uppstår ju även tillståndsplikt enligt 4 § landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning,

dvs. den tillståndsplikt som gäller för offentlig- och privaträttsliga juridiska personer som ordnar gymnasieutbildning vid sidan av ÅG.

Alternativt kunde man tänka sig att LR har haft befogenheten att som styrande myndighet ändra på ÅG:s och HÅ:s uppgiftsfördelning. Till denna del kan konstateras att ÅG och HÅ är självständiga myndigheter som lyder under LR som på ett övergripande sätt kan styra myndigheternas verksamhet. Det finns olika instrument för denna styrning, t.ex. föreskrift, direktiv, anvisning, cirkulär eller handbok. Landskapsregeringen är emellertid bunden av den lagstiftning som reglerar den underlydande myndigheten, dvs. styrningen måste ske inom ramen för de befogenheter myndigheten har fått i lag. LR har inte getts någon klar befogenhet i lag att ändra i behörighetsfördelningen mellan ÅG och HÅ.

Slutsatser

Resonemanget ovan utmynnar i att

- samordningen inom ÅSA har i praktiken utförts så att en myndighets (ÅG) utövning av offentlig makt har förflyttats till en annan myndighet (HÅ) utan att det finns tillräckligt stöd i lag för detta och
- den materiella lagstiftningen som dessa förflyttade tjänstemän eller lektorer vid HÅ ska tillämpa kvarstår hos ÅG samtidigt som tjänstemännen enbart verkar ha förordnanden vid HÅ.

I detta läge kan jag tänka mig tre alternativa lösningsmodeller. För det första kunde nuvarande lösning klargöras genom lagstiftning om ÅSA som ger befogenhet för ÅG att överlåta viss offentlig maktutövning åt HÅ och för HÅ att utföra viss gymnasial utbildning. För det andra, om lektorerna i dagsläget inte har ett förordnande vid ÅG så kan jag inte se hur lektorerna kunde t.ex. vidta disciplinära åtgärder i klassrummet eller hur ÅG kunde t.ex. disciplinera lektorerna för överträdelse av befogenheter i den gymnasiala lagstiftningen. Om lektorerna fortsättningsvis ska vara föremål för arbetsledning samt ha rättigheter och skyldigheter även vid HÅ så måste de ha tjänsteförordnanden vid båda myndigheterna. Ett tredje alternativ är att lektorerna helt återgår till ÅG.

Sören Silverström
Chefsjurist, 4.1.2016

KOLLEKTIVAVTALS- OCH ANSTÄLLNINGSMÄSSIGA FRÅGOR FÖR PERSONAL INFÖR EVENTUELL BOLAGISERING AV HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

1. Bakgrund och lagrum

Landskapsregeringens finansavdelning har bett om ett utredning inför en eventuell bolagisering av Högskolan på Åland. Utredningen fokuserar på kollektivavtals- och arbetsavtalsmässiga konsekvenser för högskolans personal, både för den undervisande och administrativa personalen vid en eventuell privatisering.

I dagsläget är personalen på HÅ anställda i tjänsteförhållandet. Enligt LL om tjänstemän och LL om tjänstekollektivavtal, regleras tjänstemäns anställningsvillkor genom tjänstekollektivavtal. Ålands landskapsregering och tjänstemannaorganisationerna har förhandlat ett tjänstekollektivavtal för undervisningspersonal vilket tillämpas på undervisande personalen i Högskolan på Åland. Tjänstevillkoren för den administrativa personalen på HÅ regleras i det allmänna tjänstekollektivavtalet.

Tjänsteförhållandet regleras i landskapets tjänstemannalag och landskapslag om tjänstekollektivavtal. Där finns regelverk bland annat för eventuell förflyttning av tjänsteman, personalens ställning vid överlåtelse av rörelse samt personalens ställning vid indragning av tjänst.

Arbetsrätt hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Om arbetsförhållandet stadgas i Arbetsavtalslag (55/2001). Där finns regler bland annat för uppsägning och permittering av en arbetstagare. Skyldighet att tillämpa allmänt bindande kollektivavtal regleras också i arbetsavtalslag. Enligt 2:7 ska arbetsgivaren iaktta

åtminstone det som i ett riksomfattande kollektivavtal som är representativt för branchen i fråga bestäms om anställningsvillkor.

Om arbetskollektivavtal stadgas i Lag om kollektivavtal (436/1946). Enligt det är avtalsparter en eller flera arbetsgivare eller registrerade arbetsgivarföreningar och en eller flera registrerade fackföreningar.

2. Personalens rättslig ställning vid ev. privatisering av HÅ

Vid eventuell privatisering av HÅ dras alla befintliga tjänster in och omvandlas till arbetsavtalsförhållande. Personalen inom privatiserade HÅ skulle inte längre vara anställda i tjänsteförhållandet utan i arbetsavtalsförhållandet, vilket regleras i rikslagstiftningen (Arbetsavtalslag). För att undvika eventuella tolkningsstrider torde man reglera personalens ställning vid privatisering i samband med lagändringar gällande privatiseringsprocessen. Ett fungerande exempel om motsvarande regelverk kan hittas i rikslagstiftningen. I lag om införande av universitetslagen (559/2009) stadgades bland annat om ändring av personalens anställningsform. Indragning av de befintliga tjänster skedde med stöd av lagen. Man stadgade också om att inget samtycke krävs för indragningen av tjänster och avslutande av tjänsteförhållanden. En motsvarande reglering skulle behövas även på Åland för att undvika byråkratisk process. Utan reglering i lag skulle förflyttning av personal och ändring av anställningsform i värsta fall tillfälligt stoppas eller förhindras för längre tid, om flera tjänstemän skulle motsätta sig en förflyttning.

Personalens ställning vid privatisering av högskola ska tolkas på samma sätt som vid överlåtelse av rörelse. Högskolans verksamhet förflyttas oförändrad till den nya privaträttsliga organisationen. Anställningsformen (tjänsteman eller arbetsavtal) påverkar inte tolkningen, utan processen ska tolkas utgående från de lagar som reglerar överlåtelse av rörelse. Överlåtelse av rörelse regleras i EU-direktiv 2001/23/EG och direktivets bestämmelser har implementerats genom arbetsavtalslagen och landskapets Tjänstemannalag. Kriterierna för överlåtelse av

rörelse grundar sig på rättspraxis för direktivet. Överlåtelsen baserar sig på ett avtal mellan parterna eller ett beslut av ett offentlig samfund. Överlåtelsen kan också ske med stöd av speciallagstiftning eller genom ett förvaltningsbeslut.¹

Personalens ställning vid överlåtelse av rörelse regleras i 27a § i Tjänstemannalagen enligt vilken man med, överlåtelse av arbetsgivarens rörelse avser överlåtelse av en funktionell del av landskapsförvaltningens verksamhet till en annan arbetsgivare förutsatt att den del som överlåts förblir oförändrad eller likartad efter överlåtelsen. Bestämmelserna om förflyttning av tjänsteman tillämpas även på förflyttning av tjänsteman till ett arbetsavtalsförhållande (30b §).

Vid överlåtelsen övergår de rättigheter och skyldigheter som arbetsgivaren har med anledning av de tjänsteförhållanden som gäller vid tidpunkten för överlåtelsen på förvärvaren. Förvärvaren är skyldig att iaktta det tjänstekollektivavtal som gäller vid tidpunkten för överlåtelsen. På tjänstemän ska på samma sätt som på arbetstagare tillämpas vad arbetsavtalslagen (FFS 55/2001) föreskriver om överlåtarens och förvärvarens solidariska ansvar för fordran, om uppsägningsrätt och om förvärvarens ansvar vid överlåtelse av rörelse (Tjänstemannalag 27a §).

Den ordinarie och tillsvidare anställda personalen övergår till motsvarande anställningsförhållanden hos den privatiserade HÅ. Den visstidsanställda personalen övergår på motsvarande sätt och anställningsförhållandet fortsätter tills överenskommen tid upphör.

Enligt 28 § i landskapets tjänstemannalag (1987:61) ordinarie tjänsteman kan förflyttas till en annan tjänst, om tjänsten indras. Om tjänstemannen inte samtycker, ska han beredas tillfälle att yttra sig i saken. Innan ärendet avgörs, skall det handläggas i landskapets tjänstedelegation. Vid eventuell bolagisering är det egentligen inte fråga

¹ Mål C-343/98. Teletjänster som upprätthålls av ett statligt televerk och den personal i tjänsteförhållande som ansvarade för dem överfördes genom en speciallag till ett privat företag. Förvärvarföretaget fusioneras med ett annat dotterbolag, och detta nya bolag anställde de anställda som skulle överföras med stöd av lagen.

om sådan indragning av tjänst som menas i 28 §, utan personalen förflyttas till den nya arbetsgivare som en del av överlåtelse av rörelse och eventuellt t.o.m stöd av speciallag. Själva indragning av tjänster kan ske samtidigt eller efteråt när överlåtelse av rörelse har verkställts.

Arbetsgivaren är skyldig att tillämpa de gamla villkoren tills slutet av gällande kollektivavtalsperiod vid överlåtelse av rörelse. Det skulle vara bra att ändringen sker samtidig som gällande TKA upphör. För att personalens ställning efter överföringen skulle vara klart och otvetydig, borde man reglera detta i samband med stiftande av lag om den nya HÅ. När då gällande kollektivavtalsperioden har upphört, skulle det allmänt bindande arbetskollektivavtal tillämpas.

Den nya arbetsgivaren har inte rätt att säga upp anställda på grund av omorganiseringen. För att eventuell uppsägning skulle komma i fråga, bör det finnas grund i lagen. En arbetstagare kan sägas upp med vissa förutsättningar t.ex. på grund av ekonomiska eller produktionsorsaker (Arbetsavtalslag 7:3). Efter omorganiseringen kan det uppstå en situation att för ett eller annat orsak har behov till personalresurser minskat väsentligt och permanent. Då kan det eventuellt finnas grund för minskningar på personalen.

Om en tjänsteman motsätter omorganisering och vill inte bli förflyttad till arbetsavtalsförhållande, kan det uppstå en tolkningsstrid om tjänstemannens rättsliga ställning. Enligt 28 § i Tjänstemannalagen kan ordinarie tjänsteman förflyttas till annan tjänst om tjänsten indras. Det här har tolkats så att en tjänsteman borde först och främst förflyttas till en annan tjänst istället arbetsavtalsförhållandet. Enligt 29 § 2 mom., om tjänsteman inte samtyckt till att han förflyttas, skall han beredas tillfälle att yttra sig i saken. Innan ärendet avgörs ska det handläggas i tjänstedelegation. Bestämmelser om förflyttning tillämpas även då när en tjänsteman förflyttas från tjänsteförhållande till arbetsavtalsförhållande (30b §). Som sagt, i det här fallet är det inte fråga om sådan indragning av tjänst som menas i landskapets tjänstemannalag. Personalen förflyttas i samband med överlåtelse av rörelse, vilket leder till vakanta tjänster. De tjänster kan likväl dras in samtidigt vid verkställande av överlåtelse av

rörelse, eller i senare skede. Eventuella strider om lagtolkningen kan undvikas genom att man reglerar förflyttning av samtliga anställda genom en speciallag.

3. Kollektivavtal vid eventuell privatiseringen

För att kunna göra jämförelse om konsekvenser för personalen samt ekonomiska konsekvenser, bör man först avgöra vilket avtal skulle vara tillämplig i bolagiserad HÅ.

Kollektivavtal för den privata undervisningssektorn (senare KA) är allmänt bindande avtal.² Avtalsperioden löper ut den 31. Januari 2018. Avtalet tillämpas bland annat på den administrativa personalen, rektor samt på den undervisande personalen i yrkeshögskolor. De personer som är i ledande ställning, såsom verkställande direktörer och motsvarande, som representerar arbetsgivaren vid fastställande av arbets- och lönevillkor för tjänstemän som omfattas av detta avtal, faller utanför kollektivavtalets tillämpningsområdet. Sådana tjänster finns inte idag på HÅ, men eventuell VD –tjänst nämns som exempel på kollektivavtal.

Enligt lag om arbetskollektivavtal är det arbetsgivare eller den arbetsgivarföreningen som arbetsgivaren har anslutit till, som förhandlar kollektivavtal. Eftersom landskapsregeringen inte längre skulle fungera som arbetsgivare för personalen i privatiserad HÅ i den här meningen, skulle landskapsregeringen inte längre kunna förhandla kollektivavtal för personalen för den privatiserade HÅ. I stället, skulle förhandlingarna skötas av högskolan. Högskolan skulle kunna ansluta sig till arbetsgivarföreningen Utbildningsarbetsgivarna rf, som i sin tur skulle förhandla kollektivavtalet för alla sina medlemmar. Om högskolan skulle välja att förhandla eget avtal, skulle det kunna ske genom förhandlingar mellan berörda fackföreningar som arbetstagsarsida samt högskolan som arbetsgivarsida. Ifall det skulle finnas ett allmänt bindande kollektivavtal, skulle HÅ inte kunna avtala om sämre villkor än vad som avtalats i det allmänt bindande avtalet. Högskolan har inte idag tillräckliga resurser att

² Beslut nummer 18/2010. <http://www.finlex.fi/sv/viranomaiset/tyoehto/paatokset/2017/4164>

kunna föra självständigt kollektivavtalsförhandlingar, vilket skulle leda till ökad resursbehov.

Allmänt bindande avtal skulle dock tillämpas, vilket minskar behovet av egna förhandlingar. På andra sidan, anslutning till en arbetsgivarförening (samt tillämpning av allmänt bindande avtal) minskar högskolans möjligheter att styra och påverka de villkoren som avtalas samt landskapets övergripande möjligheter att påverka kostnadsutveckling.

En del av förhandlingsuppgifter kommer oavsett att falla på den privatiserad HÅ. Möjlighet att avtala lokalt om vissa anställningsvillkor samt möjlighet att lokalt avtala om avvikelse från gällande kollektivavtal är den lokala arbetsgivarens uppgifter, dvs. HÅ.

4. De viktigaste skillnader mellan kollektivavtalen för undervisningspersonalen

Allmänt om skillnader

I bilaga finns jämförelse om de viktigaste skillnader mellan kollektivavtalen. En viktig skillnad mellan de här två avtalen handlar om rätten enligt KA att avtala lokalt om avvikande villkoren, om rätten enligt KA att betala personliga tillägg (utan maxbelopp) samt rätten enligt KA att betala högre löner än de avtalade. Där finns den en risk för kostnadsdrivande löneutveckling jämfört med dagens läge, där lönerna bestäms och anställningsvillkoren förhandlas centralt och utan faktisk möjlighet att avvika åt det ena eller andra hållet.

Arbetstid

De här två kollektivavtalen går inte att jämföra direkt. Den största orsaken är olika arbetstidsformer. Enligt nuvarande TKA tillämpas undervisningsskyldighet som grunden för arbetstid. Undervisningsskyldigheten är 16 timmar per vecka för överlärare och 18 timmar per vecka för lektor. Enligt KA är arbetstidsformen årsarbetstid med 1624 timmar varav 406 timmar är sådana som kan själv bestämmas av lärare. För teknik och trafik tillämpas avvikande timantal 609. Grovt sagt, 18

undervisningstimmar per vecka betyder ca 27 arbetstimmar per vecka med undervisning och för- och efterarbete.

Det går inte att omvandla timmar av undervisningsskyldighet till årsarbetstid rakt av, men en ledtråd till jämförelse kan hittas från andra kollektivavtal, såsom kollektivavtal för privata undervisningssektorn och Årsarbetstidsavtal för lärare i Ålands Gymnasium. Enligt kollektivavtal för privata undervisningssektorn är undervisningsskyldighet ~~til~~ för grundskolelärare 24,5 timmar/vecka och för gymnasielektorer genomsnittligt ca 22 timmar, vilket är relativt hög jämfört med TKA:s undervisningsskyldighet. Högre kravnivå kan vara delvis en förklaring, men inte helt: Högscolelärarnas årsarbetstid 1624 timmar och förtroendearbetstid 406 timmar ligger ungefär på samma nivå för lärarna i Ålands Gymnasium. Det här tyder på att arbetstid för lärarna i HÅ enligt nuvarande TKA är klart lägre än arbetstid för högscolelärarna i privata sektorn. På grund av det kan lönerna inte heller jämföras rakt av, utan lönenivåerna bör anpassas på faktiska undervisningstimmar för att kunna göra en lönejämförelse i förhållande till arbetstid.

Lön

En jämförelse av grundlöner är inte ändamålsenligt, eftersom lönesystemen är uppbyggda på så olika sätt. Därför är det bättre att jämföra totala löner istället olika tillägg. De flesta tilläggen liknar varandra (semesterpenning), eller har liten betydelse i den stora helheten (övertidstimmar).

Löneavdrag för avsaknad behörighet skiljer mellan de två avtal. Enligt TKA är avdrag 1-2 löneklasser medan enligt KA ska det dras minst 6% upp till 20 % av från lönen. Avdrag kan därmed vara relativt hög jämfört med avdrag enligt TKA.

Grundlönejämförelse kan vara intressant i sådant fall att man vill jämföra löner mellan nyexaminerade lärarna i början av karriär. Grundlöner ligger ca 13 % högre på privata sektorn (38 % resp 45 % på sjöfart).

Enligt TKA betalas en del av lön under sjukledighet upp till 365 dagar. Privata sektorns KA ger rätt till lön under sjukledighet upp till 56 dagar. Längden beror på anställningstid, och den högsta nivån nås efter 10 års anställning.

En hypotetisk jämförelse av löner under 40 år lång arbetskarriär finns i bilaga. Den tar inte hänsyn till skillnader på undervisningstid. Några personliga lönetillägg eller semesterersättningar finns inte medräknade. Tillgångstillägg³ är medräknad för lärarna på sjöfart. Tabellen visar, att lektorer och överlärare får ca 15 % mer lön under en arbetskarriär. I början av karriären (åren 4-20) är skillnaden mindre (1-8 %). Lärarna på teknik och sjöfart tjänar ca 34-38 % mer under en 40 års karriär än lärarna idag enligt TKA. Skillnaden är minst 23 % och högst 45 % beroende på anställningsår.

Ingångslönerna är 13 % högre för lektorer och överlärare samt 38-45 % högre för lektorer och överlärare på sjöfart.

Om lönerna korrigeras så att de motsvarar den faktiska arbetstiden (ca 25-30 % korrigerad), vänds läget: lektorer enligt TKA tjänar ca 30 % mer och överlärare enligt TKA ca 15 % mer än motsvarande lärare enligt kollektivavtal.

Procentsatser ovan kan inte användas rakt av, utan man måste komma ihåg att i jämförelsen har valts som ingångslöneklasser C57 resp. C61 som utgångspunkt. Om faktiska löneklassen till lektor eller överlärare avviker uppåt eller nedåt, ändras skillnaden.

Tillägg

Enligt KA är doktorstillägg 4% (ca 133-148 €) av grundlön utan några tillägg och licentiatstillägg 2 % (ca 66-74 €). Enligt TKA betalas 1 löneklass till den som har ålagt licentiats- eller doktorsexamen. Värde till 1 löneklass varierar beroende på utgångslöneklass, men grovt sagt den ligger på ca 75-145 €. Procentbaserad förhöjning behandlar alla lärare lika medan höjning av löneklass ger olika effekt. Exempelvis,

³ Kollektivavtal för den privata undervisningssektorn, s. 138.

lärare med löneklass C59 får 114,97 € (+ev. ålderstillägg på det) som doktorstillägg medan lärare på C60 eller C61, dvs. 1-2 löneklasser högre, får 77,35 € respektive 132,84€. Privata sektorns kollektivavtal är på det sättet mer rättvis än nuvarande TKA.

En tillägg, som inte finns på TKA, är tillgångstillägg, som betalas till lärare och överlärare placerade i utbildningsområdet för teknik och trafik. Tillägget är 13,1-22,9 % av grundlön för överlärare och 18,1-27,7 % av grundlön för lektor. Den exakta belopp bestäms enligt antal erfarenhetstillägg.

Antal erfarenhetstilläggen och ålderstilläggen skiljer mellan de här två avtal. Enligt TKA har man rätt för upp till 6 ålderstillägg (efter 3,5,8,11, 15 och 18 år) medan KA ger 4 st erfarenhetstillägg (efter 5, 10, 15 och 20år). Systemet är uppbyggt på olika sätt, vilket gör det svårt att jämföra. Det bästa sättet att se skillnader är att jämföra de löner under en 40 års karriär (Se bilaga 2).

Allmänna lönetillägg betalas inte för de anställda som privata sektorns kollektivavtal tillämpas för.

Total lön

De slutliga löner i jämförelsegruppen är genomsnittligt 29 % högre för lärarna enligt privata sektorns KA. Den faktiska skillnaden kan vara dock större, eftersom några av lärarna som var med i lönejämförelse, hade relativt stort skillnad på TKA (mer en 40 %). Om lönen jämförs med avtalad arbetstid, är skillnaden inte så stor. Utgående från att undervisningsskyldigheten på 16 resp. 18 timmar per vecka motsvarar ca 70 % av KA:s arbetstid, är skillnaden på löner ca 10 % åt andra håll: för ungefär lika många undervisningstimmar betalas genomsnittligt 10 % lägre löner för lärarna enligt privata sektorns kollektivavtal jämfört med TKA. Skillnaden är dock nästan +-0 i gruppen överlärare och lärare på sjöfart, medan övriga överlärare och lektor har ca 20% lägre teoretiskt arbetstidsanpassat lön.

5. Personalen inom den gymnasiala sjöfartsutbildningen

Personalen inom den gymnasiala sjöfartsutbildningen är anställda av högskolan, men arbetar enligt årsarbetstidssystemet. Den allmänt bindande kollektivavtal tillämpas inte på gymnasiala sjöfartsutbildningen.⁴ Om de anställda på den gymnasiala sjöfartsutbildningen skulle flyttas över till den bolagiserad HÅ, skulle frågan om tillämpligt avtal uppstå. Det finns inte något annat allmänt bindande avtal för dom. Det skulle uppstå ett behov till att förhandla ett separat kollektivavtal för den gymnasiala sjöfartsutbildningen. Då skulle en bolagisering inte påverka direkt till de anställdas anställningsvillkor. Ett alternativ kunde vara att flytta de personer tillbaka till Ålands gymnasium. I sån fall kunde LR fortsätta att förhandla avtal för de lärarna.

6. Andra kommentarer

Vid eventuell bolagisering är det viktigt att beakta att det är inte bara kollektivavtalsförhandlingar, som sköts idag centralt av landskapsregeringen, utan även löneräkning och betalningsrörelsen, redovisningen, företagshälsovården samt de flesta av övriga personaladministrativa frågor sköts av landskapsregeringen. Vid en bolagisering skulle ansvaret för de uppgifter⁵ föras över till nya HÅ, vilket skulle öka resursbehovet på Högskolan. Samtidigt skulle behovet minska på landskapsregeringens sida, vilket skulle kunna innebära direkta ekonomiska besparingar med sikt. Högskolan använder idag samma IT-system som landskapsregering (Palette, Visma, Norlic/LPA och Hypergene). Vid en privatiseringen borde man ta i beaktande att användarlicenser och IT-system i nuvarande omfattning kunde eventuellt inte överföras till den nya HÅ direkt, utan överföringen skulle möjligtvis förutsätta att HÅ tecknar eget avtal med programleverantörer, alternativt att HÅ köper de tjänster även i fortsättningen från landskapsregering. Frågan om det borde utredas vidare senast vid eventuell planering av privatiseringsprocess.

⁴ Kollektivavtal, s. 110 och 113.

⁵ Förutom avtalsförhandlingar, dock på den delen som handlar om lokala förhandlingar, skulle skötas av Högskolan.

7. Sammanfattning

Man kan konstatera att arbetstiden enligt TKA för en 100% anställt lärare i tjänsten på nuvarande HÅ och arbetstid enligt KA för en 100% anställt lärare på arbetsavtalsförhållande på privatiserad HÅ avviker rejält. Trots att arbetstiden rent formellt är 100% i båda fall, så skiljer antal undervisningstimmar och tid för för- och efterarbete. Det är svårt att räkna exakta skillnaden, men den ligger på ca 25-30 %. Vid eventuell privatisering skulle lärarnas faktiska arbetstid för undervisningen öka med motsvarande proposition. För det borde det naturligtvis finnas behov till antal ökade timmar. Ökning av 25 % på arbetstid skulle betyda att det borde hittas nya undervisningstimmar för totalt ca 7,5 heltidsanställda lärare, eller omvänt, det skulle finnas totalt 7,5 lärare utan några undervisningstimmar. Rent praktiskt skulle frågan vara ännu mer komplicerad: Befintliga undervisningstimmar kunde inte delas till mindre antal lärare, först och främst på grund av krävd kompetens och andra praktiska skäl, utan det skulle krävas flera deltidsanställda lärare. Rent praktisk skulle det inte finnas något problem eller hinder till det. Däremot kunde det kännas konstigt för de lärare, som tidigare har undervisat 100%, skulle framöver vara t.ex. 70 % anställda – och undervisa exakt lika mycket, dock eventuellt med lägre lön. Problemet kan lösas på två sätt: Öka antal undervisningstimmar, dvs. höja servicenivån på skolan, eller genom personligt lönetillägg till de lärarna, som tidigare har undervisat på HÅ och skulle drabbas av lönesänkning. Båda alternativ är kostnadsdrivande. Kostnadsökning skulle dock vara tillfällig: Personligt lönetillägg upphör, när man pensionerar eller byter arbetsplats, men i vissa fall kunde det ändå ta närmare 40 år.

Ingångslöner enligt privata sektorns kollektivavtal är ca 13 % högre jämfört med gällande TKA. Skillnaden har dock inget avgörande betydelse, eftersom övriga tillägg samt arbetstiden skiljer kraftigt. Däremot tillgångstillägg, som betalas till lektorer och överlärare som undervisar sjöfarten eller teknik, påverkar kraftigt på löner. Man kan konstatera att skillnaden på totala faktiska löner är ca 13 % för överlärare och lektor, som inte undervisar sjöfart eller teknik, medan teoretisk arbetstidsanpassat lön är ca

20 % lägre. Däremot lärarna på sjöfarten och teknik har idag ca 43 % högre faktisk lön än enligt TKA, men inga skillnader finns om lönen omräknas enligt arbetstid.

Skenario 1

Högskolan privatiseras. Samtliga lärare anställs på nya HÅ. Lönen bestäms enligt KA för privata sektorns högskolor. Antal undervisningstimmar per lärare är oförändrad.

- > Lärarnas faktiska årsarbetstid skulle vara ca 25-30 % lägre än avtalad 1624 timmar
- > Totala utbetalda löner skulle vara ca 15 % högre än idag (45 % för sjöfart)

Skenario 2

Högskolan privatiseras. Samtliga lärare anställs på nya HÅ. Lönen bestäms enligt KA för privata sektorns högskolor. Antal undervisningstimmar per lärare ökar så att det motsvarar 1624 timmars årsarbetstid. Antal kurser på HÅ ökar (förutsätter att det finns behov till det)

- > Lärarnas faktiska arbetstid ökar med ca 25-30 % jämfört med dagens läge
- > Lärarnas bruttolön ökar med ca 13 % jämfört med dagens läge (45 % för sjöfart)
- > Antal kurser etc ökar på HÅ

Skenario 3

Högskolan privatiseras. Samtliga lärare anställs på nya HÅ. Lönen bestäms enligt KA för privata sektorns högskolor. Antal undervisningstimmar per lärare är oförändrad. Anställningsprocenten anpassas efter den nya arbetstidsformen och antal undervisningstimmar.

- > Lärarnas faktiska arbetstid är oförändrad

-> Formellt är lärarna deltidsanställda (ca 70-75 %)

-> Bruttolönen är ca 20 % lägre än idag (ca +/- för sjöfart)

Sammanfattningsvis, om man lägger åt sidan de praktiska och personalpolitiska utmaningar med befintliga personalen, deras arbetstid och löner, kan man konstatera att den privata sektorns kollektivavtal är lite billigare för arbetsgivaren än nuvarande TKA i förhållande till undervisningstimmar. Den teoretiska skillnaden ligger på ca 15-17 %. Sjöfarten och teknik avviker från detta: Skillnaden ligger från 10% billigare upp till 8 % dyrare. OBS!! Procentsatserna är inte exakta och beror på C-ingångslöner som används i beräkningen.

Det här är dock inte hela sanningen: Möjligheter till lokala avvikelser samt personliga tillägg utan några maxbelopp kan i värsta fall vara så kostnadsdrivande, att skillnaden äts upp.

Om man bestämmer att börja med privatiseringsprocessen, är det viktigt att de berörda fackorganisationerna tas med i processen på så tidigt skede som möjligt. Å ena sidan är det inte bra med konstant osäkerhet om framtid, å andra sidan är det inte heller hållbart ur landskapets synvinkel med nuvarande avtal. Överföring från TKA till KA skulle vara enklare, om årsarbetstid skulle tillämpas redan idag på HÅ:s lärare. Genom att göra en sådan ändring i TKA skulle leda till omedelbar kostnadsökning om totalt mer än 20 % och lärarna skulle vara undersysselsatta. Det skulle vara ohållbart för landskapet, och en anpassning av personalresurser och personalminskningar kunde knappast undvikas.

Slutord

Det är svårt att få ett tydligt svar om de kostnadseffekter som en bolagisering skulle ha genom byte av kollektivavtal. Teoretiskt sätt kan privata sektorns kollektivavtal vara billigare än nuvarande TKA. I praktiken är skillnaden mycket teoretiskt: För att nå besparingen bör man säga upp ca 7,5 lärare, alternativt deltidsanställda samtliga lärare för att den faktiska arbetstiden skulle motsvara arbetstiden enligt kollektivavtal. Risker är också stort att löner sticker iväg med personliga tillägg, som inte har något

övre gräns samt med lokala avtalsavvikelser, vilka skulle förhandlas av HÅ utan avtalsbyråns inblandning. Även löner för lektorer och överlärare på sjöfart och teknik kunde ha en kostnadsdrivande effekt. Faktiska totala löner skulle höjas med ca 45 %. Om arbetstiden skulle anpassas enligt den faktiska arbetstid genom uppsägningar eller deltidsanställningar, skulle skillnaden vara från 10 % dyrare upp till 8% billigare beroende på personliga tillägg och ingångslöneklasser.

För att kunna räkna en exakta skillnader i dagsläget, borde man ta samtliga anställda med i beräkningen. Först borde man dock bestämma om hur man skulle lösa frågan om arbetstid. Om den frågan inte lösas, finns det inte några ekonomiska förutsättningar till bolagisering.

Klövskog, 26.1.2018

Jukka-Pekka Tyni

Nr 548

Republikens presidents förordning
om yrkeshögskoleexamina avlagda i landskapet Åland

Given i Nådendal den 15 juli 2005

I enlighet med republikens president beslut, fattat på föredragning av justitieministern, föreskrivs med stöd av 32 § i självstyrelselagen för Åland av den 16 augusti 1991 (1144/1991), sådan denna paragraf lyder delvis ändrad i lag 1556/1994 och i lag 68/2004, och med samtycke av Ålands landskapsregering:

1 §

Rådet för utvärdering av högskolorna

Rådet för utvärdering av högskolorna skall i landskapet Åland sköta uppgifter i anslutning till utvärderingen enligt 5 § i landskapslagen om Högskolan på Åland (Ålands författningssamling 2002:81) i enlighet med vad som följer av förordningen om rådet för utvärdering av högskolorna (1320/1995).

Inom utvärderingsrådet skall det, i enlighet med 3 § i förordningen om rådet för utvärdering av högskolorna, finnas en sektion med personer som är förtrogna med utbildningen på Åland.

2 §

Samrådsdelegationen

För att besluta om den behörighet som yrkeshögskoleexamina avlagda vid Högskolan på Åland medför i riket finns en *samrådsdelegation för högskoleutbildning*. Samrådsdelegationens beslut skall vara enhälliga.

Samrådsdelegationen tillsätts av undervisningsministeriet för två år i sänder. Delegationen består av fyra ledamöter av vilka två utses på förslag av landskapsregeringen. Delegationen utser inom sig en ordförande.

Som sekreterare anlitas en tjänsteman vid undervisningsministeriet eller landskapsregeringen som delegationen utser.

På ledamöterna i delegationen tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänstansvar då de sköter sina uppgifter enligt denna förordning. I delegationens verksamhet tillämpas vad som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003), förvaltningsprocesslagen (586/1996) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Delegationens arbetspråk är svenska.

3 §

Europeiska gemenskapens regelverk och internationella fördrag

Sjukskötar- och sjöfartsutbildningen skall uppfylla de krav som anges i Europeiska gemenskapens regelverk. I sjöfartsutbildningen skall dessutom beaktas vad som internationellt avtalas om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning.

4 §

Jämställande av examina

Om en vid Högskolan på Åland avlagd yrkeshögskoleexamen i enlighet med samrådsdelegationens beslut uppfyller de

krav som ställs på motsvarande yrkeshögskoleexamina som har avlagts i riket, skall den i landskapet avlagda yrkeshögskoleexamen medföra samma behörighet som motsvarande examen i riket.

5 §

Anmälan om hälsovårdsexamina till rättskyddscentralen

Rättsskyddscentralen för hälsovården skall utan dröjsmål underrättas om hälsovårdsexamina som har avlagts vid Högskolan på Åland.

Nådendal den 15 juli 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

6 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2005.

Genom denna förordning upphävs förordningen 18 november 1988 om undervisningen vid Ålands tekniska läroverk (967/1988) samt 1 § 4 punkten i förordningen den 30 december 1992 om fortsatt giltighet av vissa överenskommelseförordningar som har utfärdats med stöd av 1951 års självstyrelselag för Åland (1594/1992).

Minister *Leena Luhtanen*

ÅLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

2002

Nr 81

Nr 81

LANDSKAPSLAG

om Högskolan på Åland

Föredragen för Republikens President den 4 oktober 2002

Utfärdad i Mariehamn den 26 november 2002

I enlighet med lagtingets beslut¹ föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag finns bestämmelser om Högskolan på Åland, som landskapet Åland är huvudman för. Med högskolan avses i fortsättningen Högskolan på Åland.

2 §

Högskolans uppgift

Högskolan har till uppgift att erbjuda högskoleutbildning som vilar såväl på vetenskaplig eller konstnärlig grund som på beprövad erfarenhet.

Vid högskolan kan bedrivas forsknings- och utvecklingsarbete, uppdragsverksamhet och kursverksamhet som tjänar undervisningen och det åländska samhällets behov.

Högskolan skall informera om sin verksamhet samt samverka med arbetslivet och det omgivande samhället.

I verksamheten skall det finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning. Vetenskapens trovärdighet, fri forskning och god forskningssed skall värnas.

3 §

Högskoleutbildning

Högskoleutbildningen skall med gymnasialstadieutbildningen som grund och utgående från arbetslivets krav och samhällets behov ge den studerande fördjupade kunskaper av hög kvalitet.

Utbildningen ordnas i form av utbildningsprogram som leder till högskoleexamen och i form av kurser i de ämnen och i den omfattning som bestäms särskilt. Om en utbildning som bedrivs i kursform uppfyller de krav som ställs på en högskoleutbildning enligt detta kapitel och de särskilda krav landskapsstyrelsen föreskriver i en landskapsförordning kan högskoleexamina utfärdas även för sådana utbildningar. Närmare bestämmelser om undervisning och examina finns i 3 kapitlet.

4 §

Målsättning

Högskoleutbildningen skall, utöver kunskaper och färdigheter inom det aktuella utbildningsområdet, ge den studerande förmåga till självständig och kritisk bedömning och självständig problemlösning, ge den studerande beredskap att möta förändringar i arbetslivet samt utveckla förmågan och intresset att följa kunskapsutvecklingen. Utbildningen skall allsidigt utveck-

¹⁾ Ls framst. nr 17/2001-2002

Nu bet. nr 4/2001-2002

la de studerandes kommunikativa och sociala kompetens.

Verksamheten skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar, främja principen om alla människors lika värde samt främja internationell förståelse och jämställdhet mellan könen. Verksamheten skall bygga på ekologiska grundprinciper och präglas av respekt för och hänsyn till miljön.

Verksamheten skall genom pedagogiskt utvecklingsarbete samt pedagogisk och yrkes- eller ämnesanknuten fortbildning garantera en god kvalitativ nivå på utbildningen.

5 §

Kvalitet, utveckling och utvärdering

Högskolan skall anpassa verksamheten så att en hög kvalitet nås samt ansvara för att ett fortlöpande utvecklingsarbete av utbildningen och övrig verksamhet bedrivs vid högskolan.

Högskolan skall följa upp och utvärdera utbildningen och den övriga verksamheten. Högskolan skall även vid regelbundet återkommande tidpunkter delta i extern utvärdering av verksamheten.

6 §

Utbildningsavtal

Landskapsstyrelsen skall tillsammans med högskolan vart tredje år göra upp ett utbildningsavtal för de kommande tre åren.

I avtalet skall åtminstone de kvalitativa och kvantitativa resultatmålen samt resurser och prioriteringar, verksamhetsstruktur, resultatuppföljning och rapportering anges.

Landskapsstyrelsen utfärdar närmare bestämmelser om högskolans ekonomiförvaltning och om vissa ärenden som hänför sig till tjänstekollektivavtalen samt till vilken del landskapsstyrelsen handhar skötseln av dessa uppgifter.

2 kap.

Högskolans organisation

7 §

Styrelse

Landskapsstyrelsen tillsätter en styrelse för högskolan. Styrelsemedlemmarnas mandattid är fyra år. Styrelsen är högskolans högsta förvaltningsorgan.

Styrelsen skall bestå av en ordförande och en vice ordförande samt högst åtta andra medlemmar. Flertalet av medlemmarna skall vara företrädare för de delar av arbetslivet och den vetenskapliga forskningen som berörs av utbildningen. I styrelsen skall ingå en repre-

sentant för personalen och en representant för de studerande, vilka utses för två år i sänder. De studerandes representant utses på förslag av studeranderådet och personalens representant utses på förslag av personalen. För personalrespektive studeranderepresentanten utses en personlig ersättare. Därutöver utses tre ersättare. För ersättarna gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om medlemmarna.

Till ordförande för styrelsen bör inte utses en person som är anställd vid högskolan.

Ordföranden skall leda styrelsens arbete och se till att styrelsen fullgör sina uppgifter. Ordföranden skall sköta de löpande kontakterna med rektor mellan styrelsemötena.

Landskapsstyrelsen får på ansökan från en styrelsemedlem eller ersättare i styrelsen skilja denna från uppdraget innan mandattiden gått ut. Om en medlem eller ersättare skiljs från sitt uppdrag eller avlider skall en ny medlem respektive ersättare utses för den återstående tiden.

Landskapsstyrelsen beslutar om det arvode som skall tillkomma den som innehar styrelseuppdrag.

8 §

Sammanträden

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller vid förfall för ordföranden av vice ordföranden. Styrelsen skall sammankallas för behandling av visst ärende då rektor eller minst tre av styrelsens medlemmar det kräver.

Styrelsen är beslutför då ordföranden eller vice ordföranden och minst hälften av de övriga medlemmarna är närvarande. Beslut fattas med enkel majoritet. Faller rösterna lika avgör ordförandens röst, utom vid personval då lotten avgör. Faller rösterna lika vid behandling av disciplinärt ärende vinner den åsikt som företräder den lindrigaste påföljden.

Styrelsen avgör ärenden på föredragning av högskolans rektor. Styrelsen kan utse annan föredragande om ärendet så kräver.

Vid styrelsens sammanträden förs protokoll av en sekreterare som utsetts av styrelsen. Protokollet justeras på det sätt som styrelsen bestämmer.

9 §

Styrelsens uppgifter

Styrelsen skall som högskolans högsta ansvariga förvaltningsorgan övervaka högskolans verksamhet och svara för att dess uppgifter fullgörs samt verka för högskolans utveckling i samarbete med arbetslivet och samhället i övrigt. Styrelsen skall dessutom

1) för högskolans del anta utbildningsavtalet som förhandlats fram enligt 6 §,

2) årligen tillstålla landskapsstyrelsen högskolans budgetförslag,

3) årligen tillstålla landskapsstyrelsen en verksamhetsberättelse över det gångna kalenderåret,

4) godkänna högskolans verksamhets- och ekonomiplan,

5) besluta om fördelningen av budgetanslagen inom högskolan inom ramen för de riktlinjer landskapsbudgeten anger,

6) avge utlåtanden i principiellt viktiga frågor som gäller högskolan,

7) besluta om högskolans organisation och om riktlinjerna för ansvarsfördelningen,

8) anta ett reglemente för högskolan,

9) besluta om grunderna för antagningen av de studerande,

10) besluta om förslag till utbildningsprogram,

11) anta läroplaner för varje utbildningsprogram,

12) anta en examensordning,

13) kära och svara samt vid domstolar och andra myndigheter bevaka landskapets intressen i angelägenheter som hör samman med högskolans uppgifter samt

14) besluta i övriga ärenden som enligt denna lag ankommer på styrelsen eller är av principiell vikt.

Andra frågor än de som avses i 1 mom. skall avgöras av rektor, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning eller styrelsen har beslutat något annat. Har i denna lag eller i en förordning föreskrivits att en viss uppgift ankommer på rektor får styrelsen inte ta över den uppgiften.

10 §

Rektor och prorektor

För ledning av verksamheten närmast under styrelsen finns en rektor. Rektor utses av landskapsstyrelsen på förslag av styrelsen för viss tid. Innan styrelsen avger sitt förslag skall den höra anställda och studerande på det sätt styrelsen har bestämt. En sammanställning av deras utlåtanden skall tillställas landskapsstyrelsen innan rektor utses.

Behörig att anställas som rektor är den som har avlagt doktorsexamen eller licentiatexamen. När rektor anställs skall även erfarenhet av ledarskap och förvaltningsuppgifter samt pedagogisk erfarenhet på högskolenivå beaktas.

Landskapsstyrelsen kan säga upp rektor då skäl därtill föreligger. Rektor får sägas upp så att tjänsteförhållandet upphör med omedelbar verkan. I sådant fall har rektor rätt till ersättning som motsvarar lön för uppsägningstiden.

Rektor kan delegera sina uppgifter, om inte något annat är särskilt föreskrivet.

Vid behov kan en prorektor utses. Prorektorn, som är ställföreträdare för rektor, utses av styrelsen bland högskolans personal för en tid som sammanfaller med rektors tjänstgöringstid. Innan styrelsen utser prorektor skall den höra anställda och studerande på det sätt styrelsen har bestämt. Behörig att vara prorektor är den som uppfyller behörighetskraven för anställning som programansvarig.

11 §

Enheter

Högskolan kan indelas i det antal enheter som styrelsen beslutar.

12 §

Enhetschef och branschråd

Verksamheten vid en enhet leds av en enhetschef eller på det sätt styrelsen bestämmer.

Vid högskolan kan det dessutom finnas rådgivande branschråd, som tillsätts av högskolans styrelse. Ett råd skall fungera som informations- och kontaktorgan mellan utbildningen och arbetslivet samt handha andra uppgifter som högskolans styrelse beslutar.

13 §

Olika nämnder

Vid högskolan skall det finnas en examensnämnd som har till uppgift att behandla rättelseyrkanden som gäller sådana studieprestationer som avses i 29 §.

Vid högskolan skall det även finnas en antagningsnämnd med uppgift att anta studerande till högskolans utbildningsprogram.

Examensnämnden och antagningsnämnden tillsätts av högskolans styrelse. Till ledamöter i nämnderna får väljas lärare med insikt inom respektive nämnds ansvarsområde och personer som annars är lämpliga för uppdraget. Antalet ledamöter i nämnden och nämndens mandattid bestäms av högskolans styrelse.

Examensnämnden och antagningsnämnden kan anförtros andra uppgifter om högskolans styrelse så beslutar.

Högskolans styrelse kan även tillsätta andra nämnder.

14 §

Jäv

Vid behandling av ärende vid högskolan skall de i 16 § landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse (42/1971) ingående bestämmelserna om jäv iakttas i tillämpliga delar. Har frågan om jäv uppkommit skall frågan omedelbart avgöras. Den som jävet gäller skall delta i avgörandet av frågan om jäv. Om jäv

ansetts föreligga skall den jävige avlägsna sig från mötet under den tid ärendet behandlas.

15 §

Reglemente

För högskolan skall styrelsen anta ett reglemente. I reglementet intas närmare bestämmelser om högskolans administration och om övriga angelägenheter som hör samman med verkställigheten av högskolans uppgift och funktion.

3 kap.

Undervisning och examina

16 §

Läsår

Högskolans läsår börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli och är uppdelat i terminer på det sätt som högskolan bestämmer. Undervisningen skall ordnas så att de studerande kan bedriva sina studier effektivt och i ändamålsenlig ordning.

17 §

Offentlighet

Undervisningen vid högskolan är offentlig. Högskolan kan vid behov begränsa allmänhetens möjligheter att följa undervisningen.

18 §

Undervisningsspråk

Undervisningsspråket i högskolan är svenska. Även annat språk än svenska får användas som undervisningsspråk, om detta är förenligt med målen för utbildningen.

19 §

Examina

Genom landskapsförordning utfärdas bestämmelser om de examina som kan avläggas vid högskolan, benämningarna på examina och omfattningen av examina.

Närmare bestämmelser om examina, utbildningsprogram, läroplan, deltagande i undervisning, bedömning av studierna, tillgodoräkning av andra studier och praktik intas i högskolans examensordning. Examensordningen antas av högskolans styrelse.

20 §

Utbildningsprogram som leder till högskoleexamen

Den högskoleutbildning som ordnas i form av utbildningsprogram och som leder till högskoleexamen skall med gymnasialstadiet-

utbildningen som grund och utgående från arbetslivets krav och kravet på att utveckla detta ge den studerande sådana fördjupade teoretiska och praktiska kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag utföra expertuppgifter i arbetslivet. Utbildningsprogrammen inriktas på särskilda sektorer inom arbetslivet som kräver yrkeskunskap. Utbildningsprogrammen fastställs av landskapsstyrelsen i en landskapsförordning. Av landskapsförordningen skall åtminstone utbildningsprogrammets namn och omfattning uttryckt i studieveckor framgå. Vid behov kan även inriktningalternativ samt övriga preciseringsanges i landskapsförordningen.

För varje utbildningsprogram skall finnas en programansvarig person. Läroplanerna för utbildningsprogrammen antas av högskolans styrelse på förslag av branschråden om sådana tillsatts.

Omfattningen av den högskoleutbildning som avses i denna paragraf är minst 120 eller högst 180 studieveckor. Utbildningen omfattar grundstudier, yrkesstudier, valfria studier, praktik och examensarbete. Utbildningen skall ordnas så att en heltidsstuderande kan slutföra sina studier inom den tid som motsvarar utbildningens omfattning. Med en studievecka avses studier som normalt omfattar en studieinsats på 40 arbetstimmar för uppnående av de fastställda målen.

21 §

Övrig högskoleutbildning

Högskolans styrelse skall inom ramen för utbildningsavtalet samt högskolans budget besluta om grunderna för hur forsknings- och utvecklingsarbetet, uppdragsverksamheten och kursverksamheten skall bedrivas vid högskolan.

Läroplaner för den utbildning som avses i 1 mom. antas av högskolans rektor på förslag av branschråden om sådana har tillsatts av högskolans styrelse.

I fråga om högskoleutbildning som bedrivs genom samarbete med annan utbildningsordnare som ansvarar för utbildningens innehåll tillämpas samarbetspartnerns läroplaner om inget annat har avtalats.

4 kap.

Antagning, studieplats och studieanmälan

22 §

Behörighet för högskolestudier

Behörig för högskolestudier som leder till högskoleexamen är den som

1) har examen från en minst treårig gymnasialstadietutbildning,

2) har avlagt gymnasie- eller studentexamen,
 3) har en åländsk utbildning, en utbildning från riket eller en utländsk utbildning som motsvarar kraven enligt punkterna 1 och 2 eller
 4) är bosatt i Färöarna, Danmark, Grönland, Island, Norge eller Sverige och där är behörig till högre utbildning.

Beträffande behörigheten för högskolestudier som leder till högskoleexamen för den som avlagt en yrkesinriktad grundexamen eller motsvarande tidigare examen gäller vad som anges i antagningsgrunderna.

Behörig för högskolestudier som leder till högskoleexamen kan även vara den som inte uppfyller ovannämnda krav i 1 och 2 mom. men enligt högskolans bedömning anses ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för högskolestudier.

För vissa av de högskolestudier som leder till högskoleexamen kan dessutom särskilda krav ställas. Kraven får avse villkor som orsakas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen bereder den studerande för.

I fråga om högskolestudier som inte leder till högskoleexamen gäller vad som anges i högskolans antagningsgrunder.

I fråga om högskolestudier som bedrivs genom samarbete med annan utbildningsanordnare som ansvarar för utbildningens innehåll gäller samarbetspartnerns behörighetskrav, om inte annat har överenskommit och intagits i högskolans antagningsgrunder.

23 §

Antagning av studerande

Den som vill antas till högskolan skall ansöka om det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer.

Högskolans antagningsnämnd antar studerande till högskolans utbildningsprogram. Högskolans styrelse bestämmer vem som antar studerande till övriga utbildningar vid högskolan.

Om grunderna för antagningen av studerande och ordnande av urvalsprov beslutar högskolans styrelse.

Kan inte alla behöriga sökande till en utbildning tas emot, skall urval göras bland de sökande. För alla sökande skall likvärdiga urvalskriterier tillämpas.

24 §

Rättelse av antagning

En sökande som är missnöjd med antagningen av studerande kan skriftligen begära rättelse av antagningsnämnden inom 14 dagar från det att resultaten av antagningen har offentliggjorts. När resultaten offentliggörs skall det meddelas hur sökanden kan få veta hur antag-

ningsgrunderna har tillämpats på honom eller henne samt hur rättelse kan begäras.

Resultaten av antagningen får på grund av en begäran om rättelse inte ändras till nackdel för den som blivit antagen som studerande.

25 §

Mottagande av studieplats

Den som har antagits som studerande och har för avsikt att påbörja sina studier vid högskolan skall på det sätt och inom den tid som högskolan bestämmer meddela högskolan om att han eller hon tar emot studieplatsen, så att han eller hon kan registreras som studerande vid högskolan.

Om den som har antagits som studerande vid högskolan inte lämnar ett sådant meddelande som avses i 1 mom. inom utsatt tid går studieplatsen förlorad.

26 §

Anmälan om studier

De studerande skall anmäla sig som närvarande eller frånvarande med de tidsintervaller och på det sätt som högskolan bestämmer. Studerande kan anmäla sig som frånvarande under högst två läsår i en följd.

En studerande som inte har anmält sig på det sätt som anges i 1 mom. förlorar sin studierätt. Om den som på detta sätt har förlorat sin studierätt senare vill inleda eller fortsätta sina studier skall han eller hon ansöka om förnyad studierätt hos högskolan. Närmare bestämmelser om förutsättningarna för att återinföra studierätten kan antas av högskolan. Om studierätten återinförs behöver den studerande inte söka till högskolan på nytt.

Den som har förlorat sin studierätt enligt 2 mom. kan inom 14 dagar från det att den studerande har fått del av beslutet begära rättelse av den som har fattat beslutet vid högskolan.

5 kap.

Studieprestationer

27 §

Examensbetyg och kursintyg

En studerande som uppfyller kraven för en högskoleexamen skall få ett examensbetyg över avlagd examen.

En studerande har rätt att få intyg över utförda studieprestationer.

Examensbetyg och intyg utfärdas av högskolan. Om utbildningen bedrivs genom samarbete med en annan utbildningsanordnare som ansvarar för högskoleutbildningens innehåll utfärdar samarbetspartnern examensbetyg eller

särskilda intyg om inte annat har överenskommit.

Närmare bestämmelser om betyg och intyg kan intas i högskolans examensordning.

28 §

Bedömning av studieprestationer

Som underlag för bedömningen av studieprestationer utfärdar högskolans styrelse bedömningsanvisningar. Bedömningsanvisningarna intas i examensordningen. Vid bedömningen av fullgjord studieprestation skall de vitsordskalor som anges i bedömningsanvisningarna tillämpas.

Den studerande har rätt att få veta hur bedömningsanvisningarna tillämpats på honom eller henne. Studeranden skall ges tillfälle att ta del av en skriftlig eller på annat sätt bevarad studieprestation när den har bedömts. Skriftliga och på annat sätt bevarade studieprestationer skall förvaras minst sex månader räknat från den tidpunkt då resultatet offentliggjordes.

I fråga om utbildning som bedrivs genom samarbete med en annan utbildningsanordnare som ansvarar för utbildningens innehåll tillämpas samarbetspartnerns bedömningsanvisningar och förvaringsbestämmelser om inget annat har avtalats.

29 §

Rättelse av bedömning av studieprestation

En studerande som är missnöjd med bedömningen av sin studieprestation eller det sätt på vilket studier som har slutförts på annat håll har räknats till godo kan skriftligen eller muntligen begära rättelse av den som har utfört bedömningen eller tillgodoräknandet inom 14 dagar från det att den studerande fått del av bedömningen eller det sätt på vilket tillgodoräknandet genomförts.

Är den studerande även missnöjd med rättelsebeslutet skall ärendet hänskjutas till examensnämnden som kan besluta vilket vitsord den studerande skall erhålla eller på vilket sätt tillgodoräknandet skall göras.

I fråga om rättelse av en bedömning som en samarbetspartner har gjort med stöd av 28 § 3 mom. skall iaktas vad som är särskilt föreskrivet för utbildningsanordnaren i fråga, om inte annat har överenskommit.

6 kap Studiesociala förmåner

30 §

Avgiftsfri undervisning

Den högskoleutbildning som leder till hög-

skolexamen skall vara avgiftsfri för den studerande. Praktik som ingår i denna utbildning skall bekostas av högskolan i den omfattning som högskolan beslutar.

Avgifter kan tas ut för annan undervisning. Högskolans styrelse beslutar med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (27/1993) bestäms om offentligt rättsliga prestationer om de avgifter som skall uppbäras för denna undervisning.

7 kap. Studerande

31 §

Studerandes insyn i verksamheten

De studerande skall ges möjlighet till insyn i verksamheten och möjlighet att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

32 §

Opartiskt bemötande

En studerande skall bemötas opartiskt så att ingen diskrimineras på grund av kön, funktionshinder, social, religiös eller kulturell bakgrund eller annan därmed jämförbar omständighet.

Om högskolan får kännedom om att en studerande anser sig ha blivit utsatt för sådan diskriminering som avses i 1 mom. skall högskolan utreda omständigheterna kring den uppgivna diskrimineringen och i förekommande fall vidta åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatt diskriminering.

33 §

Studerandes skyldigheter

De studerande skall följa fastställda regler för verksamheten.

Studerande som bryter mot reglerna och som inte rättar sig trots varning kan av högskolan avstängas för viss tid, högst ett år. Högskolan kan besluta att avstängningen skall verkställas omedelbart.

Innan beslut om avstängning fattas skall den studerande beredas möjlighet att yttra sig i ärendet.

34 §

Studerandekår

De studerande vid högskolan utgör en studerandekår.

Studerandekåren skall vara en föreningslänk för de studerande vid högskolan och skall ha till ändamål att främja medlemmarnas studier och andra frågor som sammanhänger med studierna.

Studerandekåren utser ett studeranderåd som kan framställa förslag och avge utlåtanden i frågor som rör högskolan. Ordförande och vice ordförande för studeranderådet utses av rådet.

Studerandekåren får årligen ett understöd för sin verksamhet av högskolan. Storleken på understödet fastställs i högskolans budget. Studerandekåren kan uppbära medlemsavgifter för finansiering av sin verksamhet om den är förenlig med studerandekårens syfte.

35 §

Studiehandledning

Vid högskolan skall ges studiehandledning.

8 kap.**Personal**

36 §

Anställningsförhållanden

Vid högskolan kan det finnas personal i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande.

Om inte annat bestäms i denna lag handhar högskolan de uppgifter som rör högskolans personal och som enligt tjänstemannalagen för landskapet Åland (61/1987) ankommer på landskapsstyrelsen.

37 §

Tjänster

Vid högskolan finns en tjänst som rektor. Närmare bestämmelser om rektorstjänsten finns i 10 §.

Andra tjänster än tjänsten som rektor inrättas och indras av högskolan. Tjänst får inrättas endast under förutsättning att anslag upptagits i landskapets budget.

38 §

Privaträttsligt anställningsförhållande

Högskolan anställer och säger upp personal i privaträttsligt anställningsförhållande.

39 §

Behörighetskrav

Behörighetskraven för lärartjänst bestäms i landskapsförordning. Om behörighetskraven för annan tjänst vid högskolan bestäms i reglementet.

Vad som i denna lag och som med stöd av denna lag utfärdade bestämmelser föreskrivs om behörighetskrav för tjänst skall i tillämpliga delar iaktas även i fråga om tillfälliga tjänstemän och personal i privaträttsligt anställningsförhållande.

9 kap.**Särskilda bestämmelser**

40 §

Rättsförmåga

Högskolan kan sluta avtal inom ramen för högskolans ordinarie verksamhet om inte landskapsstyrelsen beslutar något annat.

41 §

Privat studerande

Den som inte är antagen som studerande vid en utbildning som omfattas av denna lag har rätt att i särskild examen tentera kurser eller ämnen eller delar av dessa i enlighet med vad högskolans styrelse närmare bestämmer.

42 §

Donationer

Donationer och annan motsvarande extern finansiering som högskolan erhåller skall särskiljas från verksamhetens övriga inkomster.

Landskapsstyrelsen kan besluta om närmare bestämmelser om mottagande och användning av de medel som avses i denna paragraf.

43 §

Rättelse

Utöver vad som är föreskrivet i 24, 26 och 29 §§ kan en sakägare som är missnöjd med ett beslut som högskolan har fattat inom 14 dagar, räknat från den dag beslutet delgavs vederbörande, skriftligen begära rättelse hos den beslutande myndigheten. I rättelseyrkandet, som läggs till grund för myndighetens prövning, skall anges vilket beslut som önskas rättat och de omständigheter som rättelseyrkandet grundar sig på. Ett rättelseyrkande skall behandlas utan dröjsmål.

44 §

Besvär

Beslut som högskolan fattat med anledning av ett rättelseyrkande får överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Beslut som landskapsstyrelsen fattat med stöd av denna lag får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

45 §

Landskapsförordning

Närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag kan utfärdas genom landskapsförordning.

10 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

46 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Genom denna lag upphävs landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (55/1997), nedan kallad försökslagen, och landskapslagen om högskoleundervisning i landskapet Åland (15/1981).

47 §

Styrelse

Landskapsstyrelsen kan tillsätta en styrelse för högskolan innan denna lag träder i kraft. Vid tillsättandet skall lagens 7 § iakttagas i tillämpliga delar, dock så att hälften av styrelsens medlemmar tillsätts för en mandattid på två år och den andra hälften för en mandattid på fyra år.

48 §

Äldreförvaltningsorgan

Högskoledelegationen och lednings- och styrgruppen för Ålands yrkeshögskola samt direktionerna för Ålands sjöfartsläroverk och Ålands tekniska läroverk fortsätter sin verksamhet enligt de tidigare gällande bestämmelserna till dess att denna lag har trätt i kraft.

49 §

Yrkeshögskoleexamen avlagd under försöksperioden

Den yrkeshögskoleexamen som har avlagts under försöksperioden med yrkeshögskoleutbildning enligt försökslagen utgör en högskoleexamen.

50 §

Pågående studier

Studerande som innan denna lag träder i kraft har antagits till en utbildning enligt

försökslagen eller har antagits för studier vid Ålands högskola överflyttas med bibehållna rättigheter och skyldigheter som studerande till högskolan när denna lag träder i kraft.

51 §

Rektorstjänst

Landskapsstyrelsen inrättar en tjänst som rektor vid högskolan. Tjänsten får inrättas och besättas innan denna lag träder i kraft.

52 §

Överflyttning av tjänster

De tjänster som vid denna lags ikraftträdande finns vid Ålands högskola vid landskapsstyrelsens allmänna förvaltning, vid Ålands sjöfartsläroverk eller Ålands tekniska läroverk eller tjänster vid Ålands handelsläroverk, Ålands hotell- och restaurangskola eller Ålands vårdinstitut som under läsåret 2001-2002 eller under höstterminen 2002 i medeltal till 50 procent eller mer innehållit och vid lagens ikraftträdande fortsättningsvis innehåller arbetsuppgifter inom försöksverksamheten med yrkeshögskoleutbildning enligt försökslagen överförs vid ikraftträdandet till högskolan. Rektorstjänsterna för Ålands sjöfartsläroverk och Ålands tekniska läroverk samt tjänsten som högskolechef för Ålands högskola överflyttas vid ikraftträdandet till tjänster i ledande ställning vid högskolan. Den som överflyttas gör det med bibehållande av de rättigheter och skyldigheter som följer av den anställning från vilken överföring sker, dock med beaktande av vad om villkoren i ifrågasvarande anställdas anställningsförhållande avtalas.

En person som överflyttas till en tjänst vid högskolan på motsvarande nivå som tidigare kan utnämnas för högst fyra år även om han eller hon inte uppfyller de föreskrivna behörighetskraven. Om denna person uppfyller behörighetskraven för tjänsten inom nämnda tid, kan han eller hon utnämnas till tjänsten utan att den förklaras ledig.

Mariehamn den 26 november 2002

ROGER NORDLUND
lantråd

Gun Carlson
föredragande ledamot

ÅLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

2002

Nr 87

Nr 87

LANDSKAPSFÖRORDNING

om Högskolan på Åland

Utfärdad i Mariehamn den 5 december 2002

Med stöd av 19, 20, 39 och 45 §§ landskapslagen den 26 november 2002 om Högskolan på Åland (81/2002) som följer:

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §

Inledande bestämmelse

I denna förordning finns bestämmelser om examina, utbildningsprogram som leder till högskoleexamen och behörighetskrav för lärartjänst vid Högskolan på Åland. Med högskolan avses i fortsättningen Högskolan på Åland.

2 kap. Examina och utbildningsprogram

2 §

Högskoleexamina

De högskoleexamina som får avläggas vid högskolan är de examina som benämns yrkeshögskoleexamina. Till benämningen yrkeshögskoleexamen fogas namnet på utbildningsområdet i fråga.

Högskoleexamina är

- 1) yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi (Företagsekonom YH),
- 2) yrkeshögskoleexamen i hotell- och restaurangservice (Hotell- och restaurangadministratör YH),
- 3) yrkeshögskoleexamen i hälsovård (Sjukskötare YH),

4) yrkeshögskoleexamen i informationsteknik (Systemvetare YH),

5) yrkeshögskoleexamen i informationsteknik med ekonomi (Systemvetare YH),

6) yrkeshögskoleexamen i sjöfart (Sjökapten YH) samt

7) yrkeshögskoleexamen i teknik (Ingenjör YH).

För att underlätta erkännande och tillgodoräknande av de examina som anges i 2 mom. vid anställning och fortsatta studier utomlands, i riket och på Åland skall det till examensbetyget bifogas en bilaga som beskriver utbildningen och dess plats i utbildningssystemet.

3 §

Utbildningsprogram

Den högskoleutbildning som leder till en högskoleexamen, som benämns yrkeshögskoleexamen, ordnas i form av utbildningsprogram.

De utbildningsprogram som finns vid högskolan är

- 1) utbildningsprogrammet för företagsekonomi,
- 2) utbildningsprogrammet för elektroteknik,
- 3) utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangservice,
- 4) utbildningsprogrammet för vård
- 5) utbildningsprogrammet för informationsteknik,
- 6) utbildningsprogrammet för maskinteknik samt
- 7) utbildningsprogrammet för sjöfart.

4 §

Utbildningsprogrammets inriktning och omfattning

Utbildningsprogrammets inriktning och omfattning uttryckt i studieveckor är följande:

| Inriktning | Grundstudier, yrkesstudier, valfria studier och examensarbete | Praktik |
|---|---|-----------------|
| utbildningsprogrammet för företagsekonomi med inriktning på logistik | 120 studieveckor | 20 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för företagsekonomi med inriktning på redovisning och ekonomistyrning | 120 studieveckor | 20 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på automation | 140 studieveckor | 20 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på fartygsautomation | 140 studieveckor | 20 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på fartygsautomation med maskinteknik | 144 studieveckor | 36 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangservice med inriktning på restaurang och gastronomi | 120 studieveckor | 40 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangservice med inriktning på hotell- och konferenstjänster | 120 studieveckor | 40 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på mjukvaruutveckling | 120 studieveckor | – |
| utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på | | |

| | | |
|--|------------------|-----------------|
| mjukvaruutveckling med ekonomi | 150 studieveckor | 10 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på datateknik | 150 studieveckor | 10 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för maskinteknik med inriktning på energi- och fartygsmaskinteknik | 144 studieveckor | 36 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för sjöfart | 140 studieveckor | 40 studieveckor |
| utbildningsprogrammet för vård | 90 studieveckor | 50 studieveckor |

I utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på mjukvaruutveckling ingår praktik som utförs i form av inlämningsuppgifter.

3 kap.**Behörighetskrav för lärartjänster**

5 §

Lärartjänster

Vid högskolan finns lärartjänster som överlärare och lektor.

6 §

Behörighetskrav för överlärare

Behörig att anställas som överlärare är den som avlagt en för anställningen lämplig doktorexamen eller licentiatexamen.

7 §

Behörighetskrav för lektor

Behörig att anställas som lektor är den som har en för anställningen vid universitet eller därmed jämförbar högskola, som är erkänd av nationell utbildningsmyndighet, lämplig avlagd examen som motsvarar minst fyra års heltidsstudier.

8 §

Särskilda behörighetskrav

För att anställas som överlärare och lektor i yrkesämnen krävs minst tre års praktisk erfarenhet i uppgifter som motsvarar examen.

För att anställas som överlärare eller lektor krävs dessutom att han eller hon inom tre år efter det att han eller hon har anställts genom-

går en 35 studieveckors lärarutbildning, om det inte visat sig att han eller hon redan har den pedagogiska skicklighet som erfordras för tjänsten.

9 §

Annan yrkesskicklighet

Även den som inte har avlagt en sådan examen som avses i 6 och 7 §§ kan av särskilda skäl anställas som överlärare eller lektor, om personen i fråga har någon annan yrkesskicklighet som är av betydelse med hänsyn till anställningens ämnesinnehåll och de arbetsuppgifter som skall ingå i anställningen.

4 kap.**Särskilda bestämmelser**

10 §

I kraftträdelse

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2003.

Mariehamn den 5 december 2002

ROGER NORDLUND
lantråd

11 §

Övergångsbestämmelse

En studerande som under försöksperioden med yrkeshögskoleutbildning enligt landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (55/1997) har påbörjat något av försöksverksamhetens utbildningsprogram och som överflyttas som studerande till högskolan kan välja att få avlägga en yrkeshögskoleexamen enligt de examensbenämningar som är fastställda när denna förordning träder i kraft.

Förordningens 4 § om utbildningsprogrammets omfattning och fördelning av antalet studieveckor skall i fråga om utbildningsprogrammet för vård iakttas första gången på de studerande som antas till utbildningen för det läsår som påbörjas den 1 augusti 2003. För övriga studerande på utbildningsprogrammet för vård skall den fördelning av studieveckor som är fastställd när denna förordning träder i kraft fortsätta att gälla.

Gun Carlson
föredragande ledamot

ÅLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

2005

Nr 31

Nr 31

LANDSKAPSFÖRORDNING

om ändring av 4 och 8 §§ landskapsförordningen om Högskolan på Åland

Utfärdad i Mariehamn den 23 juni 2005

Med stöd av 19, 20 och 39 §§ landskapslagen (2002:81) om Högskolan på Åland **ändras** 4 § 1 mom. och 8 § 2 mom. landskapsförordningen (2002:87) om Högskolan på Åland som följer:

4 §

Utbildningsprogrammets inriktning och omfattning

Utbildningsprogrammets inriktning och omfattning uttryckt i studiepoäng är följande:

| Inriktning | Grundstudier, yrkesstudier, valfria studier och examensarbete | Praktik |
|---|---|----------------|
| utbildningsprogrammet för företagsekonomi med inriktning på logistik | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för företagsekonomi med inriktning på redovisning och ekonomistyrning | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på automation | 210 studiepoäng | 30 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på fartygsautomation | 210 studiepoäng | 30 studiepoäng |

| | | |
|--|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på fartygsautomation med maskinteknik | 216 studiepoäng | 54 studiepoäng |
|--|-----------------|----------------|

| | | |
|---|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangservice med inriktning på restaurang och gastronomi | 180 studiepoäng | 60 studiepoäng |
|---|-----------------|----------------|

| | | |
|---|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangservice med inriktning på hotell och turism | 180 studiepoäng | 60 studiepoäng |
|---|-----------------|----------------|

| | | |
|---|-----------------|---|
| utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på mjukvaruutveckling | 180 studiepoäng | - |
|---|-----------------|---|

| | | |
|---|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på mjukvaruutveckling med ekonomi | 225 studiepoäng | 15 studiepoäng |
|---|-----------------|----------------|

| | | |
|---|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på datateknik | 225 studiepoäng | 15 studiepoäng |
|---|-----------------|----------------|

| | | |
|--|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för maskinteknik med inriktning på energi- och fartygsmaskinteknik | 216 studiepoäng | 54 studiepoäng |
|--|-----------------|----------------|

| | | |
|-----------------------------------|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för sjöfart | 210 studiepoäng | 60 studiepoäng |
|-----------------------------------|-----------------|----------------|

| | | |
|--------------------------------|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för vård | 135 studiepoäng | 75 studiepoäng |
|--------------------------------|-----------------|----------------|

8 §
Särskilda behörighetskrav

För att anställas som överlärare eller lektor krävs dessutom att han eller hon inom tre år efter det att han eller hon har anställts genomgår en 35 studieveckors eller motsvarande ECTS-poängs lärarutbildning, om det inte visat

sig att han eller hon redan har den pedagogiska skicklighet som erfordras för tjänsten.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2005.

Mariehamn den 23 juni 2005

ROGER NORDLUND
lantråd

C a m i l l a G u n e l l
föredragande ledamot

ÅLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

2009

Nr 51

Nr 51

LANDSKAPSFÖRORDNING

om ändring av landskapsförordningen om Högskolan på Åland

Utfärdad i Mariehamn den 1 oktober 2009

Med stöd av 19 och 20 §§ landskapslagen (2002:81) om Högskolan på Åland

upphävs 4 § 2 mom. landskapsförordningen (2002:87) om Högskolan på Åland samt

ändras 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. 3 punkten och 4 § 1 mom., av dessa lagrum 4 § 1 mom. sådan den lyder i landskapsförordning 2005/31, som följer:

2 §

Högskoleexamina

Högskoleexamina är följande:

| Examina | Engelsk översättning |
|---|--|
| Yrkeshögskoleexamen i företags ekonomi (Företagsekonom YH) | Bachelor of Business Administration |
| Yrkeshögskoleexamen i hotell- och restaurangadministration (Hotell- och restaurangadministratör YH) | Bachelor of Hospitality Management |
| Yrkeshögskoleexamen i hälsovård (Sjukskötare YH) | Bachelor of Nursing |
| Yrkeshögskoleexamen i informationsteknik (Systemvetare YH) | Bachelor of Information Technology |
| Yrkeshögskoleexamen i informationsteknik med ekonomi (Systemvetare YH) | Bachelor of Information Technology and Business Administration |
| Yrkeshögskoleexamen i sjöfart (Sjökapten YH) | Bachelor of Nautical Science |
| Yrkeshögskoleexamen i teknik (Ingenjör YH) | Bachelor of Engineering |

3 §

Utbildningsprogram

De utbildningsprogram som finns vid högskolan är:

3) utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangadministration,

4 §

Utbildningsprogrammets inriktning och omfattning

Utbildningsprogrammets inriktning och omfattning uttryckt i studiepoäng är följande:

| Inriktning | Grundstudier, yrkesstudier, valfria studier och examensarbete | Praktik |
|--|---|----------------|
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på automation | 210 studiepoäng | 30 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på fartygsautomation | 210 studiepoäng | 30 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för elektroteknik med inriktning på fartygsautomation med maskinteknik | 216 studiepoäng | 54 studiepoäng |

| | | | | | |
|---|-----------------|----------------|---|-----------------|----------------|
| utbildningsprogrammet för företagsekonomi med inriktning på sjöfart och logistik | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng | utbildningsprogrammet för informationsteknik med inriktning på datateknik | 210 studiepoäng | 30 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för företagsekonomi med inriktning på redovisning och ekonomistyrning | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng | utbildningsprogrammet för maskinteknik med inriktning på energi- och fartygsmaskinteknik | 216 studiepoäng | 54 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangadministration med inriktning på restaurangmanagement | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng | utbildningsprogrammet för sjöfart | 210 studiepoäng | 60 studiepoäng |
| | | | utbildningsprogrammet för vård | 135 studiepoäng | 75 studiepoäng |
| utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangadministration med inriktning på hotell- och turismmanagement | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng | ----- | | |
| utbildningsprogrammet för hotell- och restaurangadministration med inriktning på fartygsmanagement | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng | _____ | | |
| utbildningsprogrammet för informations-teknik med inriktning på mjukvaruutveckling | 180 studiepoäng | 30 studiepoäng | Denna förordning träder i kraft den 1 november 2009. | | |
| utbildningsprogrammet för informations-teknik med inriktning på mjukvaruutveckling med ekonomi | 210 studiepoäng | 30 studiepoäng | En studerande som när denna förordning träder i kraft har påbörjat högskolans utbildningsprogram för hotell- och restaurangservice eller informationsteknik kan välja att avlägga en examen antingen enligt den omfattning och fördelning av studiepoäng som är fastställd när denna förordning träder i kraft eller enligt den omfattning och fördelning av studiepoäng som anges i förordningens 4 §. Möjligheten att avlägga en examen enligt den omfattning och fördelning av studiepoäng som är fastställd när denna förordning träder i kraft kan göras senast det läsår som avslutas den 31 juli 2013. | | |

Mariehamn den 1 oktober 2009

VIVEKA ERIKSSON
lantråd

Britt Lundberg
föredragande ledamot

Nr 91

LANDSKAPSFÖRORDNING om ändring av landskapsförordningen om Högskolan på Åland

Utfärdad i Mariehamn den 20 december 2016

Med stöd av 19, 20, 39 och 45 §§ landskapslagen (2002:81) om Högskolan på Åland **upphävs** 4 § landskapsförordningen (2002:87) om Högskolan på Åland, sådan den lyder i landskapsförordningen 2009/51, och 8 § 2 mom., sådant det lyder i landskapsförordningen 2005/31, samt **ändras** 2 § 1 och 2 mom. samt 3 §, varav 2 § 2 mom. och 3 § 2 mom. 3 punkten, sådana de lyder i landskapsförordningen 2009/51 som följer:

2 §

Högskoleexamina

De högskoleexamina som kan avläggas vid Högskolan benämns yrkeshögskoleexamina. Till benämningen yrkeshögskoleexamen fogas namnet på utbildningsområdet samt examensbenämningen och förkortningen YH.

Yrkeshögskoleexamina är följande:

| Examina | Engelsk översättning |
|---|--|
| Yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi Tradenom YH | Bachelor of Business Administration |
| Yrkeshögskoleexamen inom turism och kosthåll Restonom YH | Bachelor of Hospitality Management |
| Yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsovård Sjukskötare YH | Bachelor of Health Care |
| Yrkeshögskoleexamen i informationsteknik Systemvetare YH | Bachelor of Information Technology |
| Yrkeshögskoleexamen i informationsteknik Ingenjör YH | Bachelor of Engineering |
| Yrkeshögskoleexamen i sjöfart Sjökapten YH | Bachelor of Marine Technology |
| Yrkeshögskoleexamen i sjöfart Ingenjör YH | Bachelor of Engineering |
| Yrkeshögskoleexamen i teknik Ingenjör YH | Bachelor of Engineering |

3 §

Utbildningsprogram

Den högskoleutbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen ordnas i form av utbildningsprogram. De utbildningsprogram som finns vid högskolan är följande:

| Utbildningsprogram | Total omfattning (studiepoäng) | Minimum praktik (studiepoäng) |
|-----------------------|---|----------------------------------|
| Företagsekonomi | 210 (Tradenom YH) | 30 |
| Turism och kosthåll | 210 (Restonom YH) | 30 |
| Social- och hälsovård | 210 (Sjukskötare YH) | 90 |
| Informationsteknik | 210 (Systemvetare YH) 240 (Ingenjör YH) | 30 30 |
| Sjöfart | 270 (Sjökapten YH) | 108 |
| Elektroteknik | 270 (Ingenjör, sjöfart YH) 240 (Ingenjör, teknik YH) | 108 30 |
| Maskinteknik | 270 (Ingenjör, sjöfart YH) 240 (Ingenjör, teknik YH) | 108 30 |

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2017.

Åtgärder som verkställigheten av förordningen kräver kan vidtas innan förordningen träder i kraft.

En studerande som när denna förordning träder i kraft har påbörjat högskolans utbildningsprogram inom sjöfart, elektroteknik eller maskinteknik ska slutföra sina studier och avlägga sin examen i enlighet med de bestämmelser som gällde innan denna förordning trädde i kraft, dock så att det är möjligt att avlägga examen i enlighet med de tidigare bestämmelserna senast det läsår som avslutas den 31 juli 2021.

Mariehamn den 20 december 2016

KATRIN SJÖGREN
lantråd

T o n y A s u m a a
föredragande minister

AVTAL MELLAN UNDERVISNINGS- OCH KULTURMINISTERIET OCH YRKESHÖGSKOLAN ARCADA FÖR AVTALSPERIODEN 2017-2020

1. ALLMÄNT

Undervisnings- och kulturministeriet och yrkeshögskolan har ingått ett avtal om målen för yrkeshögskolans verksamhet med stöd av 42 § 1 mom. i yrkeshögskolelagen (932/2014). Målen i avtalet bygger på regeringsprogrammet, regeringens handlingsplan och övriga strategiska mål som riksdagen och statsrådet ställt upp för högskolorna.

2. GEMENSAMMA MÅL FÖR HÖGSKOLEVÄSENDET OCH HÖGSKOLESPECIFIKA ÅTGÄRDER

Vision 2025

Det finländska högskoleväsendet - mer högklassigt, internationellt, genomslagskraftigt och effektivt än tidigare - är år 2025 internationellt konkurrenskraftigt, möjliggör reformer i verksamhetssätten och det finländska samhället som bygger på högt kunnande och skapar kompetens för att lösa globala problem. Högskolorna och vetenskapsinstitutionerna beaktar proaktivt i sin verksamhet förändringar i omvärlden, såsom digitaliseringen, internationaliseringen och befolkningsutvecklingen.

De finländska universiteten och yrkeshögskolorna är starka och konkurrenskraftiga aktörer internationellt. Högskoleväsendet består av högklassiga universitet och yrkeshögskolor som profilerat sig på sina starka områden. Deras kompetenser kompletterar varandra så att de besvarar samhällets och arbetslivets behov av olika slag. I högskolornas verksamhet framhävs bildningsuppgiften, det samhällliga ansvaret och inflytandet, principen om hållbar utveckling och ett etiskt verksamhetssätt samt iakttagandet av god vetenskaplig praxis. Kvaliteten har stärkts genom internationalisering, utnyttjande av digitaliseringen samt genom modernisering av verksamheten. Studievägarna har gjorts flexibla, informationen är öppen och infrastrukturerna används gemensamt. I Finland finns universitet som bedriver spetsforskning och vid alla universitet finns forskningsområden som ligger på internationell nivå. Yrkeshögskolornas tillämpade forskning, utveckling och innovationsarbete stöder i allt högre grad utbildningen och skapar förutsättningar för att förnya de små och medelstora företagen samt både den privata och den offentliga sektorns tjänster.

Högskolorna stöder på ett proaktivt sätt en reform av samhället, kulturen och arbetslivet samt tryggar tillgången till högskoleutbildad arbetskraft. I detta beaktas de minskande årskullarna av unga samt de konsekvenser som förändringarna i arbets- och näringslivet och samhället har på utbildningsbehoven inom varje studieområde. Region- och branschspecifika innovations- och kompetenskluster som för samman olika aktörer gynnas av högskolornas kunnande. Dessa främjar smart specialisering som bygger på regionernas egna styrkor och konkurrensfördelar samt stärker nya tillväxtområden. Samtidigt utnyttjas regionernas kompetenspotential i utvecklingen av högskolornas verksamhet.

Högskolesamfundet återspeglar befolkningens mångfald och i dess verksamhet realiserar alla lika värde och jämställdhet.

Högskolorna förstärker sin genomslagskraft i synnerhet genom att i högre grad utnyttja kompetens och forskningsresultat, öka kommersialiseringen, kompetensexporten och möjligheterna till livslångt lärande samt förbättra företagarfärdigheterna och förutsättningarna för företagande. Högskolorna öppnar upp forskningsresultaten på bred front

och utvecklar aktivt nya verksamhetsmodeller för att föra ut kompetensen i samhället.

Högskolornas och UKM:s datasystem samverkar. Det att information och begrepp är kommensurabla, dvs. går att mäta med samma mått, samt att det finns ett riksomfattande datalager stöder högskolornas verksamhet och UKM:s styrning. Högskolorna har utökat sin internationella genomslagskraft och synlighet på strategiskt valda områden och i det syftet utnyttjat ömsesidigt samarbete och skapat nätverk. Högskolorna kan mångsidigt dra nytta av de möjligheter som det europeiska området för högre utbildning och forskning samt Team Finland -verksamheten ger.

Starka högskoleenheter som förnyare för kompetensen

Högskolorna fortsätter utvecklingen av de olika studie- och forskningsområdena och av funktioner och strukturer inom dem för att koncentrera kompetensen och avveckla oändamålsenliga överlappningar. Högskolorna profilerar sig, förtydligar och intensifierar samarbetet och arbetsfördelningen såväl sinsemellan som i förhållande till forskningsinstitutens i fråga om utbildning, forskning, stödtjänster, strukturer och infrastrukturer. Det fördjupade samarbetet stöder en effektiv användning av resurserna och en förstärkning av kvaliteten. Nationella och internationella strategiska partnerskap stärker högskolornas profiler. Högskolorna koncentrerar resurserna på färre enheter med större genomslagskraft och starkare ekonomisk bärkraft. Detta förutsätter att man också väljer bort enheter vid högskolorna.

Arcada och DIAK utgör ett mångsektoriellt högskolecampus vars möjligheter utnyttjas mer än för tillfället under avtalsperioden förutom i fråga om undervisnings- och forskningssystem även i förvaltnings- och stödtjänster och i lokallösningar.

Yrkeshögskolan Arcada stöder utvecklingen inom sina styrkeområden och inom förvaltnings- och stödtjänster genom ett intensifierat strategiskt partnerskap med Svenska Handelshögskolan.

Arcada fördjupar utbildningssamarbetet med Novia inom företagsekonomi och teknik och med Svenska social- och kommunalhögskolan inom området för journalistik och media.

En högklassig utbildning ger snabbare inträde till arbetslivet

Högskolorna höjer kvaliteten på utbildningen genom att förnya utbildningsinnehållet, undervisningsmetoderna, lärandemiljöerna och lärarnas kompetens samt genom att öka samarbetet. De drar full nytta av digitaliseringens möjligheter. Högskolorna utvecklar antagningen, förfarandena för att tillgodoräkna sig studier och examina så att den nationella och internationella rörligheten ökar. Högskolorna avstår i regel från de kompletterande studier som krävs för att få fortsätta från yrkeshögskola till högskola.

Högskolorna utnyttjar i högre grad än för närvarande examina på andra stadiet vid antagningen och avstår från inträdesförhör som förutsätter långvariga förberedelser. Högskolorna ökar samarbetet med utbildningsanordnare på andra stadiet för att påskynda övergången till högskolestudier. Antagningsförfarandena utvecklas genom samarbete mellan olika studieområden. Andelen nya studerande som avlägger sin första högskoleexamen utökas genom att möjligheten att reservera platser för dem som ansöker om sin första studieplats utnyttjas och genom att antagningen av studerande som flyttar över från en högskola till en annan utvecklas.

Högskolorna främjar jämställda möjligheter och att examina avläggs inom utsatt tid på alla examensnivåer. Högskolorna utökar de flexibla studiemöjligheterna samt erkännandet av tidigare inhämtad kunskap. Högskolorna gör handledningen av de studerande mångsidigare och utökar samverkan med arbetslivet. Fungerande karriär- och rekryteringstjänster stöder

en snabb utexaminering och gör det möjligt att snabbare komma ut i arbetslivet. Högskolorna tar i bruk en riksomfattande karriäruppföljning.

Högskolorna bär ansvar för att identifiera invandrarnas kompetens och utbildningsbehov samt för att förbättra förutsättningarna för dem att bli sysselsatta.

Senast år 2018 reviderar Arcada studentantagningen så att den inte förutsätter långa förberedelser av de sökande. I studentantagningen utnyttjar yrkeshögskolan examensbetygen från det yrkesinriktade andra stadiet och studentexamensbetygen. Yrkeshögskolan ökar andelen studerande som antagits för att avlägga sin första högskoleexamen.

Inom nätpedagogiken är målet att minst 50 % av kurserna från och med år 2018 ska vara nätbaserade eller s.k. "blended learning"-kurser. Målsättningen är att minst 20 % av studiepoängen avläggs under sommaren.

Högskolans samarbete med gymnasier och yrkesutbildningen utvidgas till att omfatta också finskspråkiga gymnasier.

Genomslagskraft, konkurrenskraft och välfärd genom forskning och innovationer

Högskolorna stöder nya lovande forskningsområden samt forskningsinriktningar som utvecklas nära den internationella toppen. Högskolorna förbinder sig till en öppen verksamhetskultur och en praxis för öppen vetenskap på alla organisationsnivåer. Högskolorna stöder det nationella humankapitalets tillväxt bl.a. genom öppen vetenskap och forskning samt användarorienterat utvecklings- och innovationsarbete.

Högskolorna utvecklar på lång sikt tillsammans med forskningsinstituterna samt det övriga arbets- och näringslivet gemensamma forskningsmiljöer som har förutsättningar att klara sig i en internationell och tvärvetenskaplig verksamhetsmiljö. Högskolorna stärker samarbetet med forskningsinstituterna och arbetslivet och samlar sin kompetens för att stöda detta samt utvecklar sina arbetssätt för att kommersialisera forskningsresultat och innovationer.

Högskolorna samlar sin sakkunskap angående forskningsfinansiering samt utvecklar arbetssätten och samarbetet så att de har bättre förutsättningar att skaffa kvalitetsmässigt konkurrensutsatt kompletterande finansiering för forskning, utveckling och innovationsarbete samt för konstnärlig verksamhet som motsvarar högskolornas strategi och profil.

Arcada satsar på att utveckla serviceinnovationer och att söka nya innovationer i gränssnittet mellan teknologi, serviceproduktion och kultur. Arcada intensifierar sitt forsknings- och innovationssamarbete med Svenska handelshögskolan.

I utbildningen för högre yrkeshögskoleexamen säkerställs en starkare koppling till den strategiska FUI-verksamheten.

Lärarnas och den övriga personalens forskningskompetens fördjupas i nära samarbete med andra högskolor, forskningsanstalter och näringslivet.

Högskolans praxis angående öppen forskning stiger till nivå fyra under avtalsperioden.

Högskolesamfundet som resurs

Högskolorna bedömer och utvecklar systematiskt ledarskapet och förutsättningarna för expertarbete på alla organisationsnivåer. Högskolorna har en bra och öppen personalpolitik och tar i bruk ett enhetligt och jämförbart verktyg för undersökning av arbetshälsan. Högskolorna främjar jämställdhet och mångfald i sin personalpolitik och genom att

utveckla innehållet i sina grundläggande uppgifter. Högskolesamfundet stärks genom att personalens kompetens utvecklas, nätverk bildas, internationella rekryteringar görs samt genom att kunnandet bland inhemska och utländska studerande tas till vara. Högskolorna axlar en betydande roll när det gäller att stärka den kulturella mångfalden inom sitt verksamhetsområde.

Högskolorna hör och engagerar personalen och de studerande i ett tidigt skede av ledarskaps-, organisations- eller andra reformer så att medlemmarna av högskolesamfundet kan påverka och ta ansvar för förändringarna. Högskolorna utnyttjar system för respons från de studerande och anställda samt digitaliseringens möjligheter för att utveckla verksamhetskulturen och rutinerna.

3. YRKESHÖGSKOLAN ARCADAS UPPGIFT, PROFIL OCH STYRKEOMRÅDEN

Uppgift och profil

Arcada är en svenskspråkig högskola för ett tvåspråkigt Finland som ger behovsorienterad professionsutbildning och som bedriver tillämpad forskning.

Styrkeområden och nya, växande områden

Hållbar utveckling, tvärvetenskaplighet och principen om öppen innovation utgör innehållsmässigt Arcadas styrkeområden. Nya växande områden är Big Data, hälsoteknologi och tjänstedesign.

4. EXAMENSMÅL

| Mål | Åren 2017 - 2020 i medeltal |
|--|-----------------------------|
| Yrkeshögskoleexamen | 375 |
| Konst, kultur och det pedagogiska området samt de samhällsvetenskapliga områdena | 30 |
| Det humanistiska området, medicin samt hälso- och välfärdsområdet | 165 |
| Handel, administration och juridik samt tjänstebranschen | 120 |
| De naturvetenskapliga områdena, databehandling och kommunikation (IKT) och det tekniska området samt lant- och skogsbruk | 60 |
| Yrkeshögskolespecifika mål | |
| Högre yrkeshögskoleexamen | 47 |

Före utgången av 2017 utvärderar yrkeshögskolan tillsammans med de övriga yrkeshögskolorna med utbildning för examensbenämningen socionom (YH) utbildningen inom det sociala området. Målsättningen är att skapa starkare enheter än i dag för att stöda utvecklingen inom arbetslivet. Undervisnings- och kulturministeriet har kommit överens med universiteten om att utöka utbildningen av barnträdgårdslärare.

5.FINANSIERING

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar yrkeshögskolan nedan stående basfinansiering för de uppgifter som anges i yrkeshögskolelagen med stöd av 43 § i yrkeshögskolelagen (932/2014), 12, 13 och 14 § i statsrådets förordning om yrkeshögskolor (1129/2014) och undervisnings- och kulturministeriets förordning om beräkningskriterierna för yrkeshögskolornas basfinansiering (814/2016) till ett sammanlagt värde av 14 989 000 euro från moment 29.40.55 enligt följande:

Totalt 12 979 000 euro för basfinansiering som bestäms på kalkylerade grunder.

Strategisk finansiering 1 000 000 euro år 2017, 900 000 euro år 2018, 850 000 euro år 2019 och 850 000 euro år 2020 allokeras för verksamhet enligt yrkeshögskolans strategi, med beaktande av de åtgärder för strategisk utveckling som anges i avtalet och när de infaller samt:

- Stärkt samarbete mellan högskolor i huvudstadsregionen och speciellt med Novia
- Förnyande av antagningsförfarandena inkl. bättre utnyttjande av studentexamen och yrkesexamina på andra stadiet
- Stärkt samarbete i utbildning och nätbaserat utbildningsutbud
- Åtgärder som stärker internationaliseringen, i synnerhet det nordiska samarbetet
- Starkare verksamhetsmodeller till kommersialisering av innovationer

Totalt 1 010 000 euro för den andel som den mervärdesskatt som ingår i utbildningstjänster enligt 39 och 40 § i mervärdesskattelagen (1501/1993) och i anskaffningar och lokalhyror i anslutning till annan än affärsekonomisk verksamhet utgår av de kostnader som universiteten orsakas.

Beviljad finansiering används inte för stöd till näringsverksamhet.

6. RAPPORTERING

Yrkeshögskolan rapporterar om sin verksamhet i bokslutet och verksamhetsberättelsen samt i en årlig separat rapport om hur målen i avtalet och de centrala åtgärderna för genomförandet av högskolans strategi har utfallit. Yrkeshögskolan ska även motivera eventuella avvikelser från genomförandet av överenskomna mål eller tidpunkter för åtgärderna. Användningen av finansieringen rapporteras enligt yrkeshögskolornas ekonomiförvaltningskod. Yrkeshögskolan informerar proaktivt, utanför den årliga rapporteringen, ministerierna om strukturella reformer med betydande personalkonsekvenser.

Undervisnings- och kulturministeriet säkerställer under avtalsperioden årligen att högskolan har initierat eller framskridit med de avtalsenliga åtgärderna. Vid eventuella problemsituationer för UKM årligen i början av hösten en preciserande diskussion med högskolan för att kontrollera nivån på den tidigare fastställda strategifinansieringen.

Undervisnings- och kulturministeriet bedömer utfallet av avtalet genom skriftlig respons från ministeriet, i samband med styrningsrelaterade högskolebesök och som en del av den årliga statistikuppföljningen.

UNDERSKRIFTER

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar, ett för vardera avtalsparten.

Tapio Kosunen
Överdirektör

Arne Wessberg
Styrelseordförande

Hannu Sirén
Direktör

Henrik Wolff
Rektor